

Täysistunto

Keskiviikko 5.5.2021 klo 14.00—20.07

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 20.07.

Puhetta johtivat ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov (14.00—14.58 ja 17.30—19.59) ja toinen varapuhemies Juho Eerola (14.58—17.30 ja 19.59—20.07).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Kertomukset

Eduskunnalle on annettu Eduskunnan tilintarkastajien tilintarkastuskertomus eduskunnan tilinpäätöksestä, toimintakertomuksesta ja kirjanpidosta sekä hallinnosta vuodelta 2020, Eduskunnan tilintarkastajien tilintarkastuskertomus Valtiontalouden tarkastusviraston tilinpäätöksestä, toimintakertomuksesta ja kirjanpidosta sekä hallinnosta vuodelta 2020 ja Eduskunnan tilintarkastajien tilintarkastuskertomus Ulkopoliittisen instituutin tilinpäätöksestä, toimintakertomuksesta ja kirjanpidosta sekä hallinnosta vuodelta 2020 (K 11-13/2021 vp).

3. Juhana Vartiaisen vapautuspyyntö sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 13/2021 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan torstaina 6.5.2021 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Ehdo-
kaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 6.5.2021 kello 13.

4. Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko

Valtioneuvoston selonteko VNS 1/2021 vp

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, jolle tulevaisuusvaliokunnan on annettava lausunto.

Opetusministeri Jussi Saramon esittelypuheenvuoron, 10 minuuttia, jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Aluksi pidetään ryhmäpuheenvuorot, joiden pituus on enintään 5 minuuttia. Muiden etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia. Lisäksi myönnän harkitsemassani järjestyksessä 1 minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja.

Lähetekeskusteluun varataan 3 tuntia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Saramo, esittelypuheenvuoro. Olkaa hyvä.

Keskustelu

14.02 Opetusministeri Jussi Saramo (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Suomen hyvinvointi on perustunut pyrkimykselle taata jokaiselle ihmiselle tasa-arvoiset mahdollisuudet hankkia elämässä tarvittavat tiedot ja taidot. Laadukas koulutus ja koulutuksen tasa-arvo ovat vahvuuksia, joita meillä ei ole varaa menettää, vaan maailman huippuluokan koulutusjärjestelmämme vaatii jatkuvaa, vakaata ja harkittua kehittämistyötä sekä tietysti riittävän rahoituksen. Elämässä ja työelämässä tarvitaan jatkossa aiempaa korkeampaa sekä erikoistuneempaa osaamista. Ikäluokkien pieneneminen herättää kysymyksen siitä, miten koulutuksen korkea taso ja yhdenvertaisuus taataan myös jatkossa aivan koko maassa.

Koulutuspoliittinen selonteko viitoittaa tien kohti seuraavien vuosikymmenten tasa-arvoista ja laadukasta koulutusta kasvavien osaamisvaatimusten ja pienenevien ikäluokkien Suomessa. Selonteko tuo kaivattua näkymää siihen, miten koulutusta on kehitettävä pitkäjänteisesti ja ylivaalikautisesti. Koulutusselonteko on ensimmäinen sitten vuoden 2006.

Tämä selonteko on valmisteltu hyvin osallistavasti. Valmistelun tukena on ollut parlamentaarinen seurantaryhmä. Selontekoluonnoksesta pyydettiin lausuntoja, ja niitä saatiin peräti 330. Lausuntojen suuri määrä kertoo selvää kieltä siitä valtavasta kiinnostuksesta ja arvostuksesta, jota Suomessa tunnetaan koulutusta ja tutkimusta kohtaan.

Suomi elää korkeasta osaamisesta, ja siksi käsissämme on tänään poikkeuksellisen tärkeä paperi. Koulutuspoliittisen selonteon tarkoitus on antaa pitkäjänteinen näkymä siihen, miten vaalimme ja vahvistamme tätä kansainvälistä kilpailuvalttiämme. Muutamaan asiaan tiivistettynä selonteon tavoitteena on luoda Suomelle vahva sivistysperusta, vahvistaa oppijoiden hyvinvointia, vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa, varmistaa korkea koulutus- ja osaamistaso sekä järjestää koulutus ja tutkimus sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla.

Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen tulee Suomessa toteutua yhdenvertaisesti ja laadukkaasti. Se tarkoittaa, että jokaisella ihmisellä on oltava mahdollisuus oppia täyden potentiaalinsa mukaisesti sukupuoleen, perhetaustaan, asuinpaikkaan, vammaan tai kulttuuriseen taustaan katsomatta. Suomessa koulutusta voi hankkia molemmilla kansalliskielillä, ja kie-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

livähemmistöjen tarpeet huomioidaan aidosti. Pärjäämme tulevaisuudessa ainoastaan, mikäli onnistumme varmistamaan, että yhä useammalla ihmisellä on mahdollisuus hankkia yhä korkeampaa osaamista ja päivittää osaamistaan läpi työuran.

Luku- ja laskutaito ovat keskeisiä perustaitoja. Kasvavassa informaatiotulvassa selviämiseksi ja disinformaation torjumiseksi kriittinen ja vahva lukutaito on välttämätöntä, ja näihin taitoihin tulee panostaa jatkossa selvästi aiempaa enemmän.

Arvoisa rouva puhemies! Koulutuspolku alkaa varhaiskasvatuksesta, ja se luo perustan kaikelle oppimiselle. Selonteossa esitetään varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen lainsäädännön ja rahoituksen uudistamista, jotta voimme varmistaa laadukkaan ja tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen ja koulutuksen myös tulevaisuudessa. Alentamalla varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja voimme nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta. Selonteon asettama pitkän aikavälin tavoite on maksuton varhaiskasvatus.

Haluamme myös ottaa varhais- ja perusopetuksessa käyttöön selkeät ja velvoittavat laatuvaatimukset, joiden avulla varmistetaan yhdenvertainen ja laadukas oppiminen Suomen kaikissa osissa. Esitämme myös niin sanotun tasa-arvorahan vakiinnuttamista osaksi esi- ja perusopetuksen rahoitusjärjestelmää, jotta voimme tulevaisuudessa tasata tehokkaasti perhetaustasta johtuvia oppimiseroja, jotka kasvavat tällä hetkellä todella huolestuttavasti.

Lasten ja nuorten hyvinvointi on varsinkin koronan aikana noussut aiheellisesti keskusteluun. Myös koulun valtava merkitys lasten ja nuorten elämässä on huomattu aiempaa selvemmin. On ehdottoman tärkeää, että jokainen lapsi ja nuori saa tarvitsemansa tuen koko koulutiensä ajan. Oppilas- ja opiskelijahuollon toteutumista ja mitoituksen riittävyyttä on tärkeää seurata ja resursoida tarpeen mukaan. Kokonaisvaltainen hyvinvointi on oppimisen ehdoton edellytys.

Olemme tänä vuonna aloittaneet sitouttavan kouluyhteistyön mallin pilotoimisen. Sen myötä kouluihin tuodaan lisää aikuisia, joilla on mahdollisuus puuttua esimerkiksi koulu-poissaoloihin ennen kuin ne pääsevät pitkittymään. Selonteossa esitetään tämän mallin vakiinnuttamista.

Oppivelvollisuus uudistuksella ja sen yhteydessä toteutettavilla tukitoimilla pyritään varmistamaan, että jokainen nuori suorittaa jatkossa vähintään toisen asteen tutkinnon. Tämän lisäksi tavoitteemme on, että vähintään puolet jokaisesta ikäluokasta saavuttaa korkea-asteen tutkinnon. Ikäluokkien pieneneminen ja kasvavat osaamisvaatimukset tarkoittavat, että toisella asteella lukion ja ammatillisen koulutuksen välistä yhteistyötä tarvitaan jatkossa paljon nykyistä enemmän ja turhat esteet yhteistyön lisäämisen tieltä on poistettava — kunnioittaen tietysti silti ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen erilaisia tavoitteita ja tehtäviä.

Tulevaisuudessa yleissivistyksen ja ammatillisuuden rajat hälvänevät, ja tavoitteemme on, että myös ammatillisen koulutuksen kautta on oltava tosiasiallisesti mahdollista edetä laajasti korkeakoulutukseen. Tämän vuoksi yleissivistystä ja perustaitoja on vahvistettava ammatillisessa koulutuksessa ammattiosaamista heikentämättä. Ammatilliseen opetukseen tarvitaan myös siihen sopiva myönteisen erityiskohtelun malli.

Myös maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden perustaitojen kehittymistä tulee tukea jatkossa entistä enemmän muun muassa opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen avulla. Suomen kokoisen maan on oltava erityisen taitava kaikkien ihmisten osaamisen ja työpanoksen hyödyntämisessä.

Arvoisa puhemies! Suomella ei yksinkertaisesti ole varaa jättää panostamatta kasvatukseen, koulutukseen ja tutkimukseen. Suomen kaltaisessa maassa työ ja hyvinvointi synty-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

vät korkeasta osaamisesta. Näemme koulutuksen ja tutkimuksen investointina. Pitkän aikavälin tavoitteenamme on vahvistaa koulutuksen ja tutkimuksen voimavaroja ja edistää näin kestävästä kasvusta, työllisyyden ja hyvinvoinnin edellytyksiä.

Selonteon tehtävä on luoda ylivaalikautinen näkymä koulutuksen kehitystarpeista, ja siinä ei esitetä arvioita yksittäisten toimenpiteiden kustannusvaikutuksista. Tulevina vuosina meillä on erinomainen mahdollisuus vahvistaa myös koulutuksen rahoitus pohjaa. Selonteossa esitetään, että pienenevistä ikäluokista aiheutuvat säästöt kohdennetaan jatkossa esi- ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon vahvistamiseen. Koronakriisistä on selvitty täysimääräisesti vasta, kun nyt syntynyt oppimisvelka on maksettu täysimääräisesti loppuun. On meistä päättäjistä kiinni, miten paikkaamme oppimiseen ja hyvinvointiin syntyneitä vajaita nyt ja tulevina vuosina. Laajasti jaettu ja riittävän korkea osaaminen on elinehto, jotta saamme pidettyä kiinni korkeasta hyvinvoinnista ja kansainvälisestä kilpailuasemastamme myös tulevaisuudessa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt siirrymme ryhmäpuheenvuoroihin. — Edustaja Eloranta.

14.11 Eeva-Johanna Eloranta sd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotain vanhaa, jotain uutta, jotain lainattua ja jotain sinistä. Koulutuspoliittisesta selonteosta monet meistä löytävät jatkumoa omille tavoitteillemme, olipa kyse sitten viime hallituksen korkeakouluvuosi tai SDP:n viime vaalikauden Osaamispolku 2030 -ohjelmasta. On hyvä, että meillä on käsissämme yhteinen yli hallituskausien kestävä selonteko, jolla voimme varmistaa koulutuksen pitkäjänteisen kehittämisen. Suomi elää osaamisella.

Koulutuksellinen tasa-arvo eli tarve antaa jokaiselle yhtäläiset mahdollisuudet koulutukseen taustasta riippumatta on vanha tavoite, joka vaatii edelleen tekoja. Koulutuksellinen eriarvoisuus on kasvanut Suomessa monella mittarilla 2000-luvun aikana. Sosioekonomiset erot ja alueelliset erot mahdollisuuksissa ovat tulleet esille oppimistuloksissa, ja ne näkyvät myös koulutusuran pituudessa. Selonteko tunnistaa hyvin tasa-arvon monet ulottuvuudet ja tuo tärkeitä keinoja koulutuksellisen tasa-arvon parantamiseen. Näistä yhtenä voisi mainita koulutuspolun alun eli varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamisen pohjoismaiselle tasolle.

Samoin kuin sote-uudistuksessa suunniteltu rahoitus tulee perustumaan aiempaa paremmin tarpeeseen, niin samaan suuntaan on koulunkin rahoitusta kehitettävä. Meidän tulee edelleen vahvistaa ministeri Gustafssonin aloittaman koulujen tasa-arvorahan mukaisesti tarveperusteista rahoitusta, joka antaa jokaiselle koululle yhtäläiset mahdollisuudet vastata oppilaan tarpeisiin, olivatpa tarpeet suuret tai pienet. Tämä myönteinen erityiskohtelu on tutkimustenkin mukaan vaikuttavaa, eli se parantaa suurimpien haasteiden keskellä kasvavien oppimistuloksia.

Uudempana asiana meille, jotka olemme tottuneet suomalaisen koulun Pisa-menestykseen, on tullut oppimistulosten pitkäaikainen lasku jo yli 15 vuoden ajan. Peruskoulun päättävien osaamisen taso on laskenut jo vuoden oppimista vastaavan määrän reilussa vuosikymmenessä. Laskun syyt ovat pitkälti tuntemattomat, joten pikaratkaisuja siihen ei ole olemassa. Esimerkiksi heikkojen lukijoiden osuus on kaksinkertaistunut muutamassa vuodessa 7 prosentista 14 prosenttiin. Peruskoulun päättävistä nuorista 11 prosenttia ymmärtää ja omaksuu tekstiä niin heikosti, että se vaikeuttaa jokapäiväisessä elämässä selviytymistä ja saattaa olla esteenä jatko-opinnoissa. Tämä suunta on välttämätöntä muuttaa, kun

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

teemme suomalaisesta koulusta parempaa, sillä esimerkiksi lukutaito on kaiken oppimisen perusta ja yhteiskunnassa toimimisen perusta. Meidän pitää paitsi yrittää varmistaa, että tulevat lapset ja nuoret saavat vahvemman osaamispohjan peruskoulussa, myös huolehtia siitä, että myöhempi koulutusura mahdollisimman hyvin paikkaa niiden nuorten osaamisen puutteita, joille peruskoulun kehittäminen tulee liian myöhään.

Arvoisa puhemies! Pelkkiin Pisa-tuloksiin ei silti pidä tuijottaa. Vain hyvinvoiva lapsi ja nuori voi oppia sekä kasvaa potentiaaliinsa ja tasapainoiseksi aikuiseksi. Osaamistavoitteissa onnistumiselle on välttämätöntä, että oppimisen tuki on riittävää ja se on jokaisen lapsen saatavilla varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Oppilaan opintojen etenemistä ja hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin tulee löytää tukea ja apua mahdollisimman varhain koko koulutuspolulla. Näitä ovat etenkin mielenterveysongelmien ja neuropsykiatristen ongelmien sekä oppimisvaikeuksien ja oppimisen esteiden varhainen tunnistaminen, pedagoginen tuki ja hoito. Tämä on tärkeä edellytys sille, että jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus tasavertaiseen oppimiseen.

Arvoisa puhemies! Työn murros, niin sanottu luova tuho, asettaa suuria vaatimuksia osaamiselle ja korostaa sen merkitystä. On arvioitu, että pelkästään tekoäly tuhoaa noin 15 prosenttia työpaikoista vuoteen 2030 mennessä mutta synnyttää samalla uusia työpaikkoja. Joka neljäs työtehtävä muuttuu merkittävästi seuraavan 10—20 vuoden aikana. Eri arvioiden mukaan 60 prosenttia tai jopa lähes 80 prosenttia syntyvistä uusista työpaikoista edellyttää korkeakoulutasoista osaamista. Samaan aikaan suomalaisten osaamistaso on luisunut alas. Nykyisistä 30-vuotiaista enää noin 35 prosenttia on suorittanut korkeakoulututkinnon, kun kymmenen vuotta vanhemmista tutkinto on noin 45 prosentilla. Jatkuvan oppimisen tavoitteiden lisäksi tavoite koulutustason nostosta siten, että koko nuorten ikäluokka suorittaa toisen asteen tutkinnon, joka avaa ovet jatko-opintoihin ja työelämään — eduskunnan jo hyväksymä oppivelvollisuuslaki vie tätä tavoitetta ison askeleen eteenpäin — ja se, että vuonna 2030 vähintään puolet on suorittanut korkeakoulututkinnon, ovatkin aivan keskeisiä. Tärkeä merkitys Suomen edelläkävijäosaamiselle on myös tavoite tki-menojen nostamisesta 4 prosentin tasolle bkt:stä. Näiden tavoitteiden saavuttaminen on haastavaa mutta äärimmäisen tärkeää Suomen tulevaisuudelle. Vaikka hallitus juuri lisäsi merkittävästi korkeakoulutuksen aloituspaikkoja, niitä tarvitaan vielä lisää, jos halutaan päästä lähemmäs tavoitetta. Nämä vaativat merkittäviä resursseja, mutta ne ovat myös tärkeitä tulevaisuusinvestointeja, joita meillä ei ole varaa olla tekemättä.

Selonteko antaa meille nyt mahdollisuuden yhdessä sitoutua koulutus- ja osaamistason nostamisen ja koulutuksellisen tasa-arvon turvaamisen tavoitteisiin sekä keinoihin, joilla tavoitteisiin voidaan päästä. Niin tiukkaa paikkaa ei ole, että säästölistalle kannattaa laittaa tulevaisuus.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Antikainen.

14.16 Sanna Antikainen ps (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen eduskunnalle antama koulutuspoliittinen selonteko, jonka tarkoituksena on luoda tilannekuva koulutuksen nykytilasta sekä viitoittaa koulutuksen ja tutkimuksen tietä kohti 2040-lukua. Selonteko antaa suhteellisen ja jollakin lailla realistisen ja kattavan kuvan nykytilanteesta ja joistakin sen ongelmista. Tarve suomalaisten koulutustason nostamiseen on tunnistettu, vaikka esimerkiksi koronapandemian keskellä kaikille koulutusasteille aiheutuneita haasteita ei ole kaikilta osin huomioitu.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Selonteon ehkä suurin puute on se, että se muistuttaa jollakin lailla toiveiden tynnyriä eikä selonteossa tarjota välineitä siinä esitettyjen haasteiden ratkaisemiseksi tai selkeää kokonaisvisiota siitä, minkälaisen koulujärjestelmän Suomi 20 vuoden päästä tarvitsee.

Perussuomalaiset eivät voi yhtyä kaikkiin esitettyihin ratkaisuihin. Mikäli esimerkiksi ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä halutaan moninkertaistaa, tämä heikentää suomalaisten mahdollisuuksia aloittaa korkeakouluopinnot.

Toinen merkittävä puute on, ettei koulutuspoliittinen selonteko sisällä tarkkaa selvitystä siitä, miten selonteossa esitetyt toimet olisi tarkoitus rahoittaa. Monet toimenpiteistä, kuten esimerkiksi korkeakoulujen aloituspaikkojen merkittävä lisääminen, edellyttävät merkittävää lisärahoitusta. [Sari Sarkomaa: Kehyksen sisälle eikä ulkopuolelle!]

Arvoisa puhemies! Kansantalouden resurssit ovat rajalliset, joten asiat tulee järjestää tärkeysjärjestykseen. Koulutusinvestoinnit tulee kohdentaa kohteisiin, jotka hyödyttävät koko yhteiskuntaa ja kansalaisten hyvinvointia mahdollisimman kustannustehokkaalla tavalla.

Edellytykset oppimiselle ja riittävät perustaidot rakennetaan laadukkaassa varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksessa. Kuten tiedämme, suomalaisten oppimistulokset ovat valitettavasti laskeneet jo pidemmän aikaa. Pisa-tutkimuksen mukaan osaamistason lasku on ollut 2010-luvulla osallistujamaiden suurimpia. Oppilaiden, varsinkin sukupuolten, tyttöjen ja poikien, väliset erot ovat kasvaneet. Erot kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten oppilaiden tuloksissa ovat säilyneet suurina vuodesta toiseen.

Perussuomalaiset muistuttavat, että hyvinvointi luo perustan oppimiselle ja koko elämälle. Koulukiusaamiseen ja -väkivaltaan tulee puuttua tiukasti. Opettajan auktoriteetti ylläpitää järjestystä tulee palauttaa, ja opettajille täytyy antaa tarvittavat työkalut koulurauhan ylläpitämiseksi.

Opiskelijoiden ja oppilaiden uupumus ja mielenterveyden ongelmat ovat olleet hälyttävällä tasolla jo ennen koronaa, ja nyt koronapandemian myötä tilanne on vielä vaikeutunut. Myös neuropsykiatriset haasteet vaikeuttavat oppilaiden ja opiskelijoiden arkea ja opiskelua. Maamme suurimmat työuria koskevat haasteet liittyvät nimenomaan hyvinvointiin ja mielenterveyteen. Valitettavasti konkreettiset toimet myös lasten ja nuorten mielenterveyden edistämiseksi ovat jääneet selonteossa varsin puutteellisiksi.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan todeta, että koulutuspoliittisilla ratkaisuilla on ollut ja tulee jatkossakin olemaan suuri merkitys Suomen hyvinvoinnille. Nyt aikuisikään ehtineet ikäluokat ovat voineet nauttia maamme alati kohonneesta osaamis- ja koulutustasosta sekä sen tuottamasta hyvinvoinnista. Meidän päättäjien tehtävä on varmistaa ja esittää keinot siihen, että voimme tarjota saman myös tuleville sukupolville. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Multala.

14.21 Sari Multala kok (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen menestystarina on perustunut korkeaan osaamiseen ja koulutusmahdollisuuksiin, joiden ansiosta kenestä tahansa voi tulla mitä tahansa.

Koulutuksen keskeinen tehtävä on vahvistaa sivistystä. Sivistys ei ole vain sitä, että olet saavuttanut tutkinnon ja oppiarvon. Sivistys on laaja-alaista maailman ymmärtämistä ja itsensä jatkuvaa kehittämistä. Tarve jatkuvalla elämän pituiselle oppimiselle on ilmeinen. Kokonaisaloja poistuu, uusia työtehtäviä ja osaamistarpeita syntyy. Koulutuspoliittisella selonteolla pyritään vastaamaan muuttuvan maailman tuomiin haasteisiin.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Arvoisa puhemies! Koulutuskenttä toivoo vakautta, näkymää pitkälle tulevaisuuteen. Jatkuvista kehityshankkeista halutaan kohti ennakoitavaa rahoitusta ja selkeää yhteistä näkymää tulevaan. Jotta selonteko kantaa yli hallituskausien, on sen perusteella tehtäville toimille oltava parlamentaarinen hyväksyntä. Selonteon valmistelu jätti tässä suhteessa runsaasti toivomisen varaa. Meillä on nyt kuitenkin eduskunnassa edelleen mahdollisuus muodostaa yhteinen näkemys siitä, mihin suuntaan koulutuspolitiikkaa on Suomessa kehitettävä.

Arvoisa puhemies! Selonteossa on tunnistettu hyvin varhaisten vuosien merkitys osana koulutuspolkua. Kokoomuksen pitkäaikainen tavoite pitkällä aikavälillä maksuttomasta varhaiskasvatuksesta näyttää jakavan kaikkien puolueiden hyväksynnän. Kaksivuotinen esiopetus tulisi kuitenkin toteuttaa pysyvästi, jotta kaikki lapset pääsevät maksuttoman pedagogisen varhaiskasvatuksen piiriin viimeistään viisivuotiaina.

Kokoomuksen mielestä Suomen tärkein tavoite on, että jokaisella peruskoulun päättävällä on riittävät perustaidot, joilla oppiminen jatkuu toisella asteella, mahdollistuu ja onnistuu yhä useammalla ja opintopolku jatkuu myös korkea-asteelle yhä useammalla. Oppivelvollisuusiän nosto ei tähän haasteeseen vastaa, vaan tarvitaan riittävästi oikea-aikaista tukea ja ohjausta peruskoulun alaluokilta ja aivan varhaiskasvatuksesta asti.

Viime vaalikaudella toteutettiin onnistuneesti niin ammatillisen koulutuksen reformi kuin lukiouudistus. Tarvitsemme tulevaisuudessakin lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta, joilla on omat tärkeät tehtävänsä. Tästä on pidettävä kiinni. Yhteistyö eri koulutusmuotojen välillä on kannatettavaa, mutta sitä ei saa pakottaa koulutuksen laadun kustannuksella.

Suomalaiset nuoret ovat avarakatseisia, uteliaita ja kansainvälisiä. Jotta yhä useampi saisi mahdollisuuden kansainvälisyyteen, tulee englanninkielinen ylioppilastutkinto mahdollistaa ja varmistaa ammatillisessa koulutuksessa mahdollisuus kansainvälisiin tutkintoihin.

Arvoisa puhemies! Jatkuvan oppimisen uudistuksella oli oma parlamentaarinen työnsä, jonka yhteenveto on tässä selonteossa mukana. Elinikäisen oppimisen tarve tunnustetaan ja tunnustetaan, mutta ratkaisuna ei voi olla pelkästään uusi virasto. Eduskunnassa meidän on pohdittava, miten osaamisen täydentäminen ja päivittäminen mahdollistuisivat kaikilla koulutusasteilla. Tässä voisi hyödyntää digitaalisia alustoja ja edetä kokeiluun.

Arvoisa puhemies! Korkeakouluilla on Suomessa sivistyksellisen itseisarvon ja korkeatasoisen tiedon tuottamisen lisäksi ollut myös muita tärkeitä rooleja. Kannustamme yliopistoja edelleen profiloitumaan ja löytämään alueet, joilla ne pystyvät tavoittelemaan maailman kärkeä. Tarvitaan riittävästi aloituspaikkoja, jotta 2030 saavutamme jo viime vaalikaudella hyväksytyn tavoitteen, että vähintään puolella ikäluokasta on korkeakoulu-tutkinto. Tälle on myös varmistettava rahoitus.

Kokoomus jakaa aiemmin yhteisesti sovitun tavoitteen tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-rahituksen osuuden nostamisesta 4 prosentin tasolle bruttokansantuotteesta. Tämä edellyttää julkisen vallan lisäpanostuksia mutta myös yksityisen sektorin yhteistyötä. Haluamme vahvistaa korkeakoulujen taloudellista autonomiaa ja kykyä vastata nykypäivän haasteisiin miljardiluokan pääomituksilla.

Korkeatasoinen tiede- ja tutkimustoiminta voivat parhaimmillaan johtaa uusiin innovaatioihin, joilla luodaan työtä tai pelastetaan jopa ihmishenkiä. Korkeakouluilla on suuri merkitys paitsi tieteen, tutkimuksen ja tiedon tuottajina, myös alueellisen elinvoiman ja osaan työvoiman takaajina.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Arvoisa puhemies! Koulutuspoliittista selontekoa käsitellään poikkeuksellisissa olosuhteissa. Korona-aika on tuonut esiin sen, kuinka suuri merkitys koululla erityisesti lapsille ja nuorille on. Koulu ei ole vain muodollista oppimista varten. Se on yhteisö, joka parhaimmillaan opettaa paitsi oppimaan, myös toimimaan osana yhteisöä ja ottamaan vastuuta yhteisestä kehittämisestä.

Varhaiskasvattajat, opettajat ja esihenkilöt ovat joutuneet venymään äärimmilleen. Heidän työhyvinvointiinsa ja jaksamiseensa on panostettava. Alan on oltava houkutteleva myös tulevaisuudessa.

Meille kokoomuksessa koulutuksellinen tasa-arvo on tärkeää. Meille sen toteuttaminen tarkoittaa, että jokaiselle on annettava tarpeidensa mukaan. Yksi tarvitsee tukea oppimiseen, toinen hyötyy pienryhmäopetuksesta, kolmas tarvitsee lisähaastetta motivoituakseen. Hyvinvointi lisääntyy ja oppimistulokset parantuvat, jos liikuntaa onnistutaan lisäämään osana koulupäivää.

Arvoisa puhemies! Koulutuspolitiikkaa ei voida tehdä vain ylhäältä ohjaten korjaamalla yksittäisiä ongelmia. Sen sijaan on ymmärrettävä ongelmien syyt, jotta voimme vahvistaa jokaisen päiväkodin, koulun ja oppilaitoksen kykyä ennaltaehkäistä ongelmia ja tarjota riittävät työkalut ongelmien ratkaisemiseen siellä, missä niitä ilmenee. Näin huolehdimme, että Suomessa on tulevaisuudessakin maailman parhaat koulut.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kivisaari.

14.28 Pasi Kivisaari kesk (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koulutuspoliittiselle selonteolle on suuri tarve. Tähän on erityisesti kaksi syytä:

Ensinnäkin koulutusjärjestelmäämme on kehitetty eri vaalikausien aikana pitkälti pala kerrallaan. Nämä toimet ovat olleet tarpeellisia, mutta osittaisuudistuksia tehtäessä koulutuksen kokonaiskuva on hämärtynyt.

Toiseksi: Kohtaamme suuria muutosilmiöitä, kuten työelämän murros ja teknologian ja digitaalisuuden kehitys. Koulutuksen tasa-arvon edistäminen ja muutoksiin vastaaminen edellyttävät näkemystä suomalaisen koulutuksen suunnasta. Meillä on oltava suuri suomalainen tie, jonka puolesta meistä jokainen tekee parhaansa.

Puhemies! Keskustan yli satavuotisen aatteen ydin on sivistys. Sivistyksellä on monta ulottuvuutta, kuten sydämen- ja opinsivistys. Ne luovat ihmisyyden perustan ja ovat avain hyvään elämään. Uskomme sivistyksen voimaan kasvun lähteenä ja jokaisen kykyyn oppia uutta koko elämän ajan. Se sisältää myös ajatuksen: ihmisyyys ja sen kehitystarve on laitettava kaiken yhteiskunnallisen ja valtiollisen uudistamisen pohjaksi.

Koulutuksen tulee kyetä vastaamaan entistä paremmin sekä elämän mittaisiin että valitsevan ajan osaamistarpeisiin. Tarvitsemme kaavamaisuuden sijaan joustavaa ja aikaan kiinnittyvää koulutusta, missä myös vapaalla sivistystyöllä on paljon annettavaa.

Puhemies! Maailma muuttuu ja koulutus sen mukana. Kasvatus- ja opetusalan ammattilaiset tekevät elintärkeää työtä. Meidän tulee tehdä täydennyskoulutuksesta opettajan oikeus ja velvollisuus. Kehitysvaateet liittyvät esimerkiksi digitalisaatioon, kestävään kehitykseen ja johtamiseen. Näin takaamme, että tulevaisuudessakin Suomessa on maailman parhaat opettajat.

Osaamisen lisäksi on tärkeää pitää huolta opettajien jaksamisesta. Toimiessani alakoulun rehtorina näin, miten täydellä sydämellä ja kaiken itsestään antaen opettajat työtään tekevät. Opettajuuden taustalla on aina tunteva, näkevä ja kokeva ihminen, ja hyvin-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

voinnin kuuluu olla — nyt ja aina — merkityksellistä. Opettajien jaksamisesta huolehtiminen edistää myös alan vetovoimaa.

Puhemies! Jokainen lapsi ja nuori on meille tärkeä, ainutkertainen. Siksi koulutuksellinen tasa-arvo on valtavan tärkeä asia. Se on syvää ydintä, josta emme saa koskaan luopua.

Koulutuksen saavutettavuus on tasa-arvoa. Peruskouluun ei saa olla kohtuuton matka, toisen asteen koulutusta tulee olla koko Suomessa ja jokaisessa maakunnassa tulee olla korkeakoulutusta tarjolla.

Myös ammattikorkeakoulujen ja yliopistokeskusten rooli suomalaisen koulutuksen rakentajina on merkittävä. Teknologiaa tulee hyödyntää alueellisen yhdenvertaisuuden edistämässä.

Koulutuksemme tulee olla sosiaalisesti tasa-arvoista. Tältä osin ajassamme on uhkakuvia. Koulutuksen periytyvyys on kasvanut. On tärkeää, että vanhempien koulutustaustasta ja tulotasosta riippumatta jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus opiskella tulevaisuudessa niin pitkälle kuin tahto ja kyvyt riittävät.

Nykyinen hallitus on tehnyt toimia koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi. Oppivelvollisuuden pidentäminen 18 ikävuoteen on näistä toimista merkittävin. Tällaisia toimia tarvitsemme.

Puhemies! Koulutuksen laadun turvaaminen vaatii jatkuvaa kehittämistä ja riittäviä resursseja. Se on avain myös korona- ja kriisin jälkeiseen nousuun. Tämän tosiasian ymmärtäminen on viisauden alku.

Nyt on huolehdittava, että koulutuspoliittinen selonteko ei jää kaappeihin, vaan se on jalkautettava kentälle ja sen on ohjattava koulutuksen uudistamista. Selonteko antaa hyvät lähtökohdat tulevaisuuden rakentamiselle. Kaiken keskellä on ihminen, hänen kasvunsa ja hänen elämänsä.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hyrkkö.

14.33 Saara Hyrkkö vihr (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä päättäjillä on toisinaan tapana muistella omia koulupolkujamme. Puhujan iästä riippuen ne muistot hiukan vaihtelevat — kova kuri ja puolitetut pyyhekumeja, pinaatitelttuja puolikkahillolla — mutta vuodesta toiseen toistuvia kokemuksiaakin on: oivalluksia, itsensä ylittämistä, välitunteja ja turvallisia aikuisia. Välillä mietin, mitä tämän päivän koululaiset muistelevat, kun heistä ensimmäiset joidenkin vuosien kuluttua kapuavat näihin pönttöihin puhumaan — ehkäpä etäoppitunteja ja jälleennäkemisen riemua, mutta toivottavasti myös paljon muuta: oppimisen iloa, laadukasta opetusta, kansainvälisyyttä.

Koulutuksen kehittämisessä otetaan nyt suunta kohti hyvinvoinnin ja tasa-arvon vuosikymmentä. Koko suomalaisen yhteiskunnan kivijalka on ajatus siitä, että kenestä tahansa voi tulla mitä tahansa, mutta sen toteutumista ei tule pitää itsestäänselvyytenä. Liian moni lapsi jää vaille tarvitsemaansa tukea, ja liian moni opettaja väsy. Sisäilmaongelmat piinaavat eri puolilla Suomea, ja koulutusleikkauksien vastustamisesta on tullut jokavuotinen kamppailu kunnissa. On aika laittaa perusasiat kuntoon kouluissa. Riittäviä resursseja, tukea lapsille ja nuorille, arvostusta osaaville opettajille, terveitä tiloja ja turvallisia koulupäiviä.

Arvoisa puhemies! Tässä selonteossa tunnustetaan, että hyvinvointi ja oppiminen kulkevat käsi kädessä. Pahoinvointi ja turvattomuus ovat oppimisen jarruja, ja siksi meidän on tehtävä kaikkemme, jotta ne eivät pääse pysäyttämään yhdenkään lapsen matkaa. Se tar-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

koittaa oikea-aikaista apua, tunne- ja vuorovaikutustaitoja, yhteisöllisyyttä ja tukea ihmisenä kasvamiseen. Turvallisuudentunne syntyy myös vapaudesta olla oma itsensä ilman pelkoa syrjinnästä tai häirinnästä.

Koronalla on ollut järkyttävä vaikutus lasten, nuorten ja opiskelijoiden hyvinvointiin ja oppimiseen. Tilanne on hälyttävä niin peruskouluissa, lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa kuin korkeakouluissakin, ja sen korjaaminen vie todennäköisesti vuosia. Vihreät on ehdottanut monivuotista tukipakettia, jolla tätä poikkeusolojen aikana syntynyttä oppimis- ja hyvinvointivajetta paikataan. Nyt puoliväliriihessä hallitus sopi, että tämä työ käynnistyy pikaisesti.

Koulutuksen laadun ja tasa-arvon takana on työstään innostunutta ja ammattitaitoista henkilökuntaa, jonka osaamisesta ja jaksamisesta on tärkeää pitää huolta. Siksi on tärkeää, että opettajamitoitusta ryhdytään nyt selvittämään.

Ärade talman! Vi lär oss mer och mer om hur viktiga de första åren är för barnets lärande och välbefinnande, och just därför kommer småbarnspedagogik, förskolan och grundutbildningen att reformeras så att varje barn får en bra start på sin studieväg.

Varhaiskasvatuksen maksuttomuus etenee, ja osallistumisaste nostetaan vähintään pohjoismaiselle tasolle.

Suomalainen koulutusjärjestelmä on maailmankuulu, mutta se ei ole valmis. Ihmisen taustalla on edelleen suuri vaikutus siihen, miten koulu meitä kohtelee.

Till exempel invandrare är en varierad grupp av människor, med olika kompetens och behov. Det är kortsiktigt att stänga dörren för människor som vill slå rot i det finska samhället.

Suomi, joka houkuttelee kauempaakin opiskelemaan ja tekemään töitä, on parempi maa myös meille, jotka jo asumme täällä.

Arvoisa puhemies! Laadukas koulutus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet itsensä kehittämiseen ovat yhteiskunnan tulevaisuuden turva ja tie kohti tasa-arvoa. Korkeatasoinen tutkimus ja tiede puolestaan auttavat meitä ymmärtämään maailmaa ja tuottavat ratkaisuja tulevaisuuden haasteisiin. Selonteon tavoitteena on, että tulevaisuudessa vähintään puolet nuorista suorittaa korkeakoulututkinnon. Tavoite voisi olla kunnianhimoisempikin, mutta tässäkin toki riittää tekemistä. Vihreille oli tärkeää linjata, että aloituspaikkojen lisäys ei tarkoita tinkimistä koulutuksen laadusta. [Sari Sarkomaa: Näkyykö tämä kehyksessä? Ei näy!]

Arvoisa puhemies! Laadukas koulutus ja tutkimus edellyttävät vakaata, riittävää ja enustettavaa rahoitusta kaikilla koulutusasteilla. Selonteossa sitoudutaan kohdentamaan ikäluokkien pienenemisestä säästävät rahat jatkossakin koulutukseen. Se ei ole mikään yhdentekevä linjaus, sillä ottajia olisi kyllä muillakin sektoreilla, mutta se ei vielä riitä. Vihreät on ehdottanut, että Suomi sitoutuisi nostamaan koulutuksen rahoituksen pohjoismaiselle tasolle, ja toivon, että eduskunta ottaa tästä kopin.

Arvoisa puhemies! Sivistys on niin yksilöiden kuin yhteiskunnankin vapauden tae. Kyse ei ole vain osaamisen, tiedon ja taitojen kartuttamisesta, vaan myös ihmisenä kasvamisesta, yhteisöön kuulumisesta ja uuden luomisesta. Juuri kouluissa kasvaa se kuuluisa parempi huominen. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo.

14.39 Veronika Honkasalo vas (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppimisen ja oivaltamisen onnen on oltava mahdollista kaikille. Tämä perusperiaate on ollut Suomessa tärkeä. Tämä näkyi sata vuotta sitten, kun edeltäjämme säätivät oppivelvollisuuslain. Tämä näkyi viime vuonna, kun päivitimme lain oppivelvollisuuden pidentämisestä. Ilman tätä läpi vuosikymmeniä jatkunutta oppimisen vallankumousta suomalaisen yhteiskunnan menestys ei olisi ollut mahdollista. Mutta se ei ollut myöskään itsestään tapahtunut kehitys, vaan se on vaatinut määrätietoista työtä kohti tasa-arvoa, ja tätä työtä meidän on nyt jatkettava, jotta oppimisen tasa-arvoa nakertavaan eriarvoistumiseen voidaan puuttua. Tähän koulutuspoliittinen selonteko antaa hyvät eväät. On tärkeää välillä myös pysähtyä ja visioida pitkälle. Ilman edeltävien sukupolvien rohkeita visioita emme olisi tässä nyt, yhtenä maailman koulutetuimmista kansoista.

Arvoisa puhemies! Suomessa koulutus on tutkijoiden arvioiden mukaan kenties merkittävien syrjäytymistä ja huono-osaisuutta ehkäisevä yksittäinen tekijä. Olemme Suomessa onnistuneet erinomaisesti siinä, että väestön koulutustaso on noussut. Mutta tästä huolimatta edelleen on paljon todennäköisempää, että akateemisesti koulutetun lapsi opiskelee yliopistossa kuin peruskoulun käyneen äidin lapsi tai maahanmuuttajataustainen nuori. Yliopistot ovat siis edelleen melko valkoisia ja keskiluokkaisia. Lisäksi tutkimukset osoittavat, että lasten taustan vaikutus oppimistuloksissa on alkanut Suomessa kasvaa. Esimerkiksi lukutaito ei heikkene samalla tavalla kaikilla. Se heikkenee erityisesti pojilla, joiden vanhemmilla on peruskoulupohja. Koska lukutaito on sivistyksellinen perusoikeus ja kaiken oppimisen pohja, keskusteluun on saatava niin luokka- kuin sukupuolinäkökulmaakin.

Arvoisa puhemies! Luokka- ja sukupuolinäkökulma on tärkeä myös monessa muussa koulutukseen liittyvässä keskustelussa. Oman osaamisen päivittämisen on oltava mahdollista kaikille, oli sitten jo valmiiksi korkeakoulutettu nainen tai peruskouluun aikoinaan opintiansa lopettanut mies yömajassa. Aivan niin kuin selonteossa tuodaan esille, esimerkiksi työttömyysturvaa on kehitettävä niin, että työttömillä on nykyistä paremmat mahdollisuudet opiskella ilman mahdotonta byrokratiarumbaa. Myös maahanmuuttajien hyvin erilaiset tilanteet tarvitsevat yksilöllisiä ratkaisuja.

Mutta kaikkien ihmisten taustasta riippumatta meidän on Suomessa lähdettävä siitä, että ei koskaan ole liian myöhäistä, kun puhumme oppimisesta. Oppimisen eriarvoistumiseen puuttumisessa ei olekaan kyse vain lapsuudesta vaan koko elämänkaaresta. Oppimisen ovien on oltava auki kaikille läpi elämän, kaikenlaisissa elämäntilanteissa ja taloudellisesta tilanteesta riippumatta.

Arvoisa puhemies! Sivistys on itseisarvo, mutta se tuo myös paljon hyvinvointia niin yksilöille kuin koko yhteiskunnallekin. Tämän takia koronavuosi on paisuttanut oppimisvelka on se velka, joka meille tulee kalleimmaksi, jos emme siihen määrätietoisesti puutu. Oppimisvelka näkyy kaikilla koulutusasteilla etäopetuksen oppilaille aiheuttamina ongelmoina. Myös opettajat ovat uupuneita. Myös korkeakouluista tulee hälyttäviä viestejä nuorten aikuisten pahoinvoinnin kasvusta. Tämä on 2020-luvun suurimpia ratkaistavia kysymyksiä, jota emme voi ohittaa, kun visioimme koulutusta kohti 2040-lukua. Koulutuspoliittinen selonteko sisältää tärkeitä tavoitteita, kuten sen, että koko ikäluokka saa toisen asteen tutkinnon ja vähintään 50 prosenttia nuorista aikuisista korkeakoulututkinnon. On kuitenkin tärkeää huomata, että näitä ei saavuteta vain koulutuspoliittisilla toimilla. Myös

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut on saatava kuntoon, jotta kukaan ei tipu pois opintielmästä.

Arvoisa puhemies! Koulutus on merkittävässä asemassa ilmastokriisiin puuttumisessa. Selonteossa viitataan myös ekososiaaliseen sivistykseen. Kestävään elämäntapaan kasvaminenkin koskee koko elämäntapaa, myös meitä aikuisia.

Arvoisa puhemies! Hyvinvointivaltion tärkein lupaus on lupaus siitä, että kaikilla lapsilla on lupa unelmoida ja mennä unelmiaan kohti. Hyvinvointivaltio antaa meille kaikille myös uusia mahdollisuuksia. Se ei sulje ovia, jos koulutie on jäänyt aikoinaan kesken tai jos haluaa suunnata johonkin aivan uuteen. Oikeus hyvään elämään kuuluu kaikille.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Ollikainen.

14.45 **Mikko Ollikainen r** (ryhmäpuheenvuoro): Ärade fru talman, arvoisa rouva puhemies! Det här är den första utbildningspolitiska redogörelsen på 15 år — äntligen. Detta är ett brett dokument som sträcker sig från småbarnspedagogiken till högskolorna och universiteten. Den beskriver ganska bra just nu nuläget, och i princip har vi redan gjort reformer och förnyelser inom alla utbildningsstadierna de senaste 15 åren, men nu är allting packerat i ett och samma dokument.

Redogörelsen drar också upp riktlinjerna för fritt bildningsarbete, kontinuerligt lärande, lärarutbildningen, men tar också upp vikten av utbildning som ska erbjudas personer med invandrarbakgrund, hur pedagogiken för personer med funktionsnedsättning ska se ut, samt även den samiskspråkiga utbildningen. Här finns en särskild del som behandlar den svenskspråkiga utbildningen, och det är bra att den grundar sig på utredningsperson Gun Oker-Bloms aktuella rapport.

Selonteon tulevaisuudennäkymä ulottuu 2040-luvulle saakka. Siitä näkökulmasta suomalaisella yhteiskunnalla on edessään monia suuria muutoksia, joihin kaikkiin liittyy omat haasteensa. Suomen väestörakenne muuttuu, ikäluokat pienenevät, ja aluekehitys eriytyy. Työelämän nopea kehitys ja digitalisaatio edellyttävät uusia toimintatapoja ja rakenteita kaikilla koulutustasoilla. Jatkuva oppiminen sekä tiivis yhteistyö työelämän ja osaamisen kehittämisen välillä on ainut tapa, joka antaa yksilöille riittävän muutosturvan ja yrityksille kilpailuetuja. Monilta osin me kaikki joudumme päivittämään oppimista koskevia käsitteitä.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän ja RKP:n mielestä on hyvä, että varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus kootaan selkeäksi kokonaisuudeksi. Mielestämme selonteossa mainittu lainsäädäntöuudistus on tarpeen.

Keskusteltaessa koulutuksesta pitkällä aikavälillä on myös tärkeää puhua ajankohtaisista kysymyksistä. Koronakriisi on koetellut monen nuoren mielenterveyttä. Nyt on äärimmäisen tärkeää huolehtia siitä, että nuorten hyvinvointia tukevat rakenteet ovat kunnossa. Hyvinvoivat lapset ja nuoret oppivat parhaiten ja, totta kai, saavat tasa-arvoista ja laadukasta opetusta hyvinvoivilta opettajilta.

Olemme korona-aikana monessa suhteessa tehneet digiloikan. On todella tärkeää, että laaditaan koko koulutuskentälle kansallinen oppimisympäristöjen digitalisointia ja digitaalisia oppimiskäytäntöjä koskeva strategia ja siihen toimenpideohjelma.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Ärade talman! Det finns många viktiga skrivningar i redogörelsen som vår grupp arbetat målmedvetet för. Avgifterna för småbarnspedagogik ska sänkas och på sikt ska småbarnspedagogiken bli avgiftsfri för minst 4 timmar per dag. Vi ska höja andelen barn som deltar i småbarnspedagogiken till en nordisk nivå — här har vi i Finland legat efter.

Målet är att minst hälften av de unga avlägger högskoleexamen 2030. För detta måste nybörjarplatserna ökas, på båda nationalspråken. Ett viktigt och ambitiöst mål är att antalet utländska examensstuderande ska tredubblas före 2030, och då ska de som avlagt sin examen i Finland också ha bättre möjligheter att få arbete här. SFP anser också att det ligger i alla studerandes intresse att inkomstgränserna höjs för att främja kombinationen av studier och arbete.

Arvoisa rouva puhemies! Selonteossa on myös konkreettisia visioita Suomen kehittämisestä kaksikielisenä yhteiskuntana. Äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen osaamista vahvistetaan ja kehitetään, tietenkin mukaan lukien äidinkielenomaisen suomen ja ruotsin kielen opetus. Molemmat kotimaiset kielet tulisi nähdä mahdollisuuksina, ja tarpeettomasta pakkoajattelusta olisi päästävä eroon. On myös hyvin tärkeää, että opetus- ja kulttuuriministeriö saa yhden henkilön, joka vastaa ruotsinkielisestä koulutuksesta.

Tämä selonteko on selkeä osoitus siitä, että hallitus haluaa Suomen panostavan koulutukseen. Koulutuspoliittinen keskustelu on tarpeen kaikilla tasoilla. Maa maailma muuttuu huijaa vauhtia, ja koulutuksen pitää olla askeleen edellä. Pitämällä kysymykset ajankohtaisina voimme parhaiten taata, että tavoitteet myös toteutuvat käytännössä. Tämä selonteko on syytä päivittää viimeistään kymmenen vuoden kuluttua. Seuraavaa kertaa ei kannata odottaa 15:tä vuotta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Tanus.

14.50 Sari Tanus kd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on tuonut eduskunnan käsiteltäväksi ensimmäisen koulutuspoliittisen selonteon 15 vuoteen. Selonteko tuo näkyväksi yhteiskunnassamme tällä hetkellä vallitsevaa koulutusajattelua, toki nykyhallituksen silmälasien läpi suodatettuna. On tärkeää kysyä, mitä ilmiöitä, kysymyksiä, tarpeita tai ryhmiä on rajautunut selonteon ulkopuolelle. Missä menee koulutuspolitiikan rajapinta muuhun sosiaali- ja yhteiskuntapolitiikkaan?

Koulutus on Suomen voimavara ja merkittävä tasa-arvon lisääjä. Kuitenkin osa lapsista ja nuorista oirehtii vakavasti. Monet lasten ja nuorten haasteet eivät liity koulutusjärjestelmän rakenteisiin vaan laajempiin ilmiöihin. Koulu on paikka, missä pahoinvointi tulee näkyväksi. Pahoinvoinnin ja syrjäytymisen ehkäisy on lopulta paljon tärkeämpää kuin akateemiset taitotasot tietystä ikävaiheesta. Koulutuspolitiikkaa ei siksi voi käsitellä irrallaan perheiden kysymyksistä, kulttuurista ja arvoista, kuten käsityksestämme koulutuksen perimmäisistä tarkoituksista.

Vuorovaikutustaitojen sekä perustaitojen, luku-, kirjoitus- ja laskutaitojen, oppimiseen on panostettava. Monen lapsen oppimistulokset paranisivat dramaattisesti, jos opettajalla olisi paremmat mahdollisuudet kohdata oppilas yksilönä. Tähän ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia, ja varsinkin erityistä tukea tarvitsevat oppilaat kärsivät tilanteesta. Opetuksessa vähäiset resurssit olisivatkin hyvä keskittää määrän sijasta laatuun.

Arvoisa puhemies! Nykyisin sukupuoli-identiteeteistä puhutaan kouluissakin paljon. Keskustelu on kuitenkin ajautunut väärille raiteille. Pyrittäessä hävittämään sukupuolet ei

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

opetuksessa oteta huomioon tyttöjen ja poikien luontaisia eroavaisuuksia. Poikien heikommien oppimistulokset on huomattu mutta ratkaisuja ongelmaan ei esitetä. Koulussa olisikin hyvä paremmin huomioida tyttöjen ja poikien erilaisuudet tasapäistämisen sijaan.

Isoon osaan koulujen ja päiväkotien arjen haasteista sekä koulutuksen laadun alueellisesta eriarvoistumisesta olisi yksinkertainen ratkaisu. Tarvitaan enemmän ihmisiä, läsnä olevia aikuisia ja pysyvyyttä. Liian suuret luokkakoot, opetuksen integroituminen ja tukiopetuksen aivan liian pienet resurssit ovat opettajien ja oppilaiden jokapäiväistä arkea. Ilmeisesti luotetaan siihen, että ikäluokkien pieneneminen ratkaisee koulutuksen rahoitushaasteet. Toisaalta kustannuksia lisätään, kun tavoitellaan varhaiskasvatuksen osallistumistasen nousua ja toisessa päässä sitä, että 50 prosenttia ikäluokasta saisi korkeakoulutodistuksen. Lisäksi hallitus on tehnyt päätöksen oppivelvollisuuden laajentamisesta toiselle asteelle. Koulutuspolitiikan yleisen suunnan voisi siis kiteyttää yhteen: enemmän aikaa koulutusjärjestelmässä.

Selonteossa mainitaan tavoite, että vähintään puolet nuorista aikuisista suorittaisi korkeakoulututkinnon. Toisaalta jatkuvan, elinikäisen oppimisen ja joustavan opetustarjonnan kasvavat mahdollisuudet vähentävät tarvetta tutkinnoille, jos asiaa katsoo työelämän näkökulmasta. Suurimmat koulutuksen kehittämistarpeet lienevät toisen asteen ammatillisessa opetuksessa, johon tuleekin panostaa nykyistä enemmän. Kädentaidot, ammatillinen osaaminen ja arjen elämänhallintaan ja taitoihin liittyvä osaaminen, jonka kanssa monella nuorella on haasteita, jäävät selonteossa huomiotta.

Arvoisa puhemies! Lapsia ja perheitä koskevat ratkaisut on tehtävä ensisijaisesti lapsen edun näkökulmasta. Pienempien lasten osallistumista varhaiskasvatukseen etenkin päiväkotiryhmissä tulisi tarkastella lapsen kehitysvaiheen ja tunnetarpeiden näkökulmasta. Tärkeintä on perusturvallisuus. Selonteossa ei tähän viitata vaan asiaa tarkastellaan pitkälti akateemisten taitojen näkökulmasta.

Kristillisdemokraatteina lähtökohtaisesti kannatamme perheiden valinnanvapautta esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja kotihoidon välillä samoin kuin varhaiskasvatusmuotojen välillä. Kristillisdemokraatit kannattavat maksuttoman esiopetuksen varhentamista 5-vuotiaille vapaaehtoisena. Varhaiskasvatuksessa tulee lähteä liikkeelle lapsen tarpeesta olla lapsi eikä aikuisten tarpeesta saada olla omillaan tai yhteiskunnan tai kilpailukyvyn tarpeista.

Arvoisa puhemies! Suomalaisen koulutusjärjestelmän tärkein voimavara on maailman parhaat opettajat. Opettajien jaksaminen vain mainitaan ohjelmassa mutta toisaalta esitetään asioita, jotka pikemmin lisäävät kuin vähentävät opettajien työtaakkaa. Opettajien hyvinvointiin ja opettajien toimintamahdollisuuksiin tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Pätevät, motivoituneet opettajat ovat paras tae sille, että lapsemme ja nuoremme saavat parhaan mahdollisen opetuksen.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Harkimo.

14.56 Harry Harkimo liik (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Suomen koulutusjärjestelmä on kattava ja toimii monin tavoin laadukkaasti. Suomella on myös vahva asema tieteellisessä julkaisemisessa, ja kuulumme kärkimaiden joukkoon digitaalisten teknologioiden hyödyntämisessä.

Kuitenkaan järjestelmä ei kaikilta osin toimi yhteiskunnan ja oppijoiden kannalta odotetulla tavalla ja tuota toivottuja tuloksia. Varhaiskasvatukseen osallistutaan Suomessa vä-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

hemmän kuin muissa Pohjoismaissa. Perusopetuksen oppimistulokset ovat heikentyneet. Vaille toisen asteen tutkintoa jää noin 15 prosenttia ikäluokasta, ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus ei ole noussut verrokkimaiden tapaan. Koulutuksellinen tasa-arvo ei ole edennyt. Koulu-uupumus, koulukiusaaminen ja muut koululaisten ja opiskelijoiden hyvinvoinnin uhkatekijät ovat lisääntyneet. Nämä kaikki ovat merkittäviä tosiasioita, joiden parantamiseksi on käytävä toimeen.

Koulukiusaamisesta kaikki puolueet puhuvat ennen vaaleja, mutta mitään ei ongelmalle tapahdu. Paras lääke olisi, että juuri tätä varten palkattaisiin yksi osaava henkilö 3—4:ää koulua varten. Takaan, että koulukiusaamista saataisiin kuriin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi suunnitelman leikata tieteen rahoitusta merkittävästi. Miten se nyt näin voi mennä? Tämä on täysin ristiriidassa siihen, että hallitus on ker-tonut tavoitteestaan nostaa tki-panostukset neljään prosenttiin bkt:stä. Hallituksessa vasen käsi ei tiedä, mitä oikea tekee.

Jotta hallitsemme muutosta, meidän on kyettävä oppimaan luovalla tavalla ja näkemään muutokset ja niiden potentiaali uusien mahdollisuuksien ja tapojen opettajana. Oppimista tapahtuu koulutusjärjestelmän ulkopuolellakin, niin kuin aina aikaisemminkin. Työ ja oppiminen kulkevat yhä enemmän käsi kädessä, ja työn muuttuessa myös työssä ja työstä oppiminen muuttuvat niin ajan, paikan kuin tapojenkin suhteen. Teknologia luo uusia mahdollisuuksia ajasta ja paikasta riippumattomaan oppimiseen. Tulevaisuudessa on mietittävä myös mallia nelipäiväisestä työviikosta niin, että viides päivä käytetään opiskeluun.

Ja kyllä, me haluamme olla rakentamassa Suomea asukkaiden vahvuuksien mukaan ja voimistamassa osaamistamme vankalla koulutuksella ja korkealla ja merkittävällä tutkimustyöllä kohti 2040-lukua. Tämä on ehdoton tahto- ja tavoitetilamme.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Tavoittelemme ja tahdomme, että vuonna 2040 Suomessa on vahva laadukkaaseen ja vaikuttavaan kasvatukseen, koulutukseen, tutkimukseen ja kulttuuriin rakentuva sivistysperusta. Monimuotoinen ja ajassa elävä sivistyksemme luo pohjan tasa-arvolle, hyvinvoinnille, ihmisten kehittymiselle ja hyvälle elämälle sekä yhteiskuntamme kyvylle uudistaa ja ennakoida ja kohdata äkillisiä muutoksia.

Voimavaramme on monitieteinen ja monialainen osaaminen, joka yhdistyy joustavasti uusiksi ratkaisuiksi ja toimintatavoiksi. Koulutus ja tki-toiminta ja niiden tuottama osaaminen uudistavat suomalaista yhteiskuntaa ja työelämää. Suomi on edelläkävijä uuden tiedon ja osaamisen tuottamisessa, käyttöönotossa ja soveltamisessa.

Kaikilla on oikeus oppia ja kasvaa sekä saada tarvitsemansa tuki ja ohjaus. Tämä näkyy koko elämän läpi jatkuvana oppimisena tasa-arvoisesti. Opinpolulla eteneminen ja oppimistulokset eivät määräydy sukupuolesta, fyysisen toimintakyvyn rajoitteista, perhe- tai kulttuuritaustasta tai asuinpaikasta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja ministeri Saramo, 3 minuuttia.

15.01 Opetusministeri Jussi Saramo: Kiitos, arvoisa puhemies! Hyvät kollegat, kiitos kaikille ryhmille. On todella hienoa huomata, että vaikka pieniä erojakin tietysti aina on, niin kuin kuuluu, niin koko tämä sali arvostaa koulutusta ja sivistystä. Kiitos siitä.

Jos kiteyttäisin yhden asian — kun tässä käsitellään selontekoa, joka on ihan ymmärrettävästikin tämmöisen laajan kaaren yhdistävä asiakirja eikä mene kovin syvälle yksittäisiin toimenpiteisiin — mitä tästä keskustelusta tuli ilmi, niin kuitenkin lopulta ne esitykset ovat aika samanlaisia kuin hallituksella. Eli kouluihin tarvitaan — oli kyse sitten koulukiu-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

saamisesta tai oli kyse erilaisista oppimisvaikeuksista ja avusta, jota tarvitaan — ennen kaikkea lisää aikuisia.

Tietenkään sellaisia laskelmia meillä ei voi olla, että nyt laskettaisiin erilaisten mahdollisten reformien vaikutuksia eri koulutusasteisiin, vaan on tässä vaiheessa hahmotettu tätä isoa kuvaa, että nämä säästöt, joita lasten väheneminen tuo, käytettäisiin sitten siellä opetuksen sisällä. Tämä on tietysti toivottavasti se lähtökohta, joka voidaan yhdessä jakaa, ja sitä kautta sitten tiedetään, että siellä on myös hyvä näkymä kehittää jatkossakin koulutusta. Olennaistahan on nyt, että koulutusta kehitetään. On tehty hyviä reformeja ehkä vähän pistemäisesti eri koulutusasteilla, ja nyt sitten ensimmäistä kertaa 15 vuoteen katsotaan myös sitä kokonaisuutta. Tämä pätee myös, aivan kuten tässä nostettiin esiin, vaikkapa ruotsinkieliseen koulutukseen, jota on kyllä myös kehitetty erillisenä ja ehkä vielä pistemäisempänä joskus, kuin jotain muuta koulutuksen palaa, ja nyt voidaan hyvin katsoa myös esimerkiksi ruotsinkielistä koulutusta sekä osana tätä isoa kokonaisuutta että sitä pienempää osaa, mihin olemme saaneet eväitä viime aikoina selvityksen myötä.

Tätä sitouttavan kouluyhteisötyön mallia haluaisin vielä korostaa. Puhuin tästä, että lisää aikuisia, ja meille tulee mitoitus psykologeihin, kuraattoreihin, tarvitaan lisää opettajia, pienempiä ryhmäkokoja ja tarvitaan nuoriso-, sosiaali- ja erilaisia työntekijöitä, jotka ovat siellä koulussa. Meillä on valtavasti hienoja käytäntöjä ympäri maata eri kunnissa, joilla sitä kouluyhteisöä on saatu vahvemmaksi. Siihen me tietysti tarvitsemme yhteisiä toimintamalleja, ja niitä Karvin kautta ollaan luomassa, mutta tältä sitouttavalta kouluyhteisötyöltä ja sen piloteilta itse odotan kyllä hyvin paljon.

Vielä sanoisin lyhyesti, että kun tässä aika laajasti käsiteltiin eri aihepiirejä, niin on hyvä, jos vastakkain ei asetella esimerkiksi varhaiskasvatusta ja toista astetta. Kyllä meidän pitää pitää huolta kaikista lapsista ja nuorista. Uskon, että tämä eduskuntakin pitää tärkeänä sitä, mikä on ollut hallituksenkin linja, että panostetaan aivan kaikille koulutusasteille ja katsotaan sitä kokonaisuutta, [Puhemies koputtaa] ja sehän on tämän selonteonkin lähtökohta. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. Kiitoksia. — Ja nyt, arvoisat edustajat, mikäli olen oikein ymmärtänyt, niin on halukkuutta debatille. — Näin näyttää arvelu osuvan kohdalleen. Otetaan sellaisia reilun minuutin mittaisia debattipuheenvuoroja, mutta ei ylitetä 2 minuuttia. [Naurua] — Sivistysvaliokunnan puheenjohtaja Risikko.

15.04 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koulutus lisää osaamista ja sivistystä, jotka ovat molemmat meille kaikille ja koko maallemme menestystekijöitä. Maailma ja ihmiset kuitenkin muuttuvat, emmekä enää voi ajatella, että nykyinen korkeatasoinen koulutusjärjestelmämme on sitä aina. Tämä selonteko on hyvä alku sille, miten luotaamme sitä tulevaisuutta.

Tämä selonteko ei kuitenkaan ihan täysimääräisesti vastaa niihin haasteisiin, mitä nyt meidän edessämme on ja mitä esimerkiksi korona on meille tuonut. Tästä puuttuu aika paljon konkretiaa, kunnianhimoa ja resurssit erityisesti.

Sivistysvaliokunta tulee käsittelemään tätä todella vakavasti, ja tulemme tekemään huomiot yhdessä tulevaisuusvaliokunnan kanssa. Mutta kysyisin, ministeri Saramo: miten aiotte organisoida tämän selonteon viimeistelyn? Tähänhän sitä ei tietenkään voi jättää. Ministeri Saarikolta kysyisin: onko totta, että aiotte tiedeministerinä leikata tiederahoitusta, kuten eilen saimme tietää? — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Eloranta.

15.06 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Eloranta, mikrofoni.

No niin, jocos kuuluu? — No niin, arvoisa puhemies, Marinin hallitus on toteuttanut useita merkittäviä koulutuspoliittisia uudistuksia koko koulutuspolulla. Varhaiskasvatuksessa ryhmäkokoja on pienennetty ja maksuja alennettu, täysi päivähoito-oikeus palautettu, siellä on kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu. Sitten on perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen Oikeus oppia -hankkeet, ammatillisen koulutuksen Oikeus osata ja lukiokoulutuksessa omansa. Ja tosiaankin tuo oppivelvollisuuden laajentamista koskeva laki on vahvistettu, ja näin sitten nuorten mahdollisuudet työllistymiseen ja jatko-opintoihin parantuvat. Meillä on se jatkuvan oppimisen parlamentaarinen uudistus käynnissä, toimeenpanosuunnitelmaa valmistellaan, ja myöskin se kiusaamisen ehkäisemisen toimenpideohjelma on hyväksytty — sitä täällä peräänkuulutettiin — ja korkeakouluindeksikin on palautettu. Eli tosi paljon on tehty toimia tällä hallituskaudella.

Mutta tietenkin [Sari Sarkomaa: Niistä päätti jo Sipilän hallitus! Sipilän hallitus teki tämän!] tarvitaan lisää investointeja osaamiseen, jotta Suomi menestyy, ja tärkeimpiä tavoitteita, joista ihan kaikki muu lähtee liikkeelle, ovat osaamistason nostaminen ja koulutuksellisen tasa-arvon turvaaminen. Ja on todella arvokasta ja tärkeää, että täällä eduskunta voi nyt yhdessä katsoa tulevaisuuteen tämän selonteon myötä ja toivottavasti saavuttaa yhteisymmärryksen sekä tavoitteiden että keinojen suhteen siinä, mihin suuntaan tätä Suomea viedään eteenpäin osaamisen näkökulmasta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Antikainen.

15.07 Sanna Antikainen ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Koulukiusaaminen — tai pikemminkin pitäisi puhua kouluväkivallasta — on suuri ja järkyttävä ongelma oppilaitoksissa ympäri Suomen. Me olemme kaikki varmasti lukeneet mediasta surullisia ja järkyttäviä uutisia tämän asian vuoksi. Samaan aikaan opettajat kertovat ongelmistaan ylläpitää järjestystä ja koulurauhaa.

Arvoisa puhemies! Haluaisin tietää, mitä te siellä hallituksessa teette nyt käytännössä, siis muutakin kuin toimenpideohjelmaa, että kouluväkivalta loppuu ja että opettajat saavat lisää keinoja ylläpitää järjestystä ja koulurauhaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Multala.

15.08 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen tulee olla tulevaisuudessa innostava paikka tehdä tutkimusta ja paikka, jossa myös tutkimusympäristöt ovat maailmanluokkaa. Tiedepolitiikassa ei riitä se, että laadimme tiekarttoja ja suunnitelmia, vaan tarvitsemme myös määrätietoisia politiikkatoimia.

Yhteinen tavoitteemme, joka tässä selonteossakin jälleen toistetaan, on tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan nostaminen vähintään 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Tämä vaatii kuitenkin rinnalleen selkeän suunnitelman ja myös resurssit kohti tätä tavoitetta.

On hyvä, että selonteossa on nostettu esiin se, että julkinen tutkimusrahoitus kannustaa myös yksityistä sektoria investoimaan osaamiseen ja tki-toimintaan. Julkisen toimijan rinnalla tarvitsemme vahvaa yksityistä sektoria, joka panostaa tutkimukseen ja tuotekehitykseen, ja näitä kysymyksiä ei ratkaista ainoastaan koulutuspolitiikan toimilla.

Minkälaisia toimia ministeriöt ovat yhdessä muiden ministeriöiden kanssa suunnitelleet, jotta pääsisimme kohti tätä tavoitetta? Ja mitä OKM tekee osaltaan tämän kysymyksen osalta?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kivisaari.

15.09 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten täällä on todettu, meidän koulutusjärjestelmä kohtaa suuria muutosilmiöitä, niin väestön kehitystä kuin teknologisia muutoksia ja niin edelleen. Me kuljemme siis maailmassa, joka muuttuu, tahtoi tai ei.

Nämä toimivat järjestelmät ovat totta kai tärkeitä, ja se on ollut myös suomalaisen koulutuksen vahvuus. Näitä järjestelmiä ei tietenkään pidä purkaa, mutta niiden on vastattava paremmin ihmisen kasvu- ja koulutustarpeisiin: yhteistyötä koulutusasteiden sisällä ja välillä sekä koulutuksen ja työelämän välillä — siis koko elämä on oppimista, jota ei kuulu lokeroida.

Vielä kun mennään ihmiseen, niin meidän ei pidä takertua järjestelmään, jota pitkin ihmisen kuuluu kulkea, ei käppyröihin, jotka kuvastavat organisaatiota, ei tulosjohtamiseen. Koulutus ei ole siis pelkkää akateemisuutta vaan ennen kaikkea kasvua kokonaiseksi.

Lyhyesti, puhemies, tutkimusrahoista: Yksi keino varmistaa tutkimusrahoitus on hyväksyä EU-paketti. Elpymisrahoituksesta on kertaluontoisesti tulossa esimerkiksi Suomen Akatemialle 95 miljoonaa euroa, ja samoin, mikäli eduskunta päättää EU-paketin hyväksyä, myöskin RRF-rahoitus turvaa elintärkeää tki-rahoitusta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Honkasalo.

15.11 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itsekin iloitsin siitä, että nämä ryhmäpuheenvuorot olivat kuitenkin aika saman hengen mukaisia ja koulutusta arvostettiin niin korkealle.

Asia, jonka itse haluaisin vielä nostaa esille, on nuoren sukupolven suorituspainee, jotka heijastuvat tällä hetkellä jopa yläkouluun, eli koulutuksesta on valitettavasti tullut yhä enemmän suorituskeskeistä ja nämä paineet heijastuvat sitten siihen, että lapsilla ja nuorilla on yhä enemmän myös mielenterveysongelmia ja pahoinvointia. Korona on entisestään tätä lisännyt. Tämä on kehitys, johon meidän on ehdottomasti puututtava, ja sitä on myös osana koulutuspolitiikkaa käsiteltävä.

Koulutus on itseisarvo, mutta itse ajattelen, että meidän pitäisi suoda myös nuorille ihmisille enemmän etsikkoaikaa elämässä, ja tällä hetkellä se ei aina ole mahdollista. Eli pitäisi olla enemmän aikaa ihmetellä elämää ja pohtia rauhassa niitä omia elämänvalintoja ja sitä koulutusta, mistä on mahdollisesti kiinnostunut. Aika on ajattelemisen suola, ei paine eikä suorituskeskeisyys, ja tällä hetkellä me ei tämmöistä aikaa meidän nuorelle sukupolvelle oikein suoda. Eli kysymys on erittäin ajankohtainen just koronakriisin takia, ja lasten

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

ja nuorten mielenterveyspalvelut on yksinkertaisesti asia, joka meidän on vain pakko laittaa kuntoon. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Gustafsson.

15.13 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Noin 31 vuotta sitten eduskunnan kuppilassa tein historiallisen kompromissin silloisen sivistysvaliokunnan puheenjohtajan Erkki Pystysen kanssa, jotta ammattikorkeakoulu-uudistus saatiin Suomessa käyntiin.

Vuonna 2006 oli selonteko täällä, ja silloin oli kovin tapetilla koulutusverkko, koulukuljetukset, koulupäivän rakenne, aamu- ja iltapäivätoiminta, myöskin oppilaiden hyvinvointi. Jos nyt minulta kysytään, mitkä olisivat semmoiset vähän niin kuin henkilökohtaiset kärkeni, odotukseni, niin kyllä ne myöskin liittyvät tämän pitkäjänteisen rahoituksen turvaamiseen ja sen tason nostamiseen lähemmäksi pohjoismaista tasoa. Myöskin kannan edelleen huolta koulutuksellisesta tasa-arvosta, alisuoriutumisesta: 10—20 prosenttia lapsista pitäisi nostaa uudelle levelille. Myöskin näen, että 10—20 vuoden päästä meidän pitää kysyä, mikä on se ammatillisivistys ja yleissivistys, millä ihmiset klaaraavat tässä rajusti muuttuvassa ympäristössä, liittyy se sitten teknologiaan tai ei.

Ja ehkä se neljäs asia — jos saan sen nyt vielä sanoa — liittyy laajasti ottaen tähän elinikäiseen oppimiseen, jatkuvaan oppimiseen. Meillä on ikään kuin niitä palikoita olemassa, mutta pitää rakentaa ja tarjota kansalaisille selkeämpi polku, jolla Suomi on johtava kansakunta maailmassa, mitä tulee tällaiseen koulutuksen toimivuuteen yksilön ja ihmisen näkökulmasta. — Kiitoksia, puhemies.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Koponen, Ari.

15.15 Ari Koponen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppimisen tuki on selonteossa todella ohuesti, ei oikeastaan lainkaan, vaikka sen ongelmat ovat parhaillaankin liki päivittäin julkisessa keskustelussa. Ilman toimivaa tukea ei oppimistulosten tai laajemmin osaamistason nousu voi onnistua. Selonteosta puuttuu täysin konkretia sekä selvitys siitä, miten esitetyt toimet on tarkoitus rahoittaa. Pidän huolestuttavana myös, että mielen ongelmia ei ole käsitelty selonteossa juuri lainkaan, vaikka se on yksi suurista nousevista ongelmista yhteiskunnassamme.

Ministeri useaan otteeseen puhui täällä sitouttavasta kouluyhteistyöstä. Se on hyvin pitkälle sama kuin kansalaisaloite, jota käsiteltiin viime vuonna eduskunnassa. Hienoa, että sitä on saatu eteenpäin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Wallinheimo.

15.16 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä selonteko on suhteellisen hyvä kartta tulevaisuuteen, ja on hyvä, että nimenomaan tulevaisuusvaliokunta pääsee tätä myös perkaamaan, ja varmasti näin perkaammekin sen.

Keskityn kahteen asiaan: ennakointiin ja jatkuvaan oppimiseen.

Ennakoinnissa Suomi ei ole valitettavasti onnistunut. Tästä kertoo esimerkiksi koodaripula, joka yllätti yhteiskuntamme housut kintuissa muutama vuosi sitten, ja haluaisinkin, että jatkossa panostaisimme tähän enemmän, jotta tulevaisuudentutkijat, korkeakoulut ja

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

yrietykset tekisivät yhteistyötä siinä suhteessa, että tietäisimme, minkälaisia työpaikkoja tarvitsemme 5—10 vuoden päästä.

Jatkuva oppiminen taas: Tällä hetkellä sillä ei ole kannusteita korkeakouluissa, sillä ei ole kannusteita yrityksissä, joten jatkuva oppiminen, jota me kaikki täällä kannatamme, on käsitteellinen sana, joka tällä hetkellä ei toimi siinä mielessä, missä pitäisi. Tällä hetkellä jatkuva oppiminen tarkoittaa avoimen korkeakoulun lisääntyvää kulutusta, mutta sitä kautta ihmiset yleensä menevät sitten korkeakouluihin ja sitä kautta nimenomaan sitä jatkuvaa oppimista, josta me kaikki täällä salissa puhumme, ei tapahdu. Sen takia panoksia pitäisi laittaa enemmän nimenomaan yrityspuolelle.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Otetaan vielä edustaja Hyrkkö, ja sen jälkeen ministeri Saarikko, 3 minuuttia.

15.17 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jokainen koulutuspolun pätkä on tärkeä, kuten ministeri Saramo hyvin sanoi. Yksi niistä on toisen asteen koulutus, joka tulevaisuudessa tulee jokaisen nuoren kohdalle. Toisen asteen koulutuksessa tämän selonteon mukaan on tarpeen vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, hyvinvointia ja yhteisöllisyyden muotoja. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyötä vahvistetaan ja tarpeettomia raja-aitoja puretaan. Tämä kysymys herätti lausuntokierroksella paljon keskustelua, ja siksi on hyvä, että selontekoa täsmennettiin niin, että lukiota ja ammatillista koulutusta kehitetään myös omina koulutusmuotoinaan, joilla on omat tehtävät, tavoitteet ja toimintamallit.

Etenkin nyt koronan aikana tosiaan huoli toisen ja myös korkean asteen opiskelijoiden hyvinvoinnista on entisestään syventynyt. Tämä huolihan oli tiedossa jo hallituskauden alussa, ja sen takia olemme säätämässä sitovia mitoituksia opiskeluhooltoon, mutta on tärkeää miettiä myös tätä koulutuspolitiikan vaikutusta hyvinvointiin.

Edustaja Honkasalo nosti hyvin esiin tämän tärkeän huomion riittävästä ajasta ihmetellä maailmaa, ja itsekkin ajattelen, että nuoruuteen kuuluu myös se mahdollisuus ottaa harhaaskelia, erehtyä, etsiä uutta suuntaa, ja sillä on ihan keskeinen vaikutus, riippuvuussuhde myös hyvinvointiin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ministeri Saarikko, 3 minuuttia.

15.18 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko: Arvoisa puhemies! Helppo yhtyä kollega Saramon ja useamman edustajan näkemykseen siitä, että koulutus on se, joka pientä Suomea ja sen päättäjiä yhdistää. Haluamme satsata siihen ja ymmärrämme, että vain osaava kansakunta voi pärjätä maailmanlaajuisessa kilpailussa. Sivistyksellä on myös itseisarvo, puhumattakaan sydämen sivistyksestä.

Tästä laajasta kokonaisuudesta nostan esiin huomiona vain kolme kokonaisuutta, ja aloitan mielestäni tärkeimmästä: Korkeakoulujen tärkein pääoma on opiskelijat. Se on niiden arvokkain pääoma, ja siksi juuri näinä korona-aikoina on tärkeää pitää huolta siitä, että se pääoma ja sen voimavarat ja kyky oppia uutta sekä muodostaa tulevaisuuden työelämää ja huippututkimusta pysyvät kunnossa etäopetuksen ja hyvin ahdistavan ajanjakson jälkeen.

Toinen kokonaisuus, jonka nostan esiin, liittyy saavutettavuuteen: Se on itseisarvo. Perinteisesti ajatellaan, mitä pidän tietenkin hyvin tärkeänä, että se on alueellista saavutetta-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

vuotta, korkeakoulutuksen maantiedettä, mutta se on saavutettavuutta myös muutoin koti-taustasta riippumatta. Tästä yhteiskuntamme ihanteesta emme ole valmiita hallituksena tinkimään. Siksi myös satsasimme ja tulemme satsaamaan tällä vaalikaudella paljon uusiin aloituspaikkoihin, jotta korkeakoulutus olisi yhä useammalle mahdollinen ja jotta kansallinen tavoite, puolet ikäluokasta korkeakoulutettuja, voisi olla totta mahdollisimman pian.

Kansainväliset osaajat on myös kunnianhimoinen tavoite osana selontekoa. Me vahvistimme tätä myös puoliväliriihen linjauksissa. Tavoite kolminkertaistaa kansainvälisten osaajien ja opiskelijoiden määrä osana korkeakoulutusta tällä vuosikymmenellä on tavoite, joka ei toteudu itsestään mutta jonka Suomi tarvitsee.

Digivisio, ikään kuin maailmanlaajuisesti etunojassa oleva loikka siinä, että korkeakoulutusta voi suorittaa ajasta ja paikasta riippumattomasti, myös tiivistää korkeakoulujen yhteistyötä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojenkin välillä.

Arvoisa puhemies! Täällä osoitettiin myös valiokunnan puheenjohtajalta kysymys, joka liittyy tieteen rahoitukseen: Kyllä, hallituksen päätöksiin liittyy pyrkimys vähentää velanottoa ja sen haltuun saaminen, ja se tarkoittaa useammalle hallinnonalalle miinusmerkisiä ratkaisuja. Omalla vastuualueellani ovat myös kulttuurin, nuorison ja liikunnan kysymykset, [Sari Sarkomaa: Turve ja tie!] joihin tulee kohdistumaan kriittisiä ratkaisuja Veikkauksen voittovarojen vuoksi, ja se alenema johtaa siihen, että kaikkea ei pystytä kompensoimaan. Näin ollen 35 miljoonan euron leikkaus tulee kohdistumaan tavalla tai toisella tieteeseen — miten, se on osa julkisen talouden suunnitelman prosessia, joka tarkentuu. Me tietenkin varjelemme kaikin mahdollisin tavoin perustutkimusta.

Vanhojen muistelu ei vie Suomea eteenpäin, mutta totean, että me tiedämme, että Kataisen hallituksen kaudella koulutukseen kohdistettiin noin 900 miljoonan säästöt ja viime kaudella kokoomuslainen opetusministeri kohdisti koulutukseen säästöjä noin 400 miljoonaa, ja näistä molemmista puuttuvat vielä indeksijäädytykset. Eli mittasuhteet on hyvä muistaa, vaikka päätös on erittäin valitettava enkä mitenkään ylpeänä tai tyytyväisenä siitä täällä kerro. Mutta koska se on osa hallituksen päätöksiä, siitä pitää suoraselkäisesti kantaa vastuu koko hallituksen.

Totean vielä, että koko hallinnonalan koko — siis korkeakoulutuksen ja tieteen euro-määräinen satsaus Suomessa — on 3,38 miljardia euroa, ja nyt puhumme siis leikkausosuudesta, joka on 35 miljoonaa. [Puhemies koputtaa] Huomautan myös, että 90 miljoonaa euroa satsattiin viime vuonna lisää Suomen Akatemiaan — merkittävä päätös sekin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, ja nyt jatketaan debattia. — Edustaja Kiljunen, Anneli.

15.23 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olen todella iloinen siitä... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kiljunen, ilonne kuuluu paremmin, kun laittatte mikrofonin päälle.

Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on hyvä jatkaa ministerin puheenvuorosta, sillä olen todella iloinen siitä suunnanmuutoksesta, joka on tapahtunut panostuksissa koulutukseen ja varhaiskasvatukseen tämän hallituskauden aikana — suuri kiitos siitä teille. Se on ollut

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

välttämätöntä Suomen osaamisen tason nostamisen kannalta mutta myös tulevaisuuden työllisyyshaasteiden kannalta: voisiko sanoa ihan edellytys, jotta selviämme kaikista niistä haasteista, mitä meitä odottaa.

Suomi on ollut kansainvälisesti tunnettu tasa-arvosta ja maksuttomasta koulutuksesta. Todellisuudessa kuitenkin Suomi on jäänyt osaamisen tasossa ja koulutuksessa jälkeen monista muista maista. Kuvaavaa on, että peruskoulun päättävistä nuorista 11 prosenttia ymmärtää ja omaksuu tekstiä heikosti. Toisaalta suomalaisten tyttöjen ja poikien erot lukutaidossa ja ymmärtämisessä ovat OECD-maiden suurimmat. Tästä syystä on ehdottoman tärkeää, että Marinin hallitus on puuttunut vakavasti useilla eri toimenpiteillä osaamisen tason nostamiseen muun muassa varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, korkeakouluihin ja yliopistoihin asti.

Koulutuspoliittinen selonteko linjaa nyt suomalaista koulutusta aina 2040-luvulle asti. Sen tavoite on yksinkertaisesti nostaa suomalaisten koulutus- ja osaamistaso maailman huipputasolle, ja tämä on varmasti asia, johon me kaikki voimme yhdessä yhtyä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Elomaa.

15.24 Ritva Elomaa ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen talouden kannalta on ensiarvoisen tärkeää saada osaavia tekijöitä niille aloille, joilla työvoimaa eniten tarvitaan. Ammatillinen koulutus on äärettömän tärkeässä asemassa tätä maamme tulevaisuuden kannalta aivan keskeistä tavoitetta ajatellen. Ammatillinen koulutus on kokenut kovia leikkauksia tällä vuosituhannella ja koulutuksen sisällöstä on jouduttu tinkimään. Muun muassa lähiopetuksen määrä on romahtanut. Lähiopetus on korvaamattoman tärkeää opiskelijoiden ammattitaidon jalostamisessa, eikä sen vähäinen määrä voi olla näkymättä osaamisessa. Yritykset tarvitsevat päteviä tekijöitä, ja työelämässä ei välttämättä ole kunnolla aikaa perusasioiden opetteluun. Selonteossa mainitaan, että lähiopetus turvataan riittävillä resursseilla. Kysynkin asianomaiselta ministeriltä: Mitä tämä tarkoittaa käytännössä? Tullaanko opettajien määrää lisäämään, vai miten tavoite toteutetaan? [Jukka Gustafsson: On lisätty jo!] Suomalaiset yritykset tarvitsevat kipeästi ammattitekijöitä.

Ja vielä lopuksi: Koulutuksella saatava sivistys on ehdottoman tärkeää, mutta sielun ja sydämen sivistys — sitä joko on tai ei ole. Siihen ei voi oikein kouluttautua. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Vikman.

15.25 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten täällä kuulimme, niin hallitus aikoo leikata tutkimusrahoituksesta. Yliopistot ovat syystäkin tyrmistyneitä ja pettyneitä. Nyt ei ole kyse siitä eikä tätä voi perustella sillä, mitä edelliset hallitukset tai hallitus on keskustan johdolla tehnyt. Kysyn sitä, miten perustellette, että tämä teidän tutkimusrahoituksesta leikkaamisenne on ristiriidassa hallitusohjelman, yhteisesti hyväksymämme tki-tiekartan ja tämän koulutuspoliittisen selonteon kanssa. Eli voiko näihin teidän paperinne linjauksiin luottaa, vai miten selitätte tätä ristiriitaa?

Suomen tki-panostukset laahaavat kansainvälisessä vertailussa jo nyt, eikä tutkimusrahoituksen leikkaaminen tue kilpailukykyämme, elpymistä tai innovaatioiden syntymistä. Me tarvitsemme investointeja tutkimukseen ja osaamiseen. Pieni Suomi pärjää globaalissa kilpailussa vain osaamiseen panostamalla.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Kysyn vielä: eikö kuitenkin pienempi paha olisi ollut tehdä niitä aitoja työllisyystoimia riihessä, kun se olisi ollut vastavoima tälle velkaantumiselle ja näille ikäville leikkauksille? Siksi kokoomus on vaatinut näitä työllisyystoimia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Ovaska. [Välihuutoja] — Edustaja Ovasalla puheenvuoro.

15.27 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ajattelin puhua muutaman sanan ihan koulusta ja siitä, mitä siellä ytimessä tällä hetkellä tapahtuu. Näissä muutamissa puheenvuoroissa on käynyt ilmi se, että ydintaidot rapistuvat, siis lukeminen, kirjoittaminen ja ymmärtäminen heikkenevät koko ajan ja erityisesti pojilla. Ymmärrän tietysti ministereiden taakkaa, kun kaikki maailman asiat pitäisi nyt korjata tällä selonteolla, ja sitä ei varmasti tule kaiken kaikkiaan, että kaikki asiat korjaantuvat, mutta toivon, että puututte erityisesti tähän poikien ongelmaan. Niin kuin edustaja Kiljunen täällä totesi, niin lukemisessa näissä Pisa-tutkimuksissa on OECD-maiden suurin ero suomalais-työillä ja -pojilla, ja samoin on eroa myöskin luonnontieteissä ja matematiikassa. Oma toiveeni on se, että palautettaisiin jotenkin koulu takaisin kouluksi. Kyllä tänä päivänä tuntuu, että meillä ei ole mielen malttia ja välillä pitäisi opettaa jarruttamista ja odottamista — ja toisaalta miettiä keinoja, millä pojat saataisiin lukemaan.

Yksi asia vielä: Kun puhutaan avoimista oppimisympäristöistä, ne ovat joskus hyviä, mutta välillä koululainen tarvitsee kyllä sen oman tilan, oman reviirin, kotiluokan, jossa keskittyä. Kunpa palattaisiin takaisin niihin perusasioihin, jotka me ollaan viime vuosina hukattu.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Ollikainen.

15.29 Mikko Ollikainen r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Det är lätt att följa upp en annan ledamot som börjar på O här. En mycket bra taltur av ledamot Ovaska kring vardagen i skolorna.

Suomi ja koko maailma ovat tällä hetkellä monessa suhteessa kuitenkin taitekohdassa. Monessa suhteessa mannerlaatat liikkuvat myös koulutuksen ja oppimistarpeiden osalta. Työmarkkinat muuttuvat, ja digitalisaatio tämän nyt tekee, ja meillä tulee kaikilla täällä mutta myös sitten eri tasoilla oppilaitoksissa olemaan haasteita tämän suhteen.

Hienoa, että meillä on pitkälle yhteinen näkemys siitä, että koulutus on tärkeää ja että panostetaan tasavertaiseen ja laadukkaaseen koulutukseen, ja tätä meidän tulee ilman muuta vaalia. On mielestäni kuitenkin ensisijaisen tärkeää, että tässä yhteisesti, yhdessä yli hallitus- ja oppositiorajojen, keskustellaan, ihan kuten tähän mennessä on tehty jo sivistysvaliokunnassa.

Haluan nostaa esille myös kunnat. Tulevaisuuden kunnat ovat pitkälle sivistyskuntia, ja tässä suhteessa ne ovat ensisijaisen tärkeitä just lapsien oppimispolun alussa. Minun mielestäni myös tästä selonteosta tulee keskustella kunnissa ja panostaa just perustaitoihin.

Då jag själv gick i skolan på 80- och 90-talet var det en helt annan skola. Vi hade en annan omgivning, ett annat samhälle på den tiden. Enorma kliv har också gjorts sedan jag var lärare, för 15 år sedan. Då gjordes den här redogörelsen förra gången.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Elikkä kysymys nyt molemmille ministereille: kuinka usein teidän näkemyksenne mukaan tällainen selonteko pitäisi päivittää nyt tämän prosessin kautta tulleen kokemuksen perusteella? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tanus.

15.31 Sari Tanus kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koulutuspoliittiset linjat ovat erittäin tärkeitä, koska ne vaikuttavat hyvin pitkälle tulevaisuuteen, ja onkin hyvä, että tätä selontekoa käsitellään paitsi sivistysvaliokunnassa myös tulevaisuusvaliokunnassa.

On ollut pöyristyttävää kuulla täällä, että tutkimusrahoituksesta leikattaisiin, koska päinvastoin tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoja tarvitaan riittävästi, niitä tarvitaan lisää, jotta myös tämä ennakointi toteutuisi, jotta meidän koulutus vastaisi huomisen ja tulevaisuuden työelämän haasteisiin ja myös kestävä kehityksen haasteisiin.

Muutaman asian haluaisin kysyä ministereiltä. Mitenkä konkreettisesti aiotte taklata oppilaiden perustaitojen puutteet, nimenomaan luku-, lasku- ja kirjoitustaidon, sillä tavalla, että jokainen oppilas saisi hyvät tai vähintään kohtalaisen hyvät taidot näillä sektoreilla? Ja sitten toisaalta, miten ymmärtäisimme paremmin koulutuksen ja sivistyksen ei pelkästään lapsiin ja nuoriin liittyvinä asioina, koska ihmisen henkinen kasvu mahdollistuu vasta aikuisiällä tiettyjen elämänvaiheiden ja kokemusten kautta? Ja haluaisin kysyä, kun puhutaan jatkuvasta oppimisesta: Meillä on ikäihmisissä paljon potentiaalia, energiaa, hyvävointisia, jotka haluaisivat olla vielä työelämässä ja päivittää osaamistaan. Miten mahdollistetaan heidän potentiaalinsa käyttöönotto nykyistä paremmin?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja otetaan vielä edustaja Asell, ja sen jälkeen ministerit pääsevät vastaamaan.

15.32 Marko Asell sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viimeksi koulutuspoliittinen selonteko on tehty siis vuonna 2006, 15 vuotta sitten, joten on hyvä vihdoin saada uusi linjapaperi suomalaisen koulutuspolitiikan tulevaisuudesta. Tämä on näkemys tästä hetkestä tulevaisuuteen aina 2040-luvulle asti, ja näkemys tulevaisuudesta on aina aikansa oletus ja ennuste. Maailma muuttuu nopeasti ja monella sektorilla jopa kiihtyvästi. Siksi olisikin varmasti tarpeen päivittää näitä linjauksia hieman useammin kuin nyt 15 vuoden välein, joten yhdyin tähän kysymykseen, minkä edustaja Ollikainen esitti: kuinka usein näitä olisi syytä tehdä?

Hyvä työ kuitenkin Marinin hallitukselta, ja sisältö on hyvää. Ainoa, mitä jäin itse kaipaamaan siinä, oli tämä liikunnan osuus. Kun puhutaan oppilaiden ja lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja perustaitojen oppimisesta, niin kyllä siinä silloin myöskin liikunnalla on rooli, ja se kuuluu myös sinne kouluun ja oppilaiden luo. Siitä olisin toivonut enemmän tähän.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt ministereille mahdollisuus vastata. — Ensimmäinen ministeri Saramo, 3 minuuttia.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

15.33 Opetusministeri Jussi Saramo: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos erinomaisista kysymyksistä ja kommenteista. Niitä on kertynyt niin paljon, että toivottavasti ehdin käydä niitä läpi. Teen parhaani.

Edustaja Risikko kysyi jatkotyön organisoinnista, ja tiedän, että alustavasti se toimeenpanon suunnittelu on jo aloitettu ministeriössä virkamiespohjalta. Tietysti kun käsittely on ohi, kartoitetaan sitten kaikki toimenpiteet ja aikataulutetaan ja tietysti julkistetaan erikseen, mikä on ministeriön näkemys, miten siinä voidaan edetä, mutta on selvää, että on pakko priorisoida. Kaikkea ei voi tehdä kerralla, ja se varmaan aika paljon liittyy nyt tähän keskusteluun siitä, miksei ole rahoitusta hoidettu. Eihän me voida kerralla laskea, mikä kymmenen vuoden työn hinta on. Jokainen prosessi aina normaalitavalla etenee, ja sitten tietysti toisaalta se tulopuoli, veropolitiikka ja muu, ei ehkä ihan kuulu tähän. Isona haamotuksena on lähdetty siitä, että koulutuksen rahoitusta pidettäisiin nykyisellään, vaikka lukumäärät laskevat, ja silloin pystyttäisiin kuitenkin enemmän siihen panostamaan. Mutta on aivan varmaa, että jokainen eduskunta joutuu tulevaisuudessakin palaamaan siihen rahoitukseen. Sitä tässä ei ole yritettykään etukäteen ratkaista.

Edustaja Antikainen puhui koulukiusaamisesta, -väkivallasta, ja sehän on juuri näin, että rikos on rikos, vaikka sen tekisi alaikäinen, vaikka se tapahtuisi koulussa, ja meillä on sitä varten lainsäädäntö. On puhuttu paljon Ankkuri-toiminnasta, ja pitää kyllä matalammalla kynnyksellä ottaa muut viranomaiset mukaan. Tällä viikolla jo on lausunnolle lähtenyt esitys, jossa tuodaan välineitä koulujen käyttöön, eli tulee tämä epäämisoikeus, jota siis ei pidä ajatella pelkästään rangaistuksena: ajatus on se, että sitten vakavammassa tilanteessa koulukiusaajalta voidaan evätä se oikeus kahdeksi päiväksi. Sinä aikana tietysti kiusattu saa levähtää, koska se kiusaaja on pois, mutta myös pitää auttaa sitä kiusaajaa, tehdä ne aktiiviset toimenpiteet. Muutenhan se tilanne palaa ennalleen, kun hän tulee takaisin. Eli on todella tärkeää, että tämä nähdään semmoisena toimenpiteenä, joka aukaisee sitä solmua ja antaa aikaa hoitaa tilanne kuntoon. Pelkillä rangaistuksilla ei tätä ongelmaa hoideta. Meillä on se 14-kohtainen toimenpideohjelma, mutta en mene siihen nyt sen syvemmälle, mitä kaikkea ollaan tekemässä.

Edustaja Honkasalo puhui lasten ja nuorten mielenterveyspalveluista: Oppilashuoltoonhan nyt tuodaan lisäresursseja ja tuodaan mitoitus, ja täälläkin salissa on paljon kritisoitu sitä, että oppilashuolto menisi osaksi sote-järjestelmää, mutta siinä on se hyvä puoli, että kyllähän oppilashuolto tulee pysymään siellä koulussa osana sitä yhteisöä mutta hoitoketju mielenterveyspalveluihin saadaan tällä lailla vahvemmaksi. Totta kai siinä on hyviä ja huonoja puolia niin kuin kaikessa, mutta kun se tehdään hyvin, se osaltaan auttaa tässä tilanteessa.

Edustaja Koponen puhui tästä rahoituksesta, ja siihen oikeastaan meninkin jo. [Puhemies koputtaa]

Edustaja Elomaa puhui erittäin tärkeästä ammatillisen koulutuksen lähiopetuksen vähäisestä määrästä: Siihen on lisätty hallituskauden aikana satoja miljoonia. Tilanne oli jo aika hyvä, ja sitten tuli tämä korona. Siinä on se iso haaste, miten saadaan pysyväksi se raha, miten seuraavan hallituksen aikana olisi se näkymä, että ne opettajat, joita nyt sinne on saatu, siellä pysyvät.

Valitettavasti nyt en ehtinyt tämän enempää, mutta jatkan sitten seuraavalla kerralla. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, ja ministeri Saarikko jatkaa heti.

15.37 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko: Arvoisa puhemies! Minä aloitan poikkeuksellisesti tarttumalla edustaja Sarkomaan välihuutoon. Te totesitte, että turpeelle riittää rahaa mutta tieteelle ei. Jos se on se tyyllilaji, joka halutaan valita, vastaan siihen mielelläni. Tämän vuoden päätöksenä toimialalle, jolta elinkeino on päättymässä, kohdennetaan 60 miljoonan euron taloudellinen tuki ja ensi vuonna 10 miljoonan euron. Nämä tiedekeskustelut liittyvät vuoteen 23, enkä ole muutenkaan varma, edistääkö suomalaisen yhteiskunnan yhteistä hyvää tällaisten asioiden vastakkainasettelu.

Edustaja Vikman, te arvioitte, että jos hallitus olisi kykenevämpi tekemään työllisyystoimia, kaikki olisi toisin. Uskon, että tiedätte varsin hyvin, että työllisyystoimien vaikutukset tulevat pitkäjänteisesti esiin ja yhteiseksi hyväksi, ja onneksi hallitus tekee myös työllisyyteen toimia. Mutta olen ymmärtänyt, että teidänkin puolueenne haluaa, että Suomessa velkaantuminen otetaan haltuun, ja sitä tarkoittavat päätökset, jotka kohdistuvat nyt useammalle hallinnonalalle liki 400 miljoonan euron miinusmerkkisenä ratkaisuna. Ja voin vakuuttaa — ja luulen, että tiedättekin aiemmista hallitusvastuukokemuksista — että niiden päätösten tekeminen ei ole erityisen mukavaa, mieluista, ja kyllä, niihin kohdistuu valtavasti kritiikkiä. Uskon, että muistatte tämän hallitusvastuusta ajalta, jolloin kohdistitte koulutukseen miljardiluokan leikkauksia.

Arvoisa puhemies! [Sofia Vikman: Keskusta oli pääministeripuolue!] — Kyllä, keskustalla on ollut aikaisemminkin tekemässä vaikeita päätöksiä. En kiistä vastuutamme niistä. — Mutta onneksi hallitus haluaa tarjota oppositiolle yhteistyön kättä tässä merkittävässä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiokysymyksessä. [Sari Sarkomaan välihuuto] Pääministeri tulee kutsumaan parlamentaarisesti koolle kaikki eduskuntapuolueet rakentamaan pitkäjänteistä näkyä tki-rahoituksen ja tki-toiminnan hyväksi. On aivan selvää, että se ei tule tapahtumaan milloinkaan pelkästään julkisella rahalla, vaan ennen kaikkea meidän pitää luoda näkyä yksityiselle rahoitukselle, että kannattaa sijoittaa Suomeen, satsata innovaatioihin. Siksi myös puoliväliriihessä päätettiin nykyistä laajemman tki-verovähennyksen selvittämisestä, joka olisi kannustamassa myös yksityistä rahaa paremmin liikkeelle tämän meitä yhdistävän ja tärkeän aihepiirin äärelle.

Arvoisa puhemies! Kertaan vielä liittyen ensinnäkin tuohon, miten tki-rahoitusta voitaisiin toteuttaa. Olen ollut havaitsevinani, että kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja on nimenomaan tuominnut valtiovarainministerin tekemän esityksen siitä, miten tämä miljardiluokan kysymys voitaisiin järkevästi taloudellisesti rahoittaa. Ja kuulen tietenkin mielelläni sitten teidän ehdotuksenne, miten tämä olisi järkevää toteuttaa, mikäli tämä ehdotus ei kelpaa. Mutta olen hyvilläni siitä, että tämän vaikean päätöksen keskellä voidaan kuitenkin todeta, että tämän vaalikauden satsaus ja saldo korkeakoulutuksen euroissa on myönteinen: Akatemialle todellakin viime vuonna 90 miljoonaa euroa lisärahoitusta, perusrahoitus kuntoon sekä ammattikorkeakoulu- että yliopistopuolella, indeksit on palautettu ja niin edelleen. Minulla on vahva käsitys siitä, että jos yhdessä tämä sali tahtoo, me pystymme vastaamaan [Puhemies koputtaa] tähän tki-rahoituksen kansalliseen tavoitteeseen. [Paula Werning: Juuri näin!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt jatketaan debattia. — Sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Risikko, olkaa hyvä. Korjaan: sivistysvaliokunnan. [Naurua]

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

15.40 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia tästä tki-asiasta, minkä, ministeri Saarikko, totesitte. Itse asiassa te lupasitte sen parlamentaarisen ryhmän kuukausi sitten, kun olitte sivistysvaliokunnassa, ja kun kysyin ja ehdotin teille, niin te olitte kyllä se ensimmäinen ministeri, joka sen parlamentaarisen ryhmän silloin lupasi, kiitos siitä. Olen oikein tyytyväinen.

Ministeri Saramolta kysyisin tästä jatkuvasta oppimisesta: kun siellä on vain viittaus siihen työryhmään, niin kuinka pian arvelette, että siihen saataisiin vähän jotain konkretiaa? Toivonkin, että se otetaan luupin alle sitten siinä toimeenpanosuunnitelmassa, koska nythän tämä jatkuva oppiminen on aika hataralla pohjalla, ja se on meidän yksi sivistyspoliittinen innovaatio tulevaisuudessa, ehdottomasti.

Mutta sitten vielä ministeri Saarikolle, kun äsken tuossa aika ikävästi sanoitte viime kaudesta: Me oltiin molemmat siellä hallituksessa, sekä keskusta että kokoomus. Ei meistä kukaan olisi halunnut leikata koulutuksesta, mutta niin sitä vaan leikattiin ja tehtiin 140 000 uutta työpaikkaa, jotta tällä hallituksella on mahdollisuus mällätä. Siitä syystä pidin sitä todella ikävänä, että te puhuitte viime kauden opetusministeristä. Te tiedätte tasan tarkkaan sen, että se oli koko hallituksen päätös, ja siitä te ette irti pääse.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Werning.

15.42 Paula Werning sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nyt olemme asian ytimessä, kun puhutaan koulutuksesta ja osaamisesta. Nyt puhutaan tulevaisuudesta.

Äidinkielen opettajain liitto on usein ilmaissut vahvan huolen nuorten heikentyneestä lukutaidosta ja myös tämän seurauksena heikentyneestä kirjoitustaidosta. Tämä huoli on yhteinen hallituksen kanssa.

Koulutuspoliittinen selonteko nostaa esille yhtenä painopisteenä nimenomaan perustaitojen osaamisen, erityisesti lukutaidon. Lukutaidolla on valtava merkitys opiskelussa, mutta myös sitten työelämässä.

Haluan kiittää koulutuspoliittisesta selonteosta. Jälleen Marinin hallituksen aikana on tehty yksi erittäin merkittävä tulevaisuusteko.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Juuso.

15.43 Kaisa Juuso ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen joskus kritisoinut politiikkaa siitä, että tämä on hyvin lyhytjänteistä: neljän vuoden välein vaihtuvat hallitus ja ministerit, ja usein vaihtuu myöskin hallitusohjelma aika radikaalisti. Pidän hyvänä sitä, että nyt on tehty tämmöinen pitkän aikavälin suunnitelma, koulutuspoliittinen suunnitelma, ja totta kai toivoisin, että sitä voitaisiin myöskin seurata. Toisaalta minua jo valmiiksi säälittää seuraavan hallituksen opetusministerin rooli, koska varsinkin tämän hallituskauden jälkeen — anteeksi nyt, vaikka korona on ollut — rahoitus tulee olemaan tiukilla meidän kasvaneen, järkyttävän suuren velkamäärän vuoksi.

Mitä tulee koulutukseen, niin kentällä ollaan, kuten ministerikin tässä ensimmäisessä puheenvuorossaan sanoi, kyllästytty tähän niin sanottuun hankehumppaan eli siihen, että joka hallituskaudella tulee erilaisia hankkeita ja he joutuvat niitä erikseen hakemaan ja perustelemaan, kun se tarve olisi nostaa perusopetuksen perusrahoitusta. Ja se tarve tulee varmaankin niistä leikkauksista, mitä edellisillä hallituskausilla on tehty, valitettavasti.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Minusta Ovaska nosti hyvin esiin tämän, onko meidän koulutus oikeasti varsinkin nyt toisella asteella, jos mietitään lukio-opintoja, oikeasti parempaa kuin mitä se oli aikaisemmin, kun meillä oli kielilinja, matikkalinja ja reaalilinja ja meillä oli sama luokkayhteisö koko kolmen vuoden ajan, meillä oli järkevät lukujärjestykset ja näin pois päin. Me ollaan todella hyvin, minun sukupolveni, pärjätty elämässä, paljon paremmin kuin ennustetaan, että tämä tuleva sukupolvi pärjää.

Kysyn yhden kysymyksen vielä tästä digitalisaatiosta ja sen itseisarvosta. [Puhemies: Nyt aika on täynnä!] Voita isiinko tutkia sitä, mikä sen vaikutus on ollut oppimiseen?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Voita isiin tutkia. — Ja nyt sitten sen verran opastusta myös, että edustajia ei kutsuta nimellä, vaan esimerkiksi näin: edustaja Kinnunen. [Jukka Gustafsson: Hyvä!]

15.45 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koulu on ihmistä ja sivistymistä ja kasvua varten, että jokainen voi kasvaa täyteen mittaansa.

Edustaja Ovaska puhui kotiluokkien puolesta. Tämä ajatus inklusiosta eli kaikki mukaan ottavasta koulusta on ajatuksena hyvä, mutta jos siihen ei riittävästi varata ohjauksen tai tuen resursseja, niin on kysymys itse asiassa heitteillejätöstä ja opettajan jäämisestä yksin, jolloin koko luokkayhteisö kärsii. Parhaimmillaan erityistä tukea oikea-aikaisesti saava lapsi ja nuori saa olla osa hyväksyvää ja kannustavaa yhteisöä eikä jää syrjään. Siinä kaikki lapset ja nuoret oppivat toisiltaan, että olemme erilaisia ja se on hieno ja rikastuttava asia, meillä on erilaiset vahvuudet ja heikkoudet, toinen tarvitsee tukea enemmän kuin toinen ja voimme auttaa toisiamme ja saamme kokea, että jokainen on arvokas, opimme kunnioittamaan erilaisuutta. Työelämässä olemme sitten joka tapauksessa kaikki yhdessä, niin kuin täällä eduskunnassa.

Arvoisa puhemies! Haluaisin kysyä liittyen mielen hyvinvointiin: Asiantuntijat ovat sitä mieltä, että kun lapset ja nuoret saisivat luottamusta ja arvostusta hyvässä hyvän mielen toimintakulttuurissa, kun he saavat kannustusta ja arvostusta ja ketään ei jätetä syrjään, niin se ennaltaehkäisee myös kiusaamista ja väkivaltaa. Miten saisimme opettajat jatkuvan oppimisen hengessä saamaan valmiuksia kaikkeen tähän?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Sarkomaa.

15.47 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä on tärkeä päivä. Koulutuspoliittinen selonteko on selonteosta tärkein. Meillä on vastuu ja velvollisuus linjata yhdessä ne toimet, joilla me varmistamme, että myös tulevat sukupolvet voivat nauttia laadukkaasta koulutuksesta, jossa on mahdollisuuksien tasa-arvo. No, siinä riittää kyllä eduskunnassa työtä, jotta tähän pääsemme, ja toivonkin, että hallituspuolueet, vasemmistovihreät puolueet, osoittavat konkreettisesti arvostuksensa koulutukseen siinä, että otatte täällä eduskunnassa opposition mukaan, koska parlamentaarisessa työryhmässä sitä ei riittäväällä tavalla tehty.

Tässä selonteossa on monia hyviä asioita, ja arvostan sitä, että varhaiskasvatuksen merkitys on todellakin nostettu ylös. Toivon, että voisimme vielä vahvemmin linjata sen, että me tarvitsemme lisää varhaiskasvatuksen opetuksen aloituspaikkoja, erityisopettajien aloituspaikkoja — se pitää vakiinnuttaa. Toivon, että pedagoginen varhaiskasvatus kirjattaisiin lakiin opettajan johdolla tapahtuvaksi toiminnaksi, ja kun täällä saa visioida, niin toi-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

voisin, että tulevaisuudessa näkisin, että varhaiskasvatuksen opettajan pätevyysvaatimus olisi maisterin koulutus. Se lisäsi houkuttelevuutta, ja onhan meidän peruskoulun vahvin laadun tae se, että meillä on akateemisesti koulutetut maisteriopettajat. Ja toivon vielä, että kaksivuotisesta esiopetuksesta tulisi todellakin pysyvää, jotta kaikki lapset pääsisivät maksuttoman pedagogisen varhaiskasvatuksen piiriin viimeistään viisivuotiaina.

Sitten sanon sen, että tiedän, että talouden tasapainottaminen on rankkaa, mutta se vähän ihmetyttää, ministeri Saarikko, että te rikotte kehyksen, otatte velkaa roppakaupalla, ja silti tiede joutuu leikkauksen kohteeksi. Sitä on vähän vaikea ymmärtää. Kuinka käy sitten seuraavalla hallituskaudella, kun te lykkäätte työllisyystoimet ja nämä kaikki laskut tulevat maksettaviksi, kuinka silloin tieteen käy? Siksi toivon, että vielä mietitään yhdessä sitä, miten me voimme varmistaa, että tiede saa, tki-tutkimus saa ne voimavarat, jotta Suomi voi ponnistaa ja koulutukseen ei tule leikkauksia. Eli kysyn kyllä, [Puhemies koputtaa] ministeri Saarikko: miksi te luovuitte niistä työllisyystoimista ja asetitte hallituksen [Puhemies: Nyt on aika täynnä!] tähän leikkauspaineeseen? [Jukka Gustafsson: Ei tämä ole eduskunnan kyselytunti! Silloin kannattaa kysyä! — Markku Eestilä: Siitä huolimatta hyvä puheenvuoro!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Lohikoski. — Edustaja Kyllönen on paikalla, näköjään Lohikoski on lähtenyt.

15.50 Merja Kyllönen vas (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Minä itse asiassa toivoisin, että meidän lapsilla ja nuorilla olisi millä mällätä — rakkautta, välittämistä, huolenpitoa, perheiden yhteistä aikaa ja aikuisen kohtaamista — olisi mällätä niin, että tuntuu, ja huomioitaisiin niin, että poistuu myös se paha olo, mikä tässä pandemian aikana on levinnyt kuin omanlaisensa epidemia. Siihen työhön tarvitaan meitä kaikkia, ihan joka ikistä puoluetta, joka ikistä toimijaa kunnissa, kaupungeissa, alueilla ja järjestöissä.

Ja minä toivon, että meidän ministerit raskaasta työstä huolimatta jaksaisivat viedä myös kaikkiin sidosryhmiin ja toimintakenttiin tätä viestiä, että on todella matala kynnyksellä lapsilla, nuorilla ja myöskin vanhemmilla opiskelijoilla tulla kertomaan omat huolensa, niin että me pystyttäisiin korjaantumaan ja korjaamaan tämä yhteiskunta ja meidän ihmiset tämän koronapandemian jälkeen.

Ja minä toivon, että myöskin täällä eduskunnassa me korjataan meidän keskustelukulttuuria ja yhteistä tekemistä, koska ihminen tarvitsee ihmistä, ja mällätään joskus sillä, että me olemme hyviä toisillemme, enkeleitä toisillemme emmekä piruja, niin kuin tänä päivänä kasvavissa määrin näyttää. — Kiitos. [Eduskunnasta: Hyvä puheenvuoro!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

15.51 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaiset opettajat ovat erittäin ammattitaitoisia, ja siitä osaltaan johtuu myöskin laadukas koulutuksemme. Kuitenkin lisää osaamista opettajat tarvitsevat tänä päivänä erilaisten oppijoiden kohtaamiseen, lapsen ja koulunkäynnin tuen toteuttamiseen sekä tasa-arvoon ja ihmisoikeuksiin liittyviin kysymyksiin.

Oppijat tarvitsevat entistä enemmän henkilökohtaistettua tukea ja ohjausta. Kouluissa tulisi myös lisätä eri ammattiryhmien välistä yhteistyötä entisestään. Oikea-aikaista ja ennakkoivaa tukea on vahvistettava riittävillä resursseilla ja riittävällä määrällä erityisopetta-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

jia, opinto-ohjaajia, koulukuraattoreita, koulupsykologeja ja muuta oppilashuollon henkilöstöä kaikilla kouluasteilla — ei vain alakoulussa vaan kaikilla kouluasteilla.

Kouluissa yhdessä tekeminen on nostettava keskiöön. Ja kuten edustaja Kyllönen äsken sanoi, kyllä täällä eduskunnassa voisi näyttää vähän enemmän parempaa mallia siitä, mitä aito yhdessä tekeminen on ja miten toinen toisiamme kunnioitamme. Myös oppilaiden osallisuutta voidaan kehittää, sillä viimeaikaisten tutkimusten mukaan aito osallisuus vähentää kiusaamista sekä kouluissa että työpaikoilla.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Simula.

15.53 Jenna Simula ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ryhmäpuheissa mainittiin useaan otteeseen koulutuksen kehittäminen. Kehitetäänkö koulutustamme välillä itse asiassa kuitenkin vähän liikaa ihan vaan muutoksen ilosta? Esimerkiksi oppimisympäristöjä on muutettu pienille lapsille sopimattomiksi ja kyläkouluja lakkautettu ja jo alakouluikäisiltä lapsilta vaaditaan itseohjautuvuutta, johon heillä ei ole minkäänlaisia valmiuksia. Neuropsykiatrinen oireilu on kasvanut, ja lapset, joilla on vaikeuksia keskittyä, jäävät opetuksessa herkästi jälkeen. Avoimet oppimisympäristöt ja itseohjautuvuus eivät kaikille sovi, ja se kasvattaa oppimiseroja. Kysyisin: miten tähän ongelmaan hallitus aikoo puuttua?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Otetaan vielä edustaja Sankelo, ja sen jälkeen ministereiden vastaukset.

15.54 Janne Sankelo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerin esityksessä, siis opetusministerin esityksessä, käytiin läpi myös ammatillista koulutusta. Edustaja Ovaska puhui perusopetuksen oppimisvalmiuksista, ja haluaisin puhua toisen asteen näkökulmasta samasta asiasta.

Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla on paljon perusteollisuutta ja ammattitaitoisen työvoiman tarve on huutava ja kasvava. Samaan aikaan kuitenkin toisen asteen koulutusta on vietty valtakunnallisesti yleisempään ja teoreettisempaan suuntaan. Etäopetusta on ollut paljon jo ennen korona-aikaa. Kotona ei kuitenkaan opi hyväksi hitsaajaksi, se on selvä. Hitsaajaksi oppii vain hitsaamalla hyvän ohjauksen tukemana.

Arvoisa puhemies! Suomalainen elinkeinoelämä on ollut huolissaan kasvavasta osaamisvajasta, käytännön taitojen puutteista. Kysyisinkin opetusministeriltä: mitä ajatuksia teillä on ammatillisen koulutuksen nykyisestä tilasta, lähiopetuksen kasvattamisen tarpeesta toisella asteella sekä oppilaitosten ja yritysten välisestä yhteistyöstä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt ministeri Saarikko.

15.55 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko: Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on ollut hyvin monivivahteinen ja minusta kuitenkin monissa asioissa myös paljon yhteistä tunnistava.

Nostan tässä nyt esiin vielä pari teemaa:

Ensinnäkin edustaja Juuso kysyi puheensa loppupuolella minusta aivan oikein, onko selvitetty, miten paljon tämä digitaalisuus ja ylipäättään ottaen ehkä laajemminkin lasten ja nuorten elämässä kasvanut ruutuajan merkitys on heihin heijastellut ja vaikuttanut. Se on

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

valtava murros yhteiskunnassa. Se on mahdollisuus paljooon hyvään, mutta siihen tieteenkin sisältyy myös riskejä.

Jos katson asiaa vain korkeakoulutuksen näkökulmasta, tämä digivisio tieteenkin tarkoittaa esimerkiksi sitä, että korkeakoulujen laajat tietovarannot olisivat laajasti hyödynnettävissä toinen toisilleen. Se tieteenkin tarkoittaa myös enemmän paikasta ja ajasta riippumattonta etäopetusta, mutta siinä yhteydessä on tosi tärkeää ottaa huomioon, että pedagogian pitää kehittyä siinä mukana. Ei ole sama asia opettaa fyysisessä tilassa luennolla kuin hankkia tutkinto pitkälti etäopetuksen avulla.

Kokonaan toinen keskustelu minusta liittyy sitten perusopetukseen, josta varmasti kaikki ajattelemme, että etäopetusaika ei ole suinkaan tehnyt hyvää, niin kuin se ei ole tehnyt hyvää korkeakouluissakaan. Ja palaan tähän huoleen, joka on tullut useammassa puheenvuorossa ja jonka nostin itsekin aiemmin esiin: opiskelijat ovat kuitenkin korkeakoulujen tärkein voimavara ja pääoma, ja heidän hyvinvointinsa, heidän kohtelemisensa hyvin, mitä kuuluu -kysymykset kuuluvat myös siihen korkeakoulujen opiskelumailmaan, vaikka jo aikuisista onkin kysymys. Se on monella tavalla herkkä ja ainutlaatuinen elämänvaihe, joka opiskelijuuteen liittyy.

Arvoisa puhemies! Viimemmäksi nostan esiin opettajankoulutuksen, joka kuuluu myös vastuulleni. Minusta tämä keskustelu on monin tavoin oivaltanut myös sen, että ei ole laadukasta koulutusta ilman opettajia, ei ole ilman opettajuutta alaa, jolle halutaan hakeutua, joka tunnistetaan mielekkäänä työurana, jossa on kehittymisen mahdollisuuksia ja jossa kokee voivansa riittää. Olen kantanut erityistä huolta siitä, että opettajankoulutus nähdään jatkossakin houkuttelevana alana, että yhteiskuntamme lahjakkaimmat ja monin tavoin hyvät ihmiset hakeutuvat opettamaan seuraavaa sukupolvea, jotta osaamistaso meillä säilyy. Siihen liittyy myös koulutuksen vahvistuminen. Edustaja Sarkomaan huoli varhaiskasvatuksen opettajuudesta on aivan oikea, ja näitä koulutuksen aloituspaikkoja on lisätty, ja minun puolestani niitä sopii lisätä ennestään, koska se koulutuspolku alkaa sieltä varhaisista vuosista. Eli opettajuudessa on koulutuksemme keskeisin kulmakivi — on ollut ja tulee jatkossakin olemaan. [Sari Sarkomaa: Juuri näin, hyvin puhuttu!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Saramo.

15.58 Opetusministeri Jussi Saramo: Kiitos, arvoisa puhemies! Minusta on hyvä, että täällä nostettiin työllisyyspolitiikka esiin. Nimittäin vaikka kuulosti siltä, että se ei ehkä liity tähän teemaan, niin kyllähän se nimenomaan varsinkin tämän jatkuvan oppimisen ja tieteenkin kaiken koulutuksen myötä tähän liittyy. Nyt tehdään tosissaan sitä jatkuvan oppimisen työtä. Virkavastuulla on laskettu, että sitä kautta, mikä prosessi nyt on meneillään, saataisiin jopa yli kymmenentuhatta uutta työllistä lisää. Sehän on sitä parasta työllisyyspolitiikkaa — autetaan ihmisiä saamaan töitä, pitämään se ammattitaito, ja se on tässä muuttuvassa maailmassa kova juttu.

Huomautan kuitenkin, että tämä hallitus on tehnyt edellistä, oikeistohallitusta enemmän myös niitä valtiovarainministeriön verifioimia työllisyystoimia. Eli on väärin sanoa, että työllisyystoimia ei olisi tehty — meillä tehdään vain paljon laajemmalla skaalalla: tehdään enemmän keskipitkän aikavälin toimia, sen lisäksi on tehty lyhyen aikavälin elvytystoimia, kymmeniätuhansia työpaikkoja, ja sitten vielä pitkän aikavälin, kuten oppivelvollisuus uudistus, ja ne ovat valtavia rakenteellisia muutoksia.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Edustajat Asell ja Ollikainen puhuivat siitä, kuinka usein tämä pitäisi tehdä. Itse ajattelin, tässä vähän kuiskittiinkin ministeri Saarikon kanssa, olisiko se joka kaudella vai joka toisella kaudella, ja mietittiin, että se voisi ehkä olla joka toisella kaudella, mutta ei minus- ta kyllä sen harvemmin. Jos se olisi joka kaudella, sitten se olisi vähän niin kuin hallitus- ohjelman jatko, mutta jos se olisi joka toisella, niin se antaisi näkymää pidemmälle. Se voi- si olla hyvä aikataulutus.

Edustaja Tanus puhui luku- ja laskutaidosta — on todella iso asia. Meillä nähdään, että kyselyissä lapsista yli puolet sanoo, että lukee vain silloin, kun on pakko. Kyllähän meillä on valtava ongelma käsissä, ja kyllähän tämä ongelma, totta kai, lähtee kotoa. Se lähtee usein ihan muista paikoista kuin vaikkapa tästä salista tai edes koulusta, mutta tietysti mei- dän pitää tehdä voitavamme ja koulun pitää tehdä voitavansa. Niissä kodeissa, joissa on kirjahylly, joissa luetaan lapsille, pärjätään paremmin, mutta mites ne kodit, joissa ei ole? Kyllähän meidän pitää koulujärjestelmälle lisätä, ja itse asiassa 4,9 miljoonaa on yläkou- luille juuri laitettu, avustushaku on meneillään, ja koetetaan etsiä ne keinot, jotka voitaisiin sitten pysyvästi päästä siihen, että pystyttäisiin saamaan mahdollisimman monet lapset ja nuoret kiinnostumaan lukemisesta.

Edustaja Risikko kysyi, koska jatkuva oppiminen saa konkretiaa. Tässäkin toimeenpa- nosuunnitelman tekeminen on virkakoneistossa kesken. Seuraava parlamentaarisen seu- rantaryhmän kokous on itse asiassa ensi maanantaina, eli työ on kyllä käynnissä.

Edustaja Kinnunen puhui inklusiosta. Sitä on käytetty säästökeinona, silloinhan se ei voi toimia. Eli täytyy voida pitää myös pienryhmiä, joustavaa lähiopetusta, siis yksilöko- haista opetustakin tarvittaessa. Silloin inklusio toimii. Kyllä tämä inklusio monessa kun- nassa hienosti hoidetaankin. Koululeikkaukset ovat usein olleet syynä siihenkin, että siinä on tullut ongelmia.

Miten opettajat saavat valmiuksia vastata kiusaamiseen? Meillä näitä tunne- ja vuoro- vaikutustaitoja lisätään opettajien ja varhaiskasvatuksen opettajien ja hoitajien koulutuk- sessa. Se on ihan keskeistä. [Puhemies koputtaa] Tässä kiusaamisen ja väkivallan vastai- sessa toimenpideohjelmassa on myös muuta opettajien koulutuksesta.

Jos saan vielä yhden, niin sitten on kaikki käyty läpi. [Puhemies: Saatte!]

Edustaja Sankelo puuttui oikeaan asiaan. Sama palaute on tullut vanhemmilta, nuorilta, yrityksiltä ja opettajiltakin. Tämä niin sanottu amisreformi yhdistettynä leikkauksiin — siis eivät suinkaan mitkään valtakunnalliset sivistystavoitteet vaan päinvastoin se osaamis- perusteisuus, jossa siirrettiin valta sinne paikallistasolle mutta otettiin rahat pois — aiheut- ti tämän ongelman. Jälki oli pahimmillaan pahaa, mutta nyt tämän hallituskauden aikana- han sinne on lisätty paljon rahaa. Kuten sanottu, se pitäisi kyllä mielestäni saada kehyk- siin. Toivon, että se vielä sinne saadaan. Keväällä annettiin [Puhemies koputtaa] 17,5 mil- joonaa koronarahaa, että saadaan lähiopetusta, lisää tunteja, ja vielä tulee yksi lisätalous- arvio, jossa koronan jälkiä hoidetaan, mutta ainakin vuoteen 2023 niitä tunteja on enem- män, ja uskon, että ammatillisen koulun mainekin siitä paranee.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Mattila.

16.03 Hanna-Leena Mattila kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On helppo yhtyä OAJ:n kiitokseen selonteon linjauksesta kohdentaa ikäluokkien pieneni- men takia säästävät valtion resurssit takaisin koulutukseen. Se on konkreettista suunnitel- mallisuutta. Myös lupaus lisääntyvien korkeakoulututkintojen rahoittamisesta on konk-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

reettinen. Pidän oikein hyvänä asiana, että selonteossa luvataan selvittää OAJ:n pitkään vaatima opettajamitoitus ainakin perusopetuksessa. Opettajia on kuunneltu myös velvoitavista laatutavoitteista, joilla turvataan tasa-arvoa varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa.

Selonteko korostaa myös opettajien osaamisen merkitystä. Osaamisen turvaamiseksi ja nostamiseksi ei silti riitä, että vain todetaan, että kelpoisuusvaatimusten taso pidetään korkealla. Konkreettisia tavoitteita olisivat kelpoisuusvaatimukset opettajien ja johtajien osaamisesta, esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajien koulutustason nostaminen maisteritasolle, korkeakoulujen opettajien pedagogiset opinnot sekä rehtoreiden ja päiväkodin johtajien johtamisen opinnot. Olisinkin kysynyt vastuuministeriltä: näettekö näitä konkreettisia ehdotuksia mahdollisina toteuttaa lähitulevaisuudessa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäenpää.

16.04 Juha Mäenpää ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Opetusministeri tuossa aloituspuheenvuorossaan kertoi, että vahva lukutaito on välttämätön. Tätä vahvistettiin myös sitten ryhmäpuheenvuorossa, jossa sanottiin, että lukutaito on yhteiskunnassa toimimisen perusta, ja olen ihan täysin samaa mieltä. Oma kokemukseni opettajan työstä liittyy siihen, että olen ollut yläasteella ja ammattikoulussa opettajana.

Kun nyt puhutaan myös tasavertaisuudesta ja tasa-arvosta, niin miten te aiotte pystyä jatkossa varmistamaan sen, että tällaiset maahanmuuttajataustaiset, lukutaidottomat tai huonon lukutaidon omaavat maahanmuuttajat eivät vie toiselle asteelle siirtyessään toisen asteen oppilailta näitä oppilaaksioton paikkoja? Sen perusteella, mitä minä olen viestiä saanut, tämä on kasvava huolenaihe toisen asteen opettajien keskuudessa, että tällaisella lyhyellä perehdytyksellä esimerkiksi jossain kansalaisopistossa saatu peruskoulun kiitettävä todistus ei välttämättä takaakaan sitä lukutaitoa. Kun itse nostitte tuon lukutaidon esiin, niin tämä olisi minun mielestäni pitänyt ottaa paremmin huomioon tässä selonteossa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Ikonen.

16.06 Anna-Kaisa Ikonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tartun korkeakouluihin vielä, mistä tässä on puhuttukin. Kun tutustuin tähän selontekoon, niin ensin olin hyvin iloinen siitä, että täällä on näitä aloituspaikkoja kirjattu lisättäväksi ja puhutaan tästä tavoitteesta tieteen ja tutkimuksen maailmanluokan tutkimusympäristöistä. Nämä ovat hirvittävän hyviä ja tärkeitä tavoitteita. Kokoomuskin on esittänyt 4 prosentin bkt-tavoitetta tki-investoinneille, olemme esittäneet tki-investointien nostoa 100 miljoonalla eurolla joka vuosi seuraavien kymmenen vuoden ajan ja korkeakoulujen pääomittamista miljardilla. Lisäksi haastoimme hallitusta, kun täällä viitattiin tähän elpymispakettiin, myöskin sen osalta riittäviin panostuksiin koulutus- ja tutkimuspanostusten kasvattamiseksi.

Mutta sitten todellakin, niin kuin tänään on puhuttu, eilen kuulimme näistä leikkauksista tieteestä. Kaikki tämä puhe, mitä nyt kaikkialla muualla on puhuttu tki-panostusten kasvattamisesta, se, kuinka tässä koulutuspoliittisessa selonteossa puhutaan tavoitteesta tieteen ja tutkimuksen maailmanluokan tutkimusympäristöistä, tuntuu kyllä varsin erikoiselta suhteessa tähän eiliseen uutiseen. Pieni Suomi menestyy ainoastaan korkealla osaamisella, ja siksi valtionkin tulee panostaa korkeakouluihin.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Ja vastaisin tässä myöskin — nyt ministeri Saarikko ehti lähteä täältä — siihen, kun hän puhui viime hallituskaudesta. Kyllä nimenomaan viime hallituskauden lopulla kokoomuksen vaatimuksesta kasvatettiin ja lisättiin koulutus- ja tutkimuspanostuksia, olin itsekkin silloin näissä neuvotteluissa mukana ja tiedän sen. Samoin tässä ihmeteltiin, miten tähän 4 prosentin tki-panostukseen olemme sitoutuneet. Ehdottomasti olemme sitoutuneet siihen ja haluamme viedä sitä eteenpäin, mutta näemme, että tämä on priorisointikysymys. Näihin pitää löytyä rahoitusta kehyksen sisältä.

Ja vielä lopuksi palaan siihen, että kyllähän tässä lopulta on kyse siitä, että juuri siitä syystä me tarvitsemme niitä työllisyystoimia, että me pystymme tekemään tällaisia panostuksia. Tässä on kyse Suomen tulevaisuudesta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hopsu.

16.08 **Inka Hopsu vihr** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, herra puhemies! Täytyy opettajana todeta tuohon edelliseen, että koulutusleikkauksilla ei kyllä pitkällä jäniteellä työpaikkoja tehdä, oli hallituksessa sitten kuka tahansa niitä tekemässä.

Mutta väestömme ikääntyy, terveydenhoito kehittyy, ja kulut sote-puolella kasvavat vauhdilla. 2000-luvun alusta ne ovat lähes kaksinkertaistuneet. Ikärakenteen muutos ja eliniän pidentyminen toki vaikuttavat siihen, mutta suurten ikäluokkien tuoma hoivan tarve on vasta tulossa vastattavaksi.

Haasteena tulevana vuosikymmeninä tulee olemaan myös koulutuksen rahoituksen alueellinen kohdentuminen ja se, kuinka maaseudulla vähenevien lasten ja nuorten koulutuspalvelut voidaan järjestää hyvin, ja toisaalta se, kuinka samalla vastata kasvukaupunkien neljäsosaltaan tai tulevana vuosina jopa kolmasosaltaan vieraskielisten lasten ja nuorten koulutustarpeisiin. Kuntien taloustilanne ja rooli ovat tässä todella tärkeät.

Myös lasten ja nuorten hyvinvoinnin kysymykset ja oppimisen tuen tarpeet, joita täällä on hyvin nostettu — edustaja Koponen muun muassa — haastavat opetuksen laatua ja vaativat lisäresurssia. Tarvitsemmekin vielä tätä selontekoa vahvemman linjan koulutuksen rahoituksen turvaamiseen. Riittävien resurssien turvaaminen on edellytys koulutuksen laadun kehittämiseksi, osaamistason nostolle, opettajien jaksamiselle, opettajien ja opettajalan houkuttelevuudelle ja koko tämän selonteon tavoitteiden saavuttamiselle. Tämä nyt määritelty ikäluokkien muutoksen aiheuttama säästön kohdentaminen ei ole riittävä, vaan kyllä meidän pitäisi pohjoismaiselle tasolle koulutuksen rahoituksessa päästä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja al-Taee.

16.10 **Hussein al-Taee sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Itse asiassa kiitospuheen lisäksi erityiskiitokset eduskunnalle, että tälle on varattu työjärjestyksestä kolme tuntia tässä välissä. Se kertoo siitä, kuinka me tätä koulutuspoliittista selontekoa pidämme tärkeänä. Näin moni edustaja on tänään paikalla siitä keskustelemassa jo toista tuntia.

Varsinainen asiani koskee itse asiassa vuosia rauhanvälitystyössä. Silloin tapasin aikuisia ihmisiä, jotka vastasivat omalta pestiltään itse asiassa sodasta ja rauhasta, väkivallasta ja väkivallattomuudesta. Huomasin hyvin usein heille yhteisen tekijän, joka oli tämmöinen selkeä tunnetaitojen lukutaidottomuus. Kun lähdin tätä asiaa sitten erilaisissa kouluvierailuissa katsomaan lähempää, niin huomasin, että itse asiassa hyvin monella meistä ei

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

ole mahdollisuuksia oppia lapsena lukemaan erilaisia tunteita ja kommunikoida niitä: iloa, surua, vihaisuutta. Siksi koen, että sen lukutaidon ja ymmärtämistaidon lisäksi, mitä koulussa opitaan, on oikein oppia myös tämmöisiä ihan tavallisia omia tunteita ja muiden tunteisiin liittyviä luku- ja kommunikaatiotaitoja. Ja tässä kovasti kaipaisin, että, ministeri Saramo, ottaisitte tämän tunnetaitoasian lähempään tarkasteluun, sillä koen sillä olevan aito vaikutus siihen, kiusaavatko lapset, osaavatko he kommunikoida niin, että kiusaamista ei kouluissa tapahtuisi. Jos ihminen ei opi tunnetaitoja varhaisessa vaiheessa, niin voi olla, että hän on joskus tulevaisuudessa päättävässä asemassa, jolloin hän tekee sellaisia ratkaisuja, joista on todella paljon haittaa kokonaiselle yhteiskunnalle, [Puhemies koputtaa] ja siksi koen, että tähän on panostettava.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Ronkainen.

16.12 Jari Ronkainen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä koulutuspoliittisessa selonteossa maahanmuutto ja kansainvälistyminen tuntuvat olevan keskiössä. Tämän seurauksena voidaan olettaa, että maailman yleiskieleksi muodostuneen englannin voittokulku tulee entisestäänkin edistymään Suomessakin. Lisäksi selonteossa ruotsinkielisen koulutuksen tilanne on saanut oman kappaleensa tavoitteineen ja toimenpiteineen. Se, mikä tästä selonteosta puuttuu, on suomen kielen aseman puolustaminen opetuksen, tieteen ja tutkimuksen kielenä. Meidän ei pitäisi unohtaa omia juuriamme, ja meillä on oma rikas kieleemme, jonka kanssa olemme nousseet maailman kärkijoukkoon. Kysyisin teiltä, arvoisa ministeri: miten tämä selonteko puolustaa suomen kielen asemaa Suomessa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kauma.

16.14 Pia Kauma kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on pidetty todella hyviä puheenvuoroja siitä, miten ihan perustaidot — lukeminen, matematiikka, ymmärtäminen, edustaja al-Taeen esiin nostamat tunnetaidot — ovat tänä päivänä hukassa kouluissa. Nostaisin itse esiin vielä yhden uuden asian, ja se on kielten oppiminen. Nimittäin nyt on se tilanne, että englannin kieli on noussut entistä vahvempaan asemaan Suomessa opiskeltavien kielten joukossa, ja se tarkoittaa sitä, että Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2019 lukiokoulutuksessa englantia oli opiskellut 99 prosenttia, saksaa enää 15 prosenttia, espanjaa 13 prosenttia ja ranskaa 9 prosenttia lukijoista, ja ihan pelkästään viimeisten 10 vuoden aikana ranskan ja saksan lukijoiden määrä on puolittunut.

Arvoisa puhemies! Tämä on erittäin huolestuttava piirre kansakunnalle nimeltä Suomi, joka on hyvin riippuvainen kansainvälisestä kaupasta ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Tämä piirre, tämä kielten oppimisen kaventuminen, on myöskin sellainen asia, joka on vain voimistunut viime vuosina, kun näitä lukio-uudistuksia on tehty. Yksi asia, joka siihen vaikuttaa, on se, että korkeakouluvalinnoissa painotetaan usein varsinkin pitkää matematiikkaa, ja se tarkoittaa sitä, että jo lukiovaiheessa opiskelijat tekevät sellaisia valintoja, jotka heitä hyödyttävät sitten tässä hakutilanteessa. Näin ollen kieli on sitten usein se, joka jätetään pois, koska siitä ei juurikaan saa pisteitä. Kaikkein suurin huomioarvo ainakin itselleni oli se, kun huomasin, että Turun ja Helsingin yliopistoissa matematiikan laudaturista saa enemmän pisteitä kuin ranskan laudaturista, vaikka pyrkii lukemaan ranskaa. [Puhemies koputtaa] Kysyisinkin nyt teiltä, ministeri: mitä tälle kielten kaventumiselle voisi tehdä?

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt on aika ylitetty. — Edustaja Hoskonen.

16.16 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä koulutuspoliittinen selonteko tulee aivan erinomaiseen aikaan. Koulutusta me tarvitsemme, ja edustaja Sankelo sanoi hyvin tästä, että me tarvitsemme yhä enemmän niitä kädenosaajia. Totta kai me tarvitsemme maistereita, tiedemiehiä ja - naisia, erilaisia erityisammattajeja, totta kai, mutta meillä on huutava pula — olen sen muutamassa yrityksessä tässä ihan lähiaikoina käyneenä nähnyt — hitsaajista, taitavista sorvaajista, jotka pystyvät CNC-laitteita käyttämään, aivan kaikesta tästä on valtava pula. Sekin yrittäjä, jonka kanssa viime maanantaina keskustelin, kun hänen yrityksessään kävin, todella totesi, että kun ei mistään saa. Hän ottaisi heti kolme ihmistä töihin, kun saisi. Ja nyt on katseet siirretty jo ulkomaille siinä, mistä sitä hyvää työvoimaa saisi. Toivon, että tähän, arvoisa ministeri, kiinnitetään huomiota. Ne ihmiset eivät valmistu yliopiston penkeiltä vaan ammattioppilaitoksista, joissa on hyvät opettajat.

Edustaja Kyllönen omassa puheenvuorossaan kyllä kuvasi sen kaikista parhaiten, mitä tänä päivänä olen puheenvuoroja kuullut, mitä se lapsi ja nuori tarvitsee oppiakseen. Hän tarvitsee sen tukevan, turvallisen taustan, kun hän kouluun aamulla lähtee, eikä se meille aikuisille mitään pahaa tee, jos taustat ovat kunnossa. Jos se pieni lapsi lähtee kouluun peläten sitä, että mitä tapahtuu tänä päivänä: kiusataanko minua, opinko minä tänään mitään, voinko minä mennä iloisella mielellä kouluun tai opiskelemaan. Se on aivan älyttömän tärkeä asia. Kysynkin, kun ministeri on nyt paikalla, ja käytän tilaisuutta hyväksi: miten on tämä kiusaamistilanne nykyisin hallussa? Kaikki tiedämme nämä järkyttävät tapahtumat, joissa muuan nuori menetti henkensä, mikä on aivan järkyttävää. Miten tähän asiaan on reagoitu ministeriössä? Totta kai siellä on töitä tehty tämän eteen, mutta onko selvä visio, minne päin lähdetään menemään?

Ja lopuksi, arvoisa puhemies, yksi asia: Tämä korona-aika on meille opettanut sen, miten älyttömän tärkeää olisi saada Suomeen ne nopeat laajakaistayhteydet. Etäopetus ei toimi, ellei saada [Puhemies koputtaa] sitä nopeaa laajakaistayhteyttä toimimaan. Se on aivan a ja o koko hommassa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt on aika täynnä. — Edustaja Viljanen.

16.18 Heidi Viljanen sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Laadukas koulutus ja koulutuksen tasa-arvo on suomalaisen osaamisen perusta, ja sitä perustaa meillä ei todellakaan ole varaa menettää. Kysymys kuuluukin: miten me taataan, että meillä on jatkossakin osaamista ja laadukas koulutus? Ollaan tärkeän paperin äärellä tänään. On huolestuttavaa todeta, että lukutaito ja myös ymmärtäminen on meillä koetuksella ja heikentynyt. Se on otettava vakavasti samalla, kun disinformaation määrä kasvaa koko ajan.

Mutta oppimisen edellytyksenä ovat hyvinvoivat oppilaat. Se meidän pitää muistaa. Koronaepidemia on korostanut lasten ja nuorten tilannetta, ja monissa puheenvuoroissa olemme olleet heistä huolissamme. On kuitenkin samalla muistettava, että suurin osa meidän lapsista ja nuorista voi hyvin, mutta meillä on yhä liikaa niitä, joilla on erilaisia haasteita oppimisessa ja ylipäänsä elämässä. Joiltakin puuttuu todellakin se yksi ja ainoa välittävä vanhempi tai aikuinen läheisyydestään. Mitä aikaisemmin näihin haasteisiin pystytään tarttumaan, sen parempi. Jos ADHD tai lukivaikeus todetaan toisella asteella, silloin ollaan mielestäni jo vakavasti myöhässä.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Samalla haluaisin miettiä edustaja Honkasalon esiin nostamaa asiaa. Asetammeko toisinaan meidän lapsille ja nuorille myös liikaa vaatimuksia ja paineita, odotuksia? Ahdistuvatko he kenties siitä? Pitää olla aikaa ajatella, ja myös niille harha-askelille meidän on annettava tilaa. Oppimisen ja hyvinvoinnin vajeet on joka tapauksessa paikattava pitkäjänteisellä työllä. Se on edellytys Suomen menestykselle jatkossakin, ja siitä tässä on kyse.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Koskela.

16.20 Jari Koskela ps (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Lukion rehtoreista syksyllä puolet vastusti oppivelvollisuusiän pidentämistä MTV:n uutisten kyselyssä. Helmikuussa puolestaan peruskoulun ja lukion rehtoreille suunnatun kyselyn mukaan 87 prosenttia pitää koko uudistusta tarpeettomana. 93 prosenttia ei usko uudistukseen varattujen rahojen riittävän. 63 prosenttia uskoo, että kunnat joutuvat leikkaamaan muusta opetuksesta. Nämä ovat hirveitä lukuja. Uhkana on, että kunnat joutuvat leikkaamaan opetustarjonnasta ja myöskin kasvattamaan ryhmäkokoja. Siksi ihmettelen, miksi opetushenkilöstöä ei ole riittävästi kuunneltu, kun oppivelvollisuusuudistusta on puskettu läpi. Ja miten, arvoisa hallitus, varmistatte, että kunnille saadaan riittävästi rahoitusta, jotta ne selviävät uusista velvoitteista? Miten varmistatte, että koulutuksen laadusta ei jouduta tinkimään?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Eestilä.

16.21 Markku Eestilä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pelit ja älypuhelimet ovat aika paljon muuttaneet lasten maailmaa. Se on hyvin erilainen kuin silloin, kun itse olin siinä iässä. Siitä varmaan seuraa hyvää ja huonoa, mutta hyvänä puolena näkisin, että kyllähän näitten lasten ja nuorten tietotekniset valmiudet ja nopeus ovat aivan eri tasolla kuin ehkä meidän sukupolvella, ja ainakin omien lasteni kautta olen huomannut, että he oppivat automaattisesti ainakin jonkunäköisen puhutun englannin taidon, ja se on tietenkin erittäin hieno asia, että pystyy maailmalla kommunikoimaan. Eli kaikessa ei ole ikään kuin ongelmaa, vaan sieltä tulee selvästi hyviäkin asioita.

Mutta totta kai, kun joku asia kehittyy merkittäväällä tavalla, siitä seuraa, että joku toinen asia ei kehity. Itse ajattelen näin, että onko käynyt sitten niin, että tämä lyhytjännitteisyys on hieman korostunut ilmiö nykynuorilla juuri näitten edellisten hyvien asioiden rinnalla, ja se saattaa johtaa juuri siihen, mitä edustaja Simula sanoi, että monilla lapsilla ja nuorilla on vaikeuksia, jos liian paljon vaaditaan itseohjautuvuutta ja sitten valintojen tekemistä, koska se aiheuttaa stressiä, ja kaikilla ei ole siellä taustalla niin sanottua tukea, joka pystyy ohjaamaan näitä valintoja. — Tämä nyt oli lähinnä tämmöistä pohdintaa, ja opetusministeri varmaan tietää ja käsittelee näitä asioita paremmin.

Varsinainen kysymys on samanlainen kuin edustaja Kaumalla: Matematiikan painoarvoa on nostettu, se on vastaus kansainväliseen maailmaan, koodaukseen ja digimaailman taitoihin, eli matematiikkaa tarvitaan enemmän, ja itsekin olen sitä mieltä, että sitä pitää painottaa, mutta kun se alkaa merkittäväällä tavalla sitten yliopisto- ja korkeakouluväylän avautumiseen vaikuttamaan, niin onko siinä todella mitalin toinen puoli se, että sitten halukkuus opiskella vieraita kieliä heikkenee merkittäväällä tavalla? Miten opetusministeriö arvioi tätä matematiikan ja kielten opiskeluhalukkuuden vähenemistä? Mitä te itse pidätte hyvänä? [Puhemies koputtaa] Ja täällä selonteossakin sitä arviota on käyty.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Kiviranta.

16.23 Esko Kiviranta kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koulutuksen merkitystä taloudellisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäjänä ei voi liikaa korostaa. Kansainvälisessä vertailussa koulutusmenojen osuus bruttokansantuotteesta on meillä varsin korkea mutta kuitenkin matalampi kuin muissa Pohjoismaissa. On erittäin tärkeää, että teemme kaiken mahdollisen säilyttääksemme korkealaatuisen koulutusjärjestelmän. Tämä takaa sen, että saamme jatkossakin ammattitaitoista työvoimaa, ja auttaa siinä, ettei osaavan työvoiman puute muodostu kasvavan yritystoiminnan pullonkaulaksi.

Koulutuksen suunnittelussa onkin painotettava nimenomaan yritysmaailman tarpeita. Olennaista on kohdistaa riittävästi koulutusvaroja niille aloille, joilla on aitoa markkinakysyntää. Työmarkkinoiden vaatimukset muuttuvat nopeasti, joten tehtävä ei ole helppo, mutta tähän on pyrittävä. Ja tietenkin varoja on kohtuullisesti kohdistettava niillekin aloille, joilla ei varsinaista markkinakysyntää ole.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Lindén.

16.24 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täällä on puhuttu erittäin viisaita ajatuksia stressistä, rakkaudesta ja tunteistakin, ja huomasin, että se asia, jonka itse aion ottaa esille, voi tuntua tässä valossa vähän kylmältä, mutta tässä on kysymys siitä, mitkä ovat koulutuksen suurimmat ulkoiset olosuhdetekijämuutokset. Niitä on kaksi: väestörakenteen muutos ja elinkeinorakenteen muutos. Väestörakenteen muutosta käsitellään tässä selonteossa sivuilla 69—74 aika perusteellisesti, ja kuvaan sitä muutamilla luvuilla: Viime vuonna perusopetuksen aloitti noin 60 000 oppilasta. Sama luku on suunnilleen niiden vuonna 2001—2002 syntyneiden määrä, jotka nyt ovat korkeakoulun aloittamisen iässä, mutta meidän syntyvyys viime vuonna oli 46 000. Toisella puolella sitten meidän eliniänodote on pidentynyt 40 vuodessa 10 vuodella. Nämä kaksi asiaa vaikuttavat radikaalisti siihen, minkälaiseksi meidän koulutusympäristö muotoutuu: mitä tapahtuu pienille kouluille pienissä kunnissa, mitä tapahtuu toiselle asteelle, mitä tapahtuu korkeakouluasteelle, mitä uutta täytyy ihmisen eliniän aikana oppia koko ajan? Näitä on käsitelty tässä, mutta minun mielestäni ennen kaikkea, kun käytännössä ihmiset tulevaisuudessa työskentelevät vähintään 70-vuotiaaksi asti, me tarvitsemme jatkuvaa oppimista ja koko koulutusjärjestelmän remontoimista aika lailla erilaiseksi kuin mihin me olemme tottuneet tästä taaksepäin katsottuna.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Reijonen.

16.26 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nyt kun puhumme koulutuksesta ja meillä on ministeri paikalla, niin haluaisin kysyä kolmesta asiasta:

Mitä kuuluu tällä hetkellä oppisopimuskoulutukselle? Se on kuitenkin monelle erittäin hyvä asia. Se on työnantajille tosi hyvä idea ja voi olla opiskelijoillekin. Mitä sille kuuluu?

Ja sitten haluaisin nostaa esille nämä hankeprojektit. Ammattipuolen kouluissa opettajilta on tullut palautetta tosiaan, että näitä hankkeita on niin, että aina on uusi hanke aloitettu ja uusi hanke ja taas uusi hanke ja sitten ne loppuvat eikä ole mitään jatkumoa sille. Aina on uusi hanke, henkilöt vaihtuvat, mutta siinä ei ole mitään semmoista jatkumoa. Eli on semmoinen aikajana, missä on hanke ja taas uusi hanke, uusi hanke, henkilöt vaihtuvat,

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

ja opiskelijat ovat ihmeissään, ja siinä ei ole mitään semmoista... Onko tulossa jotain tolkkua tähän hankerumbaan, että siinä olisi jotakin järkeä ja siinä olisi sitä jatkumoa?

Ja sitten haluaisin vielä nostaa esille tuon lähikouluasian. Aika paljon lähikouluja, kyläkouluja on oikeasti lakkautettu. Onko valtion tasolla mietitty sitä — kun kunnissahan on todella paljon laitettu niitä lihoiksi — mitenkä kuitenkin saataisiin säilytettyä näitä kyläkouluja? Ne ovat kuitenkin niin arvokkaita. Itsekin pienessä kyläkoulussa olleena koen, että se oli erittäin hyvä koulumuoto. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kivelä.

16.27 Mai Kivelä vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on nostettu monia tärkeitä näkökulmia esiin erityisesti koulutuksen tasa-arvon, koulutuksen rahoitustason ja ihmisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin osalta. Minä olen tyytyväinen myös tässä selonteossa siihen, miten monelta kantilta kasvatuksen ja koulutuksen asioita käsitellään.

Mutta se, mistä olen erityisen iloinen, on se, että tässä selonteossa on vahvasti nostettu esiin näitä kestävän kehityksen teemoja. Se on kuitenkin se suurin ulkoisvaikutus, joka meidän yhteiskuntaan tulee vaikuttamaan. Ilmastonmuutoksen ja biodiversiteettikadon myötä maailma muuttuu todella hurjaa vauhtia, ja sekä tähän puuttuminen että tässä muutuneessa maailmassa eläminen tulee vaatimaan meiltä aivan uudenlaista osaamista. Itse näen, että koulutuksella on aivan keskeinen rooli tämän reilun siirtymän toteuttamisessa, joka meillä on tässä joka tapauksessa edessämme. Sen takia itse toivoisin vielä laajempaa keskustelua siitä, miten kasvatusta ja koulutusta voivat toimia oleellisena osana ratkaisua ilmastoon ja ympäristön kestävyyskriisiin. Ja tämä selonteko on tässä keskustelussa minusta hyvä avaus.

Eli haluan kiittää opetusministeriä tästä ja muutenkin hyvästä koulutuksen puolustamisesta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Rantanen, Piritta.

16.29 Piritta Rantanen sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Täällä on käyty todella hyvää keskustelua monesta aiheesta, esimerkiksi lukion kurssien painotuksista, siitä, kuinka turvallinen olo pitäisi olla koko yhteiskunnassa, itsenäisen oppimisen seurauksista ja esiopetuksen kaksivuotisuudesta, ja näistä kaikista haluaisin puhua, mutta tartun nyt oikeastaan tähän aiheeseen, mitä täällä on myös jo sivuttu:

Tämän koulutuspoliittisen selonteon tavoitteena on siis se, että kaikilla on oikeus oppia ja kasvaa sekä saada se tarvitsemansa tuki ja ohjaus tähän. Tällä hetkellä kunnissa on hyvin erilaisia mahdollisuuksia järjestää tätä tukea ja ohjausta sitä tarvitseville, ja tämä on kuitenkin se yksi tärkeimmistä asioista, joihin meidän on tulevaisuudessa pystyttävä vaikuttamaan. Oppilaiden ja perheiden on saatava tarvitsemansa tuki varhaisessa vaiheessa, ja kasvatusta ja koulutusta on toteuduttava yhdenvertaisesti asuinpaikasta riippumatta. Tämän koulutuspoliittisen selonteon tärkeänä tavoitteena on, että jokainen oppija tuntee olonsa turvalliseksi niin päiväkodeissa kuin kouluissa. Oppilaita on kuultava ja huomiotava yhteisön tasavertaisina jäseninä. Meillä kaikilla on oma osamme tämän tehtävän, kulttuurin suunnanmuutoksen, keskellä.

Tässä selonteossa ennustetaan alueiden välisten erojen kasvavan entisestään tulevina vuosina. Laadukkaan, saavutettavan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatusta ja koulutusta

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

järjestäminen vaikeutuu tulevaisuudessa. Samaan aikaan me puhumme kaksoiskuntalaisuudesta ja etätöiden lisääntymisestä. Varhaiskasvatuksemme ja koulutuksemme ei ainaakaan tällä hetkellä joustaa edes vuorovanhemmuuden perheiden tilanteisiin. Varhaiskasvatuksemme ja koulutuksemme on pysyttävä työmarkkinoiden muuttuvissa tilanteissa mukana, jotta perheillä on tosiasiallisia mahdollisuuksia tehdä työtä joustavasti esimerkiksi eri paikkakunnilla. Useilla perheillä on kokemuksia joustamattomasta päivähoiton järjestämisestä, ja varhaiskasvatusmaksut ovat kankeita. [Puhemies koputtaa] Mitä näille asioille voimme tehdä tulevaisuudessa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, ja edustaja Ranne.

16.31 Lulu Ranne ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä on kaikilla yhteinen halu huolehtia lapsista ja nuorista, perheiden tuesta, varhaiskasvatuksesta ja koulutuksesta, mutta tosiasia nyt kuitenkin on, että rahat eivät riitä tulevaisuudessa edes kaikkein tärkeimpään, ellei hallitus aloita nyt välittömästi tosiasiallista julkisen talouden tasapainottamista. Järkevä keskustelu tästä julkisen talouden tasapainottamisesta on erittäin suppeaa, koska silloin puhutaan, ihan niin kuin täälläkin salissa on nyt käynyt ilmi, karmeista leikkauksista, verojenkorotuksista, velasta. Se olisi mahdollista, jos te lähtisitte pistämään asioita tärkeysjärjestykseen, tarkastelemaan sitä julkista sektoria, kaikkea sitä, mitä siellä tehdään, tarkastelemaan kehitysavun määrää, kaatamaan EU:n elvytyspakettia, järkeistämään ilmastotavoitteita. Siis tasapainoinen julkinen talous on se kaikkein paras turva niille hoitajille, opettajille, kuraattoreille. Lisävelalla ja lisäveroilla ei näitä resursseja mitenkään turvata. Arvon ministeri, miten te olette ajatelleet turvata rahoituksen kaikelle tälle hyväle?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt tähän debattiin varattu aika alkaa pikkuhiljaa olemaan lopussa, mutta myönnän vielä puheenvuorot ennen ministeriä edustajille Eskelinen, Essayah, Adlercreutz ja entinen opetusministeri Gustafsson. — Edustaja Eskelinen.

16.33 Seppo Eskelinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on käyty hyvää keskustelua, ja näin, kun koulutuspolitiikasta on kyse, on syytä tehdäkin.

Korkeakoulupolitiikka on noussut aika isoon rooliin, ja pari viikkoa sitten keskustelin erään merkittävän yliopiston rehtorin kanssa. Hän kovasti arvosti hallituksen koulutuspolitiikkaa ja sitä loikkaa suuntaan, jonka hallitus on ottanut korkeakoulupolitiikassa ja koulutuspolitiikassa. Erityisesti nousivat esille nämä kohdennetut aloituspaikkalisäykset ja yliopistojen resurssit. Esille nousi myös tämä tki:n 4 prosentin tavoite, mitä todellakin hyvänä pidettiin. Mutta kyllä hän nosti esille sen, mikä tänäänkin on keskusteluttanut, että perustutkimuksen osalta korkeakoulut kovastikin toivoisivat lisää resursseja. Sillähän sitten sitä uutta luodaan ja kasvua luodaan, lähinnä sen kasvutavoitteen sisällä luodaan sitä kakunjakoa vähän uudelleen.

On hienoa, että vähintään — niin kuin tänään on puhuttu — parin hallituskauden välein tarkistetaan koulutuspolitiikkaa ja sen suuntaa.

Vähälle huomiolle on itse asiassa selonteossakin minun mielestäni ammatillinen koulutus jäänyt, niin kuin edustaja Hoskonen totesi. Kannatan sitä 50 prosentin tavoitetta korkeakoulutuksen osalta, mutta kyllä meidän pitää huolehtia myös siitä, että meillä on kädenosaajia. Meillä Pohjois-Karjalassa esimerkiksi on pitkään haettu järjestämis lupaa englan-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

ninkieliselle ammatilliselle koulutukselle, mutta sitä ihmeen syystä ei ole vain saatu. Meillä olisivat opiskelijat valmiina, ja moni tuotantolaitos sillä pystyisi paikkaamaan sitä työvoimapulaa, mitä meillä on.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Essayah.

16.35 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Tämän selonteon tärkeydestä kertoo jotakin se, että täällä meitä on useita keskustelemassa aiheesta, ja näistä puheenvuoroista kiitoksia kollegoille, sieltä huokuu asiantuntemus. Uskon, että meitä on monta, jotka olemme myöskin olleet siellä opettajan pulpetin takana, emme pelkästään itse oppilaina.

Tästä selonteosta ehkä nostaisin esille ennen kaikkea huolen siitä, tuleeko tänä päivänä ne perustaidot opittua siellä koulussa, motoriset taidot, liikunta. Esimerkiksi motoriset taidot ovat sellaisia, että ne kehittyvät vain tiettyyn ikävuoteen saakka. Jos meillä ei ole siellä perusasteella tarpeeksi liikuntaa, niin ei niitä motorisia taitoja enää siellä lukiossa oteta haltuun. Tämä on yksi semmoinen tärkeä asia, kun mietitään näitä tuntijakoja.

Sama juttu on se, että täällä nousivat esille nämä kielten kysymykset ja se, ovatko nyt nämä painotukset oikeita. Tässä toivoisin, että ministeriössä mietittäisiin, olisiko mahdollista lisätä näitten niin sanotusti harvinaisten kielten — vaikka nehan ovat valtaeurooppalaisia kieliä, kuten ranska, espanja tai saksa — mahdollisuutta, voisiko opiskella näitä kieliä esimerkiksi pienemmissä lukioissa siten, että enemmän otettaisiin etäopetusta ja digitaalisia välineitä käyttöön. Nimittäin yksi syy on varmasti se, että pienissä lukioissa näitä tuntekehyksiä puolitellaan ja siellä joutuvat sitten oppilaat, jotka valitsevat näitä kieliä, tekemään hyvin pienillä tuntimäärillä samat ylioppilaskokeet. Se voi olla masentavaa, se voi vähentää motivaatiota, ja se ei taatusti paranna mahdollisuuksia päästä sisälle korkeakouluhin, jolloinka tämä aiheuttaa sen kierteen, minkä tähden näitä kieliä ei enää opiskella.

Mutta ehkä viimeisenä asiana nostaisin esille tämän jatkuvan oppimisen kysymyksen. Tässäkin antaisin ministeriön suuntaan vinkkiä, että olisiko tämä syytä nyt nostaa vielä, kun puhutaan näistä työllistämiskeinoista ja siitä, [Puhemies koputtaa] millä tavalla yritykset voisivat olla panostamassa tähän jatkuvaan oppimiseen, [Puhemies: Ja nyt on aika täynnä!] ja siinä kokonaisuudessa lähteä viemään tätä asiaa sieltä kautta eteenpäin, koska tällä... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Adlercreutz.

16.37 Anders Adlercreutz r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Edustaja Eestilä piti hyvän puheenvuoron siitä, miten sinällään hyvät painotukset helposti voivat johtaa myöskin yksipuolisuuteen. On selvä, että luonnontieteellisiä aineita tarvitaan, mutta jos fokus on pelkästään niissä, saattaa mennä muutama lapsi pesuveiden mukana. Alibaban perustaja Jack Ma on sanonut, että meidän pitäisi opettaa sitä, mitä robotit eivät tee — sitä pitäisi opettaa lapsillemme, eli luovuutta, eri asioiden yhdistämistä, musiikkia, taidetta, uusien asioiden keksimistä niiden kautta.

Meillä on opetussuunnitelma, joka kehottaa monialaisuuteen, yhdistelemään eri asioita ja luomaan itse uusia kokonaisuuksia, mutta samalla meillä on koulu, joka ei aina samaa edistä. Me painotetaan ylioppilastodistusta, mikä tarkoittaa, että 15—16-vuotiaana jo pitää

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

tehdä hyvin ratkaisevia valintoja. Jos haluaa varmistaa kaikki polut, valitsee pitkän matematiikan, vaikka se ehkä ei olisikaan kiinnostuksen kohde.

Meillä on tämän lisäksi ensisijaisuusjärjestelmä, tai sanotaan, että ensimmäisen opiskelupaikan saa helpommin kuin sen seuraavan, mikä tarkoittaa, että valintoja pitää tehdä aikaisin ja sitten, jos on epäileväinen sen suhteen, minne haluaa mennä opiskelemaan, niin pikemminkin siirtää paikan vastaanottamista kuin lähteä opintielle — tilanteessa, jossa meidän pitää kehottaa ihmisiä opiskelemaan monta asiaa, kokeilla yhtä ja sitten jos se on osoittautunut vääräksi, tehdä se siirto mahdollisimman helpoksi. Me halutaan monialaisia ihmisiä, luovia ihmisiä, jotka osaavat monta asiaa ja jotka tottuvat siihen, että elämän ja ammattiuran aikana voi joutua vaihtamaan. Se vaihtamisen kokemukseen voi olla hyvästä. Pitäisi päästä pois liian aikaisista valinnoista, avaamaan rinnakkaisia, useita teitä ja sen kautta helpottamaan ehkä tätä painettakin, josta tässä nyt on puhuttu.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Vaihdetaan puhujaa. — Edustaja Gustafsson.

16.39 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Edustaja Ronkainen käytti hyvän puheenvuoron. Se, että nostitte esille tämän suomen kielen, voi kuulostaa vähän itsestään selvältä, mutta sehän on sukulaisserkku hyvän lukutaidon kanssa. Näen tällä tärkeitä yhtymäkohtia myös kielen köyhtymiseen, sanavaraston supistumiseen, ja sen takia kytken tätä myöskin nyt varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen, joissa kuitenkin pyritään tasaamaan näitä kielellisiä ja muita lähtökohtia, jotka jäävät monissa kodeissa vanhemmilta liian vähälle huomiolle.

Kyllä näen, että tämä on tärkeä asia nyt, ja sen takia meitä on paljon sivistysvaliokunnan jäseniä täällä kuuntelemassa tätä lähetekeskustelua, niin kuin hyvä tapa edellyttää. Sitä pitää jotenkin kokoavasti myöskin sitten jatkokäsittelyssä huomioida. Me kaikki tiedämme meidän suomen kielen rikkauden, kaunokirjallisuuden, ja se on rikasta elämää, kun me osaamme suomen kieltä — myöskin ruotsin kieltä totta kai — hyvin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin juuri. — Nyt ministeri Saramo, olkaa hyvä.

16.41 Opetusministeri Jussi Saramo: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos kaikille erittäin hyvistä puheenvuoroista. Aika haastava tehtävä käydä tätä vetämään yhteen.

Mutta viime kerralla jäi mainitsematta edustaja Simulan puheenvuoro avoimista oppimisympäristöistä, ja itse satun tietämään, että meillä Vantaalla on paljon tämmöisiä uudenlaisia ympäristöjä, ja esimerkiksi korona-aikana ne olivat erittäin hyödyllisiä, mutta on aivan totta, että niissä on ollut myös isoja ongelmia, ja onneksi niistä virheistä on opittu. Nyt on tärkeitä, että niistä... Uudet oppimisympäristöt sinänsä ovat hyvä asia, kunhan ne tehdään maltilla ja parhaita tietoja käyttäen, ja nyt pitää hoitaa valtakunnallisesti, että kaikkialla sitten se tieto on.

Edustaja Mattila puhui näistä kelpoisuusvaatimuksista, ja aika moni muukin täällä on puhunut ministeri Saarikon toimialasta. Sanon nyt omasta puolestani sen verran, että kun juuri on muutettu näitä vaatimuksia, niin ehkä se on sitten seuraavan selonteon asia, että se ei ole jatkuvassa myllerryksessä, mutta tietysti kelpoisuusvaatimukset ovat sinänsä hyvä asia ja se, että koulutustaso nousee.

Edustaja Mäenpää puhui, kuinka maahanmuuttajat vievät opiskelupaikkoja ilman oikeaa kielitaitoa. Olen itse saanut vähän vastaavaa palautetta joskus. Paikkojahan meillä on

paljon enemmän kuin on hakijoita, ja on kyllä todellinen jättipotti, jos ulkomailta joku tulee Suomeen, opiskelee kielen ja työllistyy — siis taloudellinen jättipotti. Toki myös muuten: meillä on esimerkiksi julkisella sektorilla lähes jokaisesta työstä jo lähivuosikymmeninä valtava työntekijäpula. Oleellista on siis se, että me hoidetaan se kotoutuminen, se kielikoulutus ja että meillä on tarveperustainen rahoitus, eli tämä tasa-arvoraha pitää saada ammatillisen koulutuksenkin puolelle.

Edustaja Ikonen puhui näistä tiedeleikkauksista. Sekin on tietysti ministeri Saarikon alaa, mutta näin viisikon jäsenenä totean vain, että itse olen kokenut kuitenkin tärkeäksi, että ei pelkästään koulutusrahoitus vaan myös tiederahoitus kasvaa tuntuvasti tällä hallituskaudella. Oli sitten mitä mieltä tahansa tästä yhdestä leikkauksesta, niin kokonaisuutta katsoen onneksi tilanne on hyvä, parempi kuin aiemmin.

Edustaja Ronkaiselle sanoisin aivan kuten ministeri — siis entinen ministeri — edustaja Gustafsson tässä totesi, että oikeastaan tämä koko selonteko puolustaa suomen kielen asemaa, lukutaitoa ja muuta. Ei valtakieli tarvitse sellaista kuin esimerkiksi vaikka suomenruotsi, joka on kuitenkin uhatumpi tässä maassa, tai joku vähemmistökieli, joka vaatii sen erityisen huomion, mutta oikeastaan koko tämä ohjelma tukee suomen kielen asemaa.

Ainakin edustajat Kauma ja Eestilä puhuivat asiasta, josta itsekkin olen paljon huolissani. Tietysti kuuluu taas ministeri Saarikolle — tai oikeamminkin korkeakouluille kuuluvat nämä opiskelijavalinnat. Niitä ei hallitus päättä eikä edes eduskunta. Mutta kyllä me olemme olleet erittäin huolissamme. Sen takia on käynnistetty selvitys, jota on jo vuoden ajan kulunut, ja olemme saaneet väliraportin. Olen itse henkilökohtaisesti vedonnut yliopistojen rehtoreihin, että tätä pisteytysrakennetta muutetaan, mutta se ei todella kuulu minun vastuulleni, lähinnä vain, koska olen huolissani, että näen sen, miten se vaikuttaa oman sektorini puolella.

Edustajat Hoskonen ja Viljanen puhuivat tästä väkivallasta, kiusaamisesta, eriarvoistumisesta. Enemmistöllähän menee tosi hyvin, mutta aivan kuten muussakin yhteiskunnassa, niin tämä eriarvoistuminen ei voi kyllä olla näkymättä myös koulussa. Tässä meidän toimenpideohjelmassamme on aivan kevyitä toimia ja sitten myös hyvin raskaita toimia, ja kyllä valitettavasti joskus on niin, että me tarvitaan se poliisi ja lastensuojelu sinne kouluunkin, mutta totta kai nyt yritetään tehdä kaikki sen eteen, että mahdollisimman aikaisessa vaiheessa pystyttäisiin auttamaan, että ne ongelmat eivät kumuloidu. Kun tässä on mainittu nämä kaikkein rankimmat tapaukset, joista on julkisuudesta saatu lukea, niin niissähän itse asiassa ovatkin viranomaiset olleet aika monialaisesti mukana, ja silti me aikuiset ollaan epäonnistuttu, eli kyllä tässä varmasti on paljon työtä vielä tehtävänä.

Edustaja Hoskonen puhui myös tästä ammatillisen opiskelun profiilinnostosta. Se on todella tärkeää, ja sen takia olen ollut huolissani. Itsekin olen ollut tv-ohjelmassa, jossa on annettu kuva, että koko ammatillinen koulutus on kriisissä, mutta näinhän ei ole. Osa ammatillisesta koulutuksesta on ollut kriisissä, mutta nyt sitä on korjattu, ja uskon, että tämän koronan jälkeen mennään tosi hyvään suuntaan ja saadaan myös sitä profiilia nostettua.

Laajakaistayhteydet eivät ehkä liity... No, liittyvät kiertäen: kun tätä etäopetusta hyödyntävää opiskelua on, niin meillähän RRF-paketissa tietysti siihenkin tulee rahaa, mikä varmaan auttaa sitten sitä koulutusta. Sinänsä hallitus ei lähde siitä, että etäopetus, kotoa käsin opiskelu olisivat itsessään välttämättä hyvä asia, koska silloin se lapsi ja nuori menettää sen kouluyhteisön, mutta etäyhteyksiä hyödyntävää opiskelua, mistä tässä joku kysyikin, [Puhemies koputtaa] on nyt jo esimerkiksi saamen kielen ja monen muun osalta. Ja tässä kysyttiin näistä harvinaisemmista kielistä. Se on aivan totta, että kun lapset ja nuoret

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

vähenevät, niin meidän pitää löytää ne keinot, miten tuetaan kouluja tekemään yhteistyötä, niin että niissä pienissä maalaiskouluissakin voitaisiin mahdollisimman laajasti opiskella erilaisia aineita.

Tässä oli vielä vaikka kuinka monta asiaa, mutta valitettavasti joudun lopettamaan, mutta asiat ovat kyllä täällä muistissa, ja kiitos kaikille. Erityisesti vielä kiitän edustaja Adlercreutzia erittäin viisaasta puheenvuorosta tässä lopussa, ja toki kaikkia muitakin. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos myös ministerille. — Ja puhujalistaan. Edustaja Kinnunen.

16.47 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitos tästä hienosta ja sivistyneestä keskustelusta. Jokaisen tulee saada kasvaa ja kehittyä koulussa kohti täyttä potentiaaliaan, täyteen mittaansa. Maailma muuttuu. Puhumme tänään maamme ja kansamme tulevaisuudesta. Maalaamme isolla pensselillä, luomme sivistyksellistä perustaa ja tähyämme vuotta 2040, yli vaalikausien. Koulutuspoliittinen selonteko piirtää meille suurta kuvaa. Väen vähetessä koulutuksen merkitys kasvaa. Elinkeinorakenteen muuttuessa jatkuvan oppimisen merkitys kasvaa. Suomi elää ja kehittyy osaamisella.

Tämä selonteko tarkastelee suomalaista koulutusjärjestelmää erillisten ja pistemäisten uudistusten jälkeen kokonaisuutena. Eduskuntakäsittelyssä annamme tämän vision pohjalta myös eväitä konkreettisempaa toimeenpanosuunnitelmaa varten. Olli-Pekka Heinonen kehotti meitä sivistysvaliokunnan kuulemisessa katsomaan suurta kuvaa. Heinosen mukaan meidän tulee saada koulusysteemin eri tekijät toimimaan sulavasti keskenään. Näiden kaikkien tekijöiden tulee tähdätä yhdessä kaikkien ihmisten kukoistamiseen yksilöinä, yhteisöinä ja tulevana sukupolvena. Meidän tulee saada lapset, nuoret ja kaiken ikäiset ja sitä kautta koko maamme kukoistamaan.

Koulutusjärjestelmäämme tulee kehittää saumattomana kokonaisuutena, jonka sisällä raja-aidat ovat mahdollisimman matalia. Erityisesti meidän tulee kiinnittää huomiota nivelvaiheisiin. Tämä mahdollistaa opiskelijoiden joustavat valinnat ja siirtymisen koulusta toiseen. Järjestelmä ei sulje ovia, vaan jokaiselta asteelta on mahdollisuus hakeutua jatkaamaan opintoja.

Koulujärjestelmän kuvaan on piirretty myös vapaa sivistystyö omana leveänä kaistanaan. Vapaa sivistystyö on avoinna kaikille, sitä on tarjolla kattavasti joka puolella Suomea. Kun jokainen oppija löytää sujuvasti koulupolkunsa ja kehittää itseään niin pitkälle kuin intoa ja tahtoa löytyy, hän löytää myöskin paikkansa yhteiskunnassa ja saa valmiudet työelämän keskellä, elämän varrella pätevyitä aina uusiin tehtäviin jatkuvan oppimisen hengessä. Oppivelvollisuuden laajentaminen antaa nuorille oikeuden oppia täysi-ikäisyyteen saakka. Yhteiskunta pitää kaikki mukana. Toivon, että kansanopistojen osuus kirjataan koulutuspoliittiseen selontekoon nivelvaiheen polkuna.

Arvoisa puhemies! Uutta teknologiaa ja digitaalista oppimista ja erilaisia alustoja tulee hyödyntää tulevaisuudessa entistä enemmän oppimisen tukena. Lasten ja nuorten tulee saada riittävät perustiedot ja -taidot löytää tieto maailmanlaajuisista tietovarannoista. Heidän tulee oppia erottelemaan epäoleellinen ja virheellinen tieto tieteellisesti punnitusta ja tutkitusta tiedosta. Tarvitaan kriittistä lukutaitoa ja medialukutaitoa. Maailman muuttuessa uusista asioista tulee kansalaistaitoja, joita kaikki tarvitsemme ja joita tulee oppia. Tarvitsemme mielenterveyden taitoja, tunnetaitoja mutta tarvitsemme myöskin, niin kuin

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

edustaja Adlercreutz totesi, luovuutta, ongelmien ratkaisemisen taitoja, vuorovaikutuksen taitoja, yhdessä tekemisen taitoja, vastuullisuutta, talouden ymmärtämisen taitoja, yrittämisen taitoja ja yrittävää asennetta. Toivoisin, että voisimme vielä kirkastaa yrittäjäyyskasvatuksen merkitystä tähän koulutuspoliittiseen selontekoon.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Ikonen.

16.53 Anna-Kaisa Ikonen kok: Arvoisa puhemies! Suomalainen koulutusjärjestelmä tuottaa erinomaisia tuloksia. Meille on tullut lähes itsestäänselvyudeksi se, että koulumme ovat hyviä. Tulin itse ajatelleeksi asiaa 2,5 vuotta sitten, kun valtiosihteerinä toimiessani edustin Suomea Brysselissä Unescon globaalissa opetusministerikokouksessa. Siellä keskustelun aiheena oli, miten koulutuksen avulla rakennetaan kestävä kehitystä ja parempaa tulevaisuutta sekä vähennetään epätasa-arvoa. Tuossa kokouksessa sain kokea hyvin konkreettisesti, miten korkealle suomalaista koulutusjärjestelmää maailmalla arvostetaan: siinä missä muiden maiden puheenvuorojen päällä oli hälinää, niin kun kuultiin, että tulee Suomi puhumaan, tuli täysi hiljaisuus ja ihmiset kuuntelivat. Se ehkä kuvastaa jotakin meidän maamme koulutuksen arvostuksesta.

Monessa maassa ei ole itsestäänselvyys, että peruskoulu on tarkoitettu koko ikäluokalle tai että se on maksuton kokonaisuus, johon kuuluu opetus, oppimateriaalit, kouluruokailu, terveydenhoito, hammashuolto ja koulumatkat. Meillä Suomessa oppilaiden oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseen kiinnitetään paljon huomiota. Erityistä meillä on myös se, että opettajat ovat korkeasti koulutettuja ja sitoutuneita. Ammattimaisesti laaditut opetussuunnitelmat luovat pohjan opetuksen sisällölle. Monilla mailla on pulaa pätevistä opettajista, ja on esitetty arvio, että vuoteen 2030 mennessä maailmanlaajuisesti tarvittaisiin jopa 69 miljoonaa opettajaa, jotta kaikilla olisi pääsy perus- ja toisen asteen koulutukseen. Meidän koulutusjärjestelmämme on lisäksi kattava. Noin kolme neljäsosaa työikäisestä väestöstä on suorittanut vähintään toisen asteen tutkinnon, ja vain alle prosentti jää ilman peruskoulun päättötodistusta — sekin toki on liikaa.

Mutta ei kaikki ole hyvin meilläkään. Olemme huolissamme kasvavasta eriarvoisuudesta, joka näkyy mittauksissa jo kymmenen vuoden ajalta. Pojat jäävät välillä jälkeen tytöistä, perheiden taustan vaikutus sekä alueelliset erot ovat kasvussa. Samaan aikaan luokassa on niitä, jotka tarvitsevat paljon tukea pysyäksään mukana, ja toisaalta on lahjakkuutta, jonka kehittämistä tulisi kyetä tukemaan paremmin sopeuttamalla opetusta ylöspäin. Moni opettaja kertoo kokevansa riittämättömyyden tunnetta näissä ristipaineissa. On sisäilma-ongelmia, on koulukiusaamista.

Ongelmiin ei saa kuitenkaan jäädä makaamaan, vaan on haettava ratkaisuja. Varhaisiin vuosiin satsaaminen on viisasta. Perusta oppimiselle, sosiaalisille taidoille ja terveille elämäntavoille luodaan jo päiväkodissa. Siksi parasta nuorten syrjäytymisen ehkäisyä on antaa hyvä pohja jo lapsena. Samalla on tuettava erityisesti poikien lukutaitoa. Ja koska emme tiedä, minkälaisia ovat tulevaisuuden työpaikat, on myös sytytettävä oppimisen palo ja vahvistettava oppimisen taitoja, jotka kantavat läpi elämän. Opintie ei tämän päivän lapsilla pääty koulun myötä. Tämän päivän koululaisella voi olla yli kymmenen työtä aikuiselämänsä aikana, ja niistä montaa ei ole vielä edes keksitty. Siksi on hyvä, että tässä koulutuspoliittisessa selonteossa katse luodaan kauemmas. Koulutuspolitiikka tarvitsee vahvan vision. Nyt käsittelyssä oleva koulutuspoliittinen selonteko pyrkii tähän, mutta on harmi, että sitä ei viety loppuun parlamentaarisesti. Koulutuspoliittisen selonteon kirjauksilla

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

on kuitenkin väliä. Ne viitoittavat tietä kauas eteenpäin. Parhaimmillaan pitkäjänteisellä, onnistuneella koulutuspolitiikalla voidaan luoda pohja koko kansakuntamme sivistykselle ja synnytetään meissä jokaisessa kipinä elinikäiseen jatkuvaan oppimiseen. Tässä ajassa sivistys ei ole niinkään kapeaa erityisosaamista kuin laaja-alaista osaamisen osaamista. Lapsia ja nuoria mutta myös meitä aikuisia on innostettava ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittämiseen. Meidän on kehitettävä myöskin näitä uusia kansalaistaitoja, puhutaan siten kriittisestä medialukutaidosta tai tunnetaidoista.

On hyvä, että tässä koulutuspoliittisessa selonteossa kiinnitetään huomiota varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatuun. Perusopetuksessa tavoitteena tulee olla, että jokainen koulu on hyvä koulu. Mahdollisuuksien tasa-arvoa on vahvistettava riittävän varhaisella yksilöllisellä tuella. Kaikki on pidettävä mukana. Samalla myös lahjakkuuksia on kyettävä tukemaan ylöspäin.

Suunnitelmassa myöskin lähennetään lukio- ja ammattikoulutusta. Kehitys ei saa kuitenkaan johtaa näiden yhdistämiseen eli niin sanottuun nuorisokouluun. Synergiaa voi ja kannattaa hakea, mutta tarvitsemme jatkossakin itsenäisen yleissivistävän ja ammatillisen koulutien. Varsinkin ammatillisessa koulutuksessa työelämälähtöisyys on tärkeää, jotta työmarkkinoille syntyy oikeanlaista osaamista. Tähän tarpeeseen tulee vastata osaamistarpeiden ennakoinnilla, joustavilla koulutusmoduuleilla, koulutuksen ja työelämän yhteyksiä tiivistämällä sekä yrittäjyystaitoja vahvistamalla.

Korkeakoulujen osalta selonteossa hyvää on aloituspaikkojen lisääminen ja tavoite tieteen ja tutkimuksen maailmanluokan tutkimusympäristöistä. Eilen kuitenkin kuulimme näistä valitettavista leikkauksista tieteeseen, ja korostankin, [Puhemies koputtaa] että Suomi menestyy ainoastaan korkealla osaamisella. Tämä pitkäjänteinen visio vaatii muutenkin toteutuakseen rahoitusta ja konkretiaa, ja valitettavasti tämä osa jäi auki.

Arvoisa puhemies! Jäämme odottamaan konkreettisia toimenpiteitä esimerkiksi tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoituksen kasvattamiseksi sekä opiskelijoiden hyvinvoinnin parantamiseksi, [Puhemies koputtaa] jota edistäisi muun muassa terapiatakuu. Tavoite on yhteinen: pidetään Suomi jatkossakin koulutuksen kärkimaana.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja vielä edustaja Purra, ja sen jälkeen vaihdetaan aihetta.

16.59 Riikka Purra ps: Arvoisa herra puhemies! Koulutuspoliittinen selonteko käsittelee kouluja ja oppimista monella tasolla. Se tunnistaa ongelmia, mutta valitettavasti monia niistä ei kuitenkaan käsitellä riittävän avoimesti ja rehellisesti. Selonteon yleisilme on abstraktinen, maalaileva ja haaveileva, kuten selonteot yleensä ovat. Jonkin verran siitä on nähtävissä myös se, että hallitus taputtelee itseään selkään historiallisista toimenpiteistään. Kuitenkaan sellainen kriittinen arviointi näitä kohtaan puhumattakaan toiveiden ja toimenpiteiden rahoituksen puuttumisesta ei tässä näy. Toisaalta mielestäni oppimistuloksista tai väestön koulutustasostakaan ei kannattaisi paukutella henkseleitä, kun suunta molemmissa on kaikkea muuta kuin ilahduttava.

Vaikka Suomessa voidaan edelleen sanoa olevan vahva laadukkaaseen ja vaikuttavaan kasvatukseen, koulutukseen, tutkimukseen ja kulttuuriin rakentuva sivistysperusta, uhkaa tätä moni asia, ja ongelmista pitää pystyä puhumaan. Toisaalta niiden toistelemisenkaan ei auta mitään, vaan oleellista olisi, että ymmärrettäisiin, miten ne ovat syntyneet ja miten niitä voidaan ratkaista. Suurin osa, väittäisin, näistä ongelmista juontaa peruskoulusta: suuret

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

erot eri koulujen ja alueiden välillä, sukupuolten välillä, kuten täällä kuvattiin, haastavampi oppilasaines, opettajan auktoriteetti, oppilaiden omaan motivaation luottava, liian vaativa opetussuunnitelma, epäonnistunut inklusio, digilaitteiden itseisarvo, käsin kirjoittamisen väheneminen, jopa loppuminen kokonaan, liian intensiivinen pelaaminen etenkin nimenomaan poikapuolisilla lapsilla, lasten käytös- ja keskittymishäiriöt, neuropsykiatriset häiriöt, oppimisvaikeudet ja erityisesti ehkä se, että peruskoulussa ei ole riittäviä takeita oppimisesta. Koululaisten osaamistaso laskee huolestuttavasti: taidot heikentyvät niin äidinkielessä kuin matemaattisissa aineissa.

Perussuomalaiset ovat moneen kertaan vaatineet, että peruskouluun tarvittaisiin selkeä oppimistakuu. Luokalta toiselle ei saa päästää, mikäli tiettyä osaamista ei saavuteta. Kun peruskoulussa katsotaan asioita läpi sormien, ongelmat kasautuvat toiselle asteelle, erityisesti ammattikouluihin, ja tätä tapahtuu koko ajan. Tiedän itse tapauksia, joissa ysiluokkalaisella on poissaoloja yli puolet lukuvuodesta, jopa kolme neljäsosaa, ja enemmistö koikeista suorittamatta, mutta nuori ollaan silti päästämässä läpi. Miksi ihmeessä? Ei tällainen nuori selviä ammattikoulussa sen paremmin — itse asiassa vielä paljon huonommin.

Mikäli me haluamme palauttaa suomalaisen koulun ja osaamisen huipulle, pitää myös myöntää tehdyt virheet. Koulun liiallinen liberalisointi, keskittyminen ideologisiin hankkeisiin, maahanmuuton ongelmien maton alle lakaisu — maahanmuutto on tekijä, joka on hyvin pitkälle näiden eriarvoistumiskehitysten, erilaisten koulujen ja koulushoppaamisen takana — ja ylipäättänsä siis hyväksi osoittautuneiden perusasioiden hylkääminen ovat kaikki syitä tähän tilanteeseen.

Suomalaiset ovat perinteisesti arvostaneet koulua ja opettajia hyvin paljon, ja opettajat ovat olleet hyviä ja korkeakoulutettuja. Koulu on lapselle tärkeä sosiaalinen yhteisö ja kiinnike yhteiskuntaan, kodin ja perheen jälkeen mahdollisesti tärkein, ja tämä on mielestäni ollut yksi oleellisimmista maamme korkean koulutustason takaajana.

Näen nämä koulujen ongelmat, kuten kuvasin, paljon laajemmin kuin pelkkinä taloudellisten resurssien puutteina, joihin niihinkin on tietenkin syytä puuttua. Kulttuuri on muuttunut, osin toki vastauksena muuttuneeseen maailmaan mutta myös näiden pedagogisten virheiden seurauksena. Meidän täytyy huolehtia siitä, että opettajan ammatti pysyy haluttuna, yliopistoihin riittää tasokkaita hakijoita ja valmistuvat opettajat ovat päteviä ja osavia.

Myös varhaiskasvatukseen liittyy monia ongelmia. Nostan tässä nyt esille enää yhden: henkilökuntaa on vaikea saada. Suomalaiset eivät kuitenkaan ole lopettaneet olemasta kiinnostuneita varhaiskasvatuksesta tai lastentarhanopettamisesta. He tekisivät sitä, mikäli alan vetovoima olisi ennallaan, mikäli työ ei olisi palkkaan nähden niin vaativaa, mikäli palkalla voisi pääkaupunkiseudullakin elää, mikäli siihen ei suhtauduttaisi niin, että tähän tehtävään voidaan tuoda ihmisiä ulkomailta ja he selviytyvät siitä aivan samalla tavalla, vaikka heidän äidinkieltänsä olisi esimerkiksi joku muu. — Tässä, kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä samaisessa istunnossa päiväjärjestyksen muiden asia-kohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 17.04.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Asian käsittelyä jatkettiin kello 17.48.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4. käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Ensimmäisenä edustaja Mäki-salo-Ropponen.

17.48 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Aluksi haluan kiittää kahdesta selonteossa esille otetusta asiasta: ensinnäkin taide- ja kulttuurikasvatuksen sekä taiteen perusopetuksen merkityksen esille nostamisesta ja toiseksi vammaisten oppijoiden yhdenvertaisuuden korostamisesta.

Kulttuurikasvatussuunnitelmaa ei edelleenkään kaikissa kunnissa tehdä, ja tässä olisi nyt havahtumisen paikka. Taide- ja taitoaineiden opetus kouluissa turvaa osaltaan lasten ja nuorten kykyjen monipuolisen kehittymisen ja käytön, mikä taas vahvistaa koulutuksen ja myöhemmin myös työelämän osaamistavoitteita.

Vammaisten yhdenvertaiset oikeudet eivät toteudu riittävästi koulutuksessa. Edelleenkin esteettömyydessä ja saavutettavuudessa on paljon korjaamista. Myös kohtuullisten mukautusten tekeminen näyttää joskus olevan kovin vaikeaa. Asia on vakava, sillä kohtuullisten mukautusten tekemättä jättäminen on yhdenvertaisuuslain mukaan syrjintää. Siirtyminen perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen on vammaisten nuorten osalta muita nuoria haasteellisempaa, ja vammaiset henkilöt ovat myös korkeakoulutuksessa aliedustettuina. Koulutus kuuluu kuitenkin kaikille, ja sillä on suuri merkitys vammaisille ihmisille niin työllisyyttä ja itsenäisyyttä edistävänä tekijänä kuin itseisarvonakin.

Vammaisten kohdalla on tärkeää muistaa, että vammaiset henkilöt eivät ole yhtenäinen ryhmä, ja siksi yksilöllisten ratkaisujen löytäminen on välttämätöntä. Vammaisten kohdalla on muistettava, että positiivinen erityiskohtelu on yhdenvertaisuuden edellytys. Sen avulla vammaiset lapset ja nuoret asetetaan samalle viivalle muiden kanssa.

Arvoisa puhemies! Tässä selonteossa on asetettu tavoitteita jokaisen koulutusasteen kehittämiseen varhaiskasvatuksesta aina korkeakouluihin ja jatkuvaan elinikäiseen oppimiseen saakka. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi on erityisesti kiinnitettävä huomiota kahteen asiaan: perustaitojen osaaminen, etenkin lukutaito, ja oppimisen tuki.

Lukutaito on kaiken oppimisen ja yhteiskunnassa toimimisen perusedellytys. Silti peruskoulun päättävistä nuorista 11 prosenttia eli noin 6 000 nuorta ymmärtää ja omaksuu tekstiä niin heikosti, että se vaikeuttaa jokapäiväisessä elämässä selviytymistä ja saattaa olla esteenä jatko-opinnoissa. Suomalaisten lukutaito on Pisa-tutkimuksen mukaan huonontunut merkittävästi 2000-luvun aikana.

Toinen keskeinen asia selonteon onnistumisen kannalta on riittävä oppimisen tuki. Korona-aika on kasvattanut lasten ja nuorten ongelmia ja pahoinvointia ja saanut aikaan oppimisvajetta. Erityisesti erityislasten tilanne on heikentynyt entisestään, kun henkilökohmainen tuki, ohjaus ja kuntoutus ovat olleet katkolla. Nyt tarvitaan selkeitä ja voimallisia toimia siihen, että kaikki lapset saatetaan takaisin heidän normaalille oppimispolulleen.

Samalla tarve uudistaa oppimisen tukea on tullut voimallisesti esille. Oppilaan opintojen etenemistä ja hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin tulee löytää tukea ja apua mahdollisimman varhain koko koulutuspolulla varhaiskasvatuksesta toisen asteen opintoihin. Näitä ovat etenkin mielenterveysongelmien ja neuropsykiatristen ongelmien sekä oppimisvaikeuksien ja oppimisen esteiden varhainen tunnistaminen, pedagoginen tuki, hoito, kuntou-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

tus sekä näihin liittyvä osaaminen ja sen kehittäminen koko koulutuspolulla, oppilashuollossa ja myös terveydenhuollossa.

Toisen asteen koulutuksessa osalle nuorista opiskelijoista liian voimakkaasti itseohjautuvuutta korostava opiskelu on aiheuttanut ongelmia. Koulutuksen järjestäjät eivät ole pystyneet toteuttamaan riittävästi henkilökohtaistamista ja riittävää tukea, ja siksi ammatillisessa koulutuksessa on otettava käyttöön koulutuksen luonteeseen soveltuva myönteinen erityiskohtelu.

Arvoisa puhemies! Rahoituksen osalta olisin toivonut selonteossa vielä vahvempaa sävyä siitä, että useiden aikaisempien hallitusten tekemät koulutusleikkaukset tulee vihdoin kompensoida ja saattaa koulutuksen rahoitus sen laadun edellyttämälle tasolle. Hyvänä mainintana selonteossa on kuitenkin se, että pienentyvistä ikäluokista niin sanotusti säästyvät rahat luvataan säilyttää koulutuksen sektorilla. Erityisopetuksen puutteet monissa kunnissa vaativat nyt oikeita toimia.

Vuonna 2010 tehty niin sanottu inklusiouudistus on monissa kunnissa nähty mahdollisuutena säästää, ja lasten tarvitsemia pienryhmiä on jopa lakkautettu sekä siirretty nämä kaikista heikoimmassa asemassa olevat oppilaat isoihin opetusryhmiin ilman riittävää tukea. Tätä virhettä on ryhdytty korjaamaan, mutta on syytä joka käänteessä korostaa sitä, että oppimisen tuki tulee olla jokaisen sitä tarvitsevan lapsen saatavilla aina varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

Ja lopuksi, arvoisa puhemies: Riittävän pienet ryhmät ovat kaikkien lasten mutta erityisesti erityislasten kannalta tärkeitä. Selonteossa mainitaan opettajamitoituksen selvittäminen eli mahdolliset säädökset, joilla opetusryhmien kokoa pidettäisiin riittävän pienenä. Opettajamitoituksen merkityksestä oppimiselle, kiusaamisen torjunnalle ja tuen tarpeen huomaamiselle on jo olemassa paljon selvityksiä ja tutkimuksia. Nyt tarvittaisiin vain ratkaisuja ja tekoja. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Ranne.

17.54 Lulu Ranne ps: Arvoisa puhemies! Keskityn puheenvuorossani koulutuspoliittisesta selonteosta varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen, koska ilman niiden kuntoon saamista muukin jää hallintojargoniksi, jota tämä 99-sivuinen asiakirja pääasiassa on. Perusopetusikäisten oppimistulokset, asenteet oppimista kohtaan, oppilaiden väliset erot ja taustan vaikutus niihin, poikien putoaminen keltasta, alueiden, koulujen ja luokkien segregaatio, kaikki kehitys on hälyttävän huonoa.

Nyt käsillä oleva hallituksen koulutuspoliittinen selonteko on täynnä yleviä ja hienoja tavoitteita. Luvassa on esimerkiksi maailman parasta varhaiskasvatusta ja koulutusta vieläpä lähipalveluna yhdenvertaisesti kaikkialla Suomessa — näin maassa, jossa viimeisen 15 vuoden aikana on lopetettu yli 36 prosenttia peruskouluista, 1 200 koulua. Valitettavasti arjessa toimiva todellisuus ei rakennu hienoista kielellisistä ilmaisuihin, kuten vaikkapa seuraavasta helmestä — tämä on aivan uskomaton: ”Edistetään varhaiskasvatus- ja kouluyhteisöjen hyvinvointia ja osallisuutta sekä ehkäistään kiusaamista vakiinnuttamalla ennaltaehkäisevä poikkihallinnollinen ammattilaisverkosto osaksi varhaiskasvatuksen ja koulujen toimintakulttuuria.” Vähien ammattilaisten aikaa syövät poikkihallinnolliset kokoukset eivät ennaltaehkäise mitään, ellei ensimmäisen huolenilmaisun ja huostaanoton välissä tosiasiaa ole käytännön perhe- ja lapsityöhön ehtiviä ihmisiä.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Marinin hallitus etenee koulutuspolitiikassaan perä edellä puuhun. Oppivelvollisuuden pidentämisellä yritetään turhaan korjata ongelmia, joita varhaiskasvatuksen tai esi- ja perusopetuksen aikana ei ole kyetty korjaamaan. Lasten varhaisen vaiheen osalta tässä selonteossa onkin ammottava aukko: perheet ja niiden tarvitsema tuki. Tämä koskee sekä kantaväestöön kuuluvia että maahanmuuttajataustaisia perheitä. Kantaväestön lapsiperheiden osalta meillä on enemmän ylisukupolvista huono-osaisuutta, jolla on valitettavan määrävä rooli lapsen koulumenestyksen ja tulevaisuuden kannalta. Varhaiskasvatus ja kouluyhteisöt eivät mitenkään kykene korjaamaan lapsen ongelmia, ellei perheen lapselle tarjoaman tuen puutteita pystytä paikkaamaan tai tarvittaessa jopa korjaamaan. Tässä pitää uskaltaa ajatella uudella tavalla. Perheiden kaikkiin tukitarpeisiin vastaamiseen ei tarvita ylempää korkeakoulututkintoa, eikä se olisi tietenkään mahdollistakaan. Usein ihan tavallisen ihmisen arjen tukiverkko riittäisi.

Arvoisa puhemies! Perheet ovat avainasemassa myös maahanmuuttajataustaisten lasten menestymisessä. Heidän osaamisensa on kuitenkin tietyissä aineissa jopa kaksi vuotta jäljessä kantaväestön lasten osaamisesta. Ero kantaväestöön on yksi OECD-maiden suurimpia. Ratkaisuksi tarjotaan muun muassa myönteistä erityiskohtelua. Se ei ole toiminut missään. Ruotsin kohtalo osoittaa, ettei mikään määrä resursseja ja myönteistä erityiskohtelua riitä integroimaan etenkin tiettyjen kulttuuritaustaisten maahanmuuttajaperheiden lapsia yhteiskuntaan, elleivät perheet sitä tue. Maahanmuuttajaperheet ja -suvut on saatava sisäistämään tehtävänsä kasvattaa lapset ympäröivään yhteiskuntaan, ei lähtömaiden uskomisideologisiin kulttuureihin. Ei voi syntyä osallisuuden tunnetta ympäröivään yhteiskuntaan, jos sen arvojen ja tapojen omaksuminen on ”haram”.

Tämä selonteko jatkaa Marinin hallituksen toimintatapaa, jossa konkretia ja resurssit korvataan sujuvalla kerronnalla. Suomen lapset ja nuoret ansaitsevat parempaa.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Ronkainen.

17.59 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen koulutuspoliittisessa selonteossa itseäni ihmetyttää, kuinka keskeisellä sijalla kansainvälistyminen ja maahanmuutto ovat. Jo päällisin puolin tarkastelemalla selonteosta löytyy kansainvälinen-sanan johdannaisia 91 kappaletta, maahanmuutto-sanan johdannaisia 69 kappaletta sekä hajanaisia ilmauksia monikielisydestä, moninaisuudesta ja monikulttuurisuudesta. Uusien ulkomaa-laisten tutkinto-opiskelijoiden määrää esitetään kolminkertaistettavaksi korkeakoulusamme vuoteen 2030 mennessä.

Olisin toivonut selonteolta konkreettisia esityksiä esimerkiksi suomalaisten poikien ja nuorten miesten koulutuksessa syrjäytymisen ehkäisemiseksi sen sijaan, että rahaa laiteetaan maahanmuuttoon ja sen aiheuttamiin ongelmiin. Koulutuksellisesta tasa-arvosta puhutaan selonteossa paljon, mutta sukupuolten välisestä tasa-arvosta on vain muutama maininta. Poikien huonompi pärjääminen kouluissa kyllä tunnistetaan, mutta toimenpiteiksi esitetään kasvatuksen ja koulutuksen hallinnollisia uudistuksia. Poikien erityispiirteet oppijoina tulisi ottaa huomioon koulutusta kehitettäessä ja tunnistaa syitä, mitkä ovat johtaneet poikien heikompaan menestykseen vuosien saatossa.

Oppimistulokset ovat heikentyneet tasaisesti 2000-luvulla. Pisa-tutkimuksen mukaan suomalaisnuorten osaamistason lasku on ollut lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä 2010-luvulla kaikkien osallistujamaiden suurimpia. Ei voi välttää sellaiselta tulkinnalta, että koulutuksen muutos ja uudet opetussuunnitelmat ovat osasy syy heikkeneviin tu-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

loksiin. Sen sijaan, että heikompiin tuloksiin johtaneita rakenteita puretaan, hallitus esittää uusia tasa-arvon kaapuun puettuja toimenpiteitä. Jos perinteisellä suomalaisella koulutuksella saavutettiin 2000-luvun taitteessa koulutuksen kärkimaan sija, niin miksi ei palata siihen malliin, jolla tuloksia syntyi? Erityisesti opettajien auktoriteetin palauttamisen tulisi olla keskeinen arvo koulurauhan palauttamiseksi. Selonteossa ei kuitenkaan löydy kumpaakaan näistä termeistä: auktoriteetti tai koulurauha.

Arvoisa puhemies! Puoliväliirihessä hallituspuolueet pääsivät sopuun maahanmuutosta, mikä ei hallituksen punavihreä kokoonpano huomioon ottaen ollut yllättävää. Jatkossa osaamisvajetta on tarkoitus taklata tuomalla vuosittain 10 000 työ- ja opiskeluperäistä maahanmuuttajaa. Kotouttamiseen panostamalla tavoitellaan lisäksi 2 000:ta lisätyöllistä. Valtiovarainministeriön laskelmien mukaan työperäistä maahanmuuttoa edistävillä toimilla saadaan kuitenkin vajaan 1 500 työllistä. Lisäksi, ottaen huomioon suomalaisten eurooppalaisittain kohtalaisen korkean koulutuksen ja toisaalta maahanmuuttajien oppimistulokset ja sijoittumisen työelämään, on kuin märkä rätti kasvoille puhua osaamisvajasta tässä yhteydessä. Ei ole mitenkään ymmärrettävää, miksi Suomen ja suomalaisten veronmaksajien tulisi rahoittaa ulkomaalaisten opiskelijoiden kouluttamista Suomessa.

Koulutuspoliittinen selonteko lähtee oletuksesta, että kansainvälistyminen olisi jonkinlainen itseisarvo. Suomessa tulisi ensisijaisesti keskittyä omien kansalaisten kouluttamiseen sille tasolle, että kaikenlaisille töille löytyisi tekijänsä. Kun perusasiat ovat kunnossa ja tuloksia syntyy, houkuttaa se myös kansainvälisesti. Suomessa erityisenä painolastina on lisäksi pakkoruotsi ja ruotsin kielen vaatimus kaikilla kouluasteilla, mikä syö resursseja muusta opetuksesta. Koulutuspoliittinen selonteko jatkaa ja pyrkii edistämään tätä kielipoliittista pakotusta, joka toimii riippakivenä esimerkiksi juuri pojille ja ammatillisille opinnoille. On valitettavaa, että kielipolitiikalla muodostetaan esteitä sen sijaan, että tarjottaisiin mahdollisuuksia.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Koponen, Ari.

18.04 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Ammatillisen koulutuksen näkökulmasta selonteko on kehittynyt hieman monipuolisemmaksi. Näkökulma ammatilliseen koulutukseen on kuitenkin edelleen melko kapea. Esimerkiksi työelämän kehittämisen näkökulman puuttuminen sekä ylikorostunut tutkintokeskeisyys vähentävät selonteon uskottavuutta ammatillisen koulutuksen näkökulmasta. Tutkinnot ovat toki tärkeitä, mutta yhä tärkeämpää on ammatillisen koulutuksen kyky tukea yritysten kehittämis- ja innovaatiotoimintaa itsenäisesti tai yhdessä korkeakoulujen kanssa. Osaamisperusteisuus ei myöskään läheskään aina edellytä tutkintoja.

Ilman suurempaa mainintaa selonteossa jää myös oppimisen tukeminen. Oppimisvaikeudet ovat aikuisuuteen jatkuessaan tutkitusti yhteydessä matalampaan koulutustasoon ja työttömyyteen. Oppimisvaikeuksilla on myös suora yhteys psyykkiseen oireiluun, kuten masennukseen, ahdistukseen ja heikkoon itsetuntoon. Oppimisvaikeudet liitetään myös koulukiusaamiskokemuksiin ja koettuun yksinäisyyteen, jotka ovat riskitekijöitä psyykkiselle hyvinvoinnille. Monet oppimisvaikeudet helpottuisivat, jos lapset saisivat tuen ensimmäisinä vuosina jo varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Riittäväällä varhaisella tuella voidaan melko pienilläkin toimilla ehkäistä oppimisvaikeuksien rinnakkaisseurauksien kasautumista ja varmistaa suotuista oppimispolkuja ja työllistymismahdollisuudet kaikille op-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

pimisvaikeuksista huolimatta. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää kehittää ja resursoida varhaisen tuen antamista varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.

Lopuksi haluan muistuttaa, että ilman konkreettisia tekoja tavoitteet jäävät helposti vain haaveiksi. Olemme saaneet nauttia suomalaisten jatkuvasti nousseesta koulutus- ja osaa- mistasosta sekä sen tuottamasta hyvinvoinnista ja kilpailukyvyistä yksilöille ja koko yhteis- kunnalle. Suunnan on nyt muututtava, jos haluamme sen jatkuvan myös tulevaisuudessa.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Simula.

18.06 Jenna Simula ps: Arvoisa puhemies! Ennen kaikkea meidän on kyettävä tämän päivän päätöksillä ja tavoitteilla turvaamaan suomalaisten lasten ja nuorten laadukas kou- lutus. Meidän peruskoulutusta tai toista astetta ei ole luotu siihen tarkoitukseen, että vero- rahoilla koulutettaisiin koko maailmaa. Sama koskee korkeakoulutusta. Valitettavasti yhä enenevässä määrin muut puolueet perussuomalaisia lukuun ottamatta haluavat lisätä niin sanottua koulutusperäistä maahanmuuttoa. Siinä touhussa ei järjellä ole sijaa.

Tämä selonteko ottaa kantaa moneen koulutuksen osa-alueeseen, mutta itse keskityn tässä puheenvuorossani pariin teemaan.

Selonteon yhtenä tavoitteena on, että vuonna 2030 vähintään puolet nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon. Ei pidä kuitenkaan unohtaa, että yhteiskuntamme tarvit- see kipeästi myös suorittavan portaan ammattilaisia, ja koulutuksen myös toisella asteella tulee olla sellaista, että näitä ammattilaisia saadaan suomalaisista nuorista. Tätä asiaa ei auta se, että ammattikoulutustamme on ajettu alas, eikä se, etteivät jotkut alat houkuttele suomalaisia esimerkiksi turvallisuuteen tai palkkaukseen liittyvien ongelmien vuoksi. Am- mattikoulusta valmistuu nuoria, joilla eivät taidot riitä toimimaan työelämässä. Se ei ole nuorten, yritysten eikä yhteiskuntamme etu. Samalla tavalla peruskoulusta valmistuu nuo- ria, joilla on kehnot valmiudet luku- ja laskutaidoissa. Nämä ovat niitä ydinongelmia, joi- hin meidän pitäisi vastata. Niihin eivät auta maksuton varhaiskasvatus tai maksuton toinen aste. Maksuttomuus sen sijaan lisää säästöpainetta kuntatasolle ja aiheuttaa pahimmillaan leikkauksia opetuksen laadusta tai heikentää kouluverkkoa tehden lapsen opintopolusta re- paleisen.

Arvoisa puhemies! Suomessa ei pidä myöskään kannustaa toimintaan, jossa ulkoma- laisia, usein EU- ja Eta-alueen ulkopuolelta kotoisin olevia nuoria, houkuteltaisiin pienten paikkakuntien lukioden opiskelijoiksi tai ammattikouluihin aloille, jotka eivät houkuttele suomalaisnuoria. On irvokasta, että ehdotetaan esimerkiksi ukrainalaisten tuomista am- mattikoulutettaviksi Suomeen jopa bussilasteittain. Ja vaikka joku yksittäinen pieni lukio saattaisikin saada muutaman vuoden lisääaikaa, on järjetöntä tuoda maahan väestöä aivan toisenlaisesta kulttuuripiiristä, kuten esimerkiksi Uzbekistanista. Tästä syntyy yhteiskun- nalle mittavat kustannukset.

Suomalaisen ammattikoulutuksen on oltava laadukasta ja houkuttelevaa suomalaisnuo- rille, ja sen on vastattava työelämän tarpeita. Miksi myöskään kouluttaa ihmisiä aloille, joilla ei ole töitä?

Lopuksi vielä asia, josta ei ole tarpeeksi puhuttu mutta joka on ehdottoman tärkeä nos- taa keskusteluun, nimittäin varhaiskasvatuksen ja koulutuksen hankkeistaminen. Nämä erilaiset hankkeet ovat kustannuserä niin valtiolle kuin kunnille, ja ne vievät aikaa esimer- kiksi opettajien ydintehtävistä, kun aikaa kuluu hankkeiden läpivientiin ja raportointiin. Hankkeen jälkeen menoista tulee helposti pysyviä, siis kaiken lakisääteisen päälle, mutta

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

rahoitus jää yksistään kunnille. Koulutuksessa jokaisella asteella pitäisi turvata ydintehtävät pysyvällä rahoituksella hankkeiden sijaan, jotta voitaisiin keskittyä laadukkaan koulutuksen järjestämiseen.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Keto-Huovinen.

18.10 Pihla Keto-Huovinen kok: Arvoisa rouva puhemies! Maailma ympärillämme muuttuu monimutkaisemmaksi. Se tiedon määrä, mitä tämän päivän ihmisellä on saavutettavissa ja käden ulottuvilla, on jotain sellaista, mitä on hankala edes ymmärtää. Omassa lapsuudessani en olisi voinut edes kuvitella, millaisessa maailmassa tämän päivän lapset ja nuoret elävät. Samalla kun tietoa on kaikkien ulottuvilla enemmän kuin koskaan maailman historiassa, yhtä lailla sama pätee myös disinformaatioon. Nykypäivän jatkuvassa tietotulvassa entistä ratkaisevammassa roolissa on lukemisen ymmärtäminen ja kriittisen ajattelun taito. Samaan aikaan on valitettavasti myös totta, että peruskoulustamme valmistuu huolestuttava määrä nuoria vailla riittäviä perustaitoja: luku- ja kirjoitustaitoa. Tämä yhtälö on valitettava, ja se kertoo myös siitä, että järjestelmässämme on parannettavaa. Siksi selonteko on mielestäni paikallaan, ja meidän on todella syytä pohtia pitkällä aikavälillä järjestelmämme nykytilaa ja sitä, kuinka haluamme sitä parantaa.

Arvoisa puhemies! Moni lapsi ja nuori tarvitsee koulupolullaan tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin. Koronan aiheuttamat poikkeusolot ovat lisänneet tuen tarvetta entisestään. Tuen järjestämisessä oli jo ennen koronaa puutteita kaikilla koulutusasteillamme. Jo vuonna 2018 Ylen erityisopetusta koskevassa kyselyssä tuli ilmi se, että vanhemmat joutuvat taistelemaan tuestaan lapsille, ja opettajat kertoivat, ettei heidän aikansa riitä kaikkien lasten huomioimiseen. Nyt pandemian aikana poikkeuksellisissa opetusolosuhteissa on ollut vaikeuksia tuen järjestämisen toteuttamisessa. Tässä yhteydessä haluankin korostaa sitä, että lyhyellä aikavälillä meidän on erityisesti huolehdittava koronakriisin aiheuttamasta oppimisvajeesta ja sen kuromisesta umpeen, mistä tässäkin selonteossa mainittiin. Se vaatii toimia nykyisen lisäksi myös tulevilta hallituksilta, ja toivon, että kaikki puolueet ovat tästä samaa mieltä.

Arvoisa rouva puhemies! Takaisin pitkän aikavälin kuvaan. Mielestäni selonteossa on varsin paljon hyviä tavoitteita, joita on helppo allekirjoittaa. Ongelma on kuitenkin se, kuinka näitä tavoitteita viedään käytäntöön, kuinka saadaan ne oikeasti toteutumaan. Tälläkin hetkellä monen asian pitäisi paperilla olla hyvin, mutta käytäntö on silti jotain aivan muuta.

Yhtenä esimerkkinä voisin nostaa nepsyt eli ihmiset, joilla on erilaisia neuropsykiatrisia erityispiirteitä, esimerkiksi he, joilla on diagnosoitu ADHD, ADD, autismin kirjon häiriö, kehityksellinen kielihäiriö tai Touretten oireyhtymä. Monet piirteet nepsyissä eivät näy päällepäin, eivätkä he ole välttämättä edes saaneet oikeaa diagnoosia aloittaessaan koulua. Monissa tilanteissa vanhemmat joutuvat kerta toisensa jälkeen taistelemaan väsymiseen asti, jotta heidän lapsensa saa heille kuuluvaa tukea ja apua.

Kysymys, jota olisi myös syytä pohtia tässä yhteydessä, on se, kohtaako tuki oikean tarpeen. Valitettavan usein saa kuulla, että tukea tarvitsevalle tarjotaan sitä tukea, jota on tarjolla, eikä sitä, jota hän tarvitsisi. Näin ei Suomen kaltaisessa maassa mielestäni saisi olla. Nepsyjen tilanteet tulee tunnistaa paremmin, jotta vaadittaviin toimenpiteisiin voitaisiin ryhtyä myös koulutuksen puolella. Nepsyt joutuvat tällä hetkellä kokemaan valtavia haas-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

teita koulupolullaan, ja mielestäni tälle asialle on tehtävä jotain, sillä kukaan vanhempi tai mikään perhe ei hae lapselleen apua turhaan.

Olen tyytyväinen, että selonteossa todetaan seuraavasti: ”Laajemmassa mielessä esteettömyydellä tarkoitetaan sellaista fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista ympäristöä, jossa jokainen voi ominaisuuksistaan riippumatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa.” Tämä on mielestäni tärkeä näkökulma, sillä tarvitsemme todella myös näkymättömiä rampeja haasteisiin, jotka eivät näy päällepäin. Hyvät ja kauniit tavoitteet eivät kuitenkaan paljon lämmitä, mikäli käytäntö on jotain aivan muuta. Siksi toivonkin, että jatkovalmistelussa kiinnitetään enemmän huomiota käytäntöön, jotta tulevaisuudessa nämä tavoitteet eivät jää vain paperille vaan nepsyjenkin tilanteet huomioidaan heidän ansaitsemallaan vakavuudella. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Ovaska poissa. — Edustaja Taimela.

18.16 Katja Taimela sd: Arvoisa rouva puhemies! Pääministeri Marinin hallitus rakentaa tulevaisuutta ja tekee töitä yhteiskuntamme pitkäjänteisen kehittämisen puolesta. Tästä kertoo osaltaan valtioneuvoston selontekojen määrä. Monilla selonteolla on selkeitä leikkaamis pisteitä paitsi muiden selontekojen myös hallituksen tulevaisuus uudistusten kanssa. Kaikessa tässä näkyy punaisena lankana hallituksen usko osaamiseen ja siihen, että kaikille ihmisille halutaan taata mahdollisimman hyvät rakennuspuut omaa elämäänsä varten.

Koulutuspoliittinen selonteko tehdään nyt taas, 15 vuoden tauon jälkeen. Tähtäin on aina 2040-luvulle asti. Koulutuspolitiikassa on tärkeää pystyä tekemään pitkäjänteistä kehittämistyötä, ja sille tämä selonteko antaa hyvät lähtökohdat. Haluamme pitää kiinni hyvistä perusopetuksen oppimistuloksista, ja haluamme varmistaa kaikille toisen asteen tutkinnon. Panostukset varhaiskasvatukseen auttavat perheitä ja antavat eväitä, jotka kantavat pitkälle opinpolulla ihan jokaisella.

Maahanmuuttajien kotoutuminen saa pian oman selontekonsa, mutta siinäkin perustaitojen oppiminen on keskeisessä asemassa. Koulutuksen on vastattava työmarkkinoiden tarpeisiin, ja osaltaan tämä koskee myös työperäistä maahanmuuttoa.

Meidän on kyettävä luomaan sellainen koulutusjärjestelmä, joka takaa parhaan yksilöllisen tuen oppimistavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä periaate on muistettava kaikilla tasoilla. Tarvitsemme kipeästi panostuksia erityisopetukseen myös perusopetuksen kohdalla, niin että oppimisen tuki on jokaisen sitä tarvitsevan lapsen saatavilla aina varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Tällä hetkellä tämä järjestelmä ei toimi.

Ydinasia on se, että meillä on riittävästi opettajia. Osaava opettaja, jolla on riittävän pieni opetusryhmä, on avainasemassa oppimisen, kiusaamisen torjunnan ja tuen tarpeen huomaamisen kannalta. Panostukset tutkimukseen ovat valtavan tärkeitä, jotta pystymme kilpailemaan korkean tason osaamisessa koko ajan koventuvassa kansainvälisessä kilpailussa, ja onnistuneesta työllisyyspolitiikasta puhuttaessa on syytä muistaa, että jatkuva oppiminen on olennainen osa sitä.

Arvoisa rouva puhemies! Tulevaisuuden hienoja asioita linjattaessa meidän on säilytettävä realismi ja muistettava, että jokainen uusi lisäpanostus vaatii toteutuakseen myös niitä euroja. Toki erityisesti koulutuksen kohdalla on muistettava, että jokainen sijoitettu euro poikii myöhemmin moninkertaisesti takaisin. Kovinkaan monta vuotta ei ole kuitenkaan siitä, kun koulutuskenttää järkytettiin mittaluokaltaan erittäin suurilla leikkauksilla. Osin

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

ne ovat edelleen kompensoimatta. On selvää, että pitkäjänteinen uudistustyö vaatii sitoutumista riittäviin määrärahasoihin. Ikäluokkien pienentymisestä säästyvät rahat on paikallaan suunnata tehokkaasti ja järkevästi muihin kohteisiin koulutussektorin puitteissa.

Arvoisa puhemies! On syytä kiittää pääministeri Marinin hallitusta paitsi tärkeistä teoista koulutuksen eteen tämän vaalikauden aikana, myös näistä hyvin punnituista tulevaisuudensuunnitelmista, joita selontekoon on kirjattu. Näitä meidän on hyvä lähteä yhdessä toteuttamaan, ja uskallan ajatella, että töitä näissä riittää myös tulevillekin hallituksille.

Arvoisa rouva puhemies! En malta olla sanomatta tähän loppuun: Kun puhuimme tänään iltapäivällä koulutuspoliittisesta selonteosta ja minullakin oli mahdollisuus kuunnella koko kolmetuntinen keskustelu iltapäivästä, niin siinä kyllä osa kokoomuksen edustajista sortui sellaiseen vihlovaan huuteluun ja lähdettiin arvostelemaan näitä kehysasioita tilanteessa, jossa on kuitenkin kysymys erittäin arvokkaasta asiasta, laajasta koulutuspoliittisesta selonteosta. Nyt on syytä muistaa, että 35 miljoonan euron säästö on todellakin murtosa siitä kokoomuksen opetusministeri Sanni Grahn-Laasosen johdolla tehdystä leikkauksesta. Se oli vaalikaudella 2015–2019 yli 800 miljoonan euron määrärahashaikkaus, ja sitä ei muuksi saada, vaikka tulevaisuuteen haluan katsoakin. Nyt on syytä tähän loppuun muistuttaa, että nyt keskustellaan todellakin laajasta selonteosta ja Suomen ja suomalaisten tulevaisuudesta, lasten ja nuorten mahdollisuudesta löytää paikkansa tässä yhteiskunnassa ja koulutuksen tasa-arvosta, ja onneksi tämä on muistettu selkeästi suurimmassa osassa puheenvuoroja.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Elo poissa, edustaja Lohikoski poissa. — Edustaja Kiviranta.

18.22 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan määrärahaso valtion vuoden 2021 budjetissa on noin 7,3 miljardia euroa, josta koulutuksen ja tutkimuksen osuus on 90 prosentin luokkaa. Lisäksi on otettava huomioon, että toisen asteen koulutuksen rahoitukseen sisältyvät myös asukaskohtaiset kuntien rahoitusosuudet. Koulutusmenoihin kuuluvat myös peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmään sisältyvät varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen rahoitus. Yhteensä koulutuksen ja tutkimuksen julkisen rahoituksen kokonaismäärä, siis vuotuinen kokonaismäärä, on yli 16 miljardia euroa. Kansainvälisessä vertailussa koulutusmenojen osuus bruttokansantuotteesta on meillä varsin korkea, OECD- ja EU-maiden keskiarvoa korkeampi, mutta muita Pohjoismaita alempi.

Arvoisa puhemies! Suomessa on syystäkin oltu ylpeitä koulutusjärjestelmästä. Meidän on ehdottoman tärkeää säilyttää se korkeatasoisena myös jatkossa. Varhaiskasvatuksemme ja perusopetuksemme ovat tutkimusten mukaan maailman parhaimmistoa, ja niiden kansainvälinen arvostus on erittäin korkea. Myös korkeakouluopetuksemme on laadukasta, ja mahdollisuuksien tasa-arvon toteutumisen kannalta sen maksuttomuus on erittäin tärkeä ja arvostettava asia.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hopsu.

18.23 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Kauan odotettu koulutuspoliittinen selonteko on valmistunut. Edellinen tehtiin 15 vuotta sitten, ja nyt linjaa määrittellen vuoteen 2040 saakka. Sivistys ja maailman paras osaaminen ovat olleet suomalaisen yhteiskunnan

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

kulmakiviä ja menestyksen eväitä maamme elintason nousussa. On tärkeää määrittää myös tulevaisuudellemme sama kunnianhimon taso: maailman paras osaaminen.

Maamme ikääntyy, tieteen ja tutkimuksen kehitysvauhti kiihtyy, osaamisen ja osaavan työvoiman tarve tulee vain entisestään kiihtymään — näihin haasteisiin koetetaan selonteossa esittää vastauksia niin vahvalla panostuksella varhaisiin vuosiin kuin jokaisen läpi elämän jatkuvalla oppimisella.

Hyvinvointiyhteiskunnan vahvuus on ollut se, että laadukkaan koulutuksen avulla on luotu pohja yhteiskunnan tasa-arvolle. Näin pitää olla jatkossakin. Koulutusmahdollisuudet eivät saa riippua ihonväristä, sukupuolesta, vanhempien koulutustaustasta tai asuinkunnasta. Sivistys on myös yhteiskunnallisen osallistumisen avain. Demokratian toimivuuden edellytys on, että jokaisella on mahdollisuus ja kyky seurata päätöksentekoa ja osallistua siihen. Tämä on myös yhteiskuntarauhan tae.

Arvoisa puhemies! Viiteen minuuttiin eivät mahdu kaikki selonteon tärkeät asiat. Täällä salissa on käyty hyvää keskustelua monesta aiheesta. Nostan aiheista varhaisia vuosia ja perusopetusta, vieraskielisen väestön opiskelua ja koulutuksen rahoitusta, josta ensin.

Olisin toivonut ja odottanut selonteolta vahvempaa linjaa koulutuksen rahoituksesta. Nyt sanotaan, että ikäluokkien pienentyminen ei vähentäisi koulutuksen rahoitusta vaan säästynyt raha käytettäisiin koulutuksen laadun parantamiseen. Tämä on hyvä linjaus. Koulutusmenojen suhde kansantuotteeseen oli meillä 5,2 prosenttia vuonna 2017. Osuus oli sekä OECD- että EU-maiden keskiarvoa hieman korkeampi mutta muita Pohjoismaita alhaisempi. Minusta ja vihreistä koulutuksen rahoituksen tavoitetaso pitäisi asettaa vähintään muiden Pohjoismaiden tasolle pärjätäksemme tulevaisuudessa. Väestömme ikääntyy, terveydenhoito kehittyy ja kulut sote-puolelle kasvavat vauhdilla, ja menot ovat 2000-luvun alusta sotessa lähes kaksinkertaistuneet. Tähän vaikuttavat ikärakenteen muutos ja eliniän pidentyminen, mutta odotettavissa on vielä suurten ikäluokkien hoivamenojen kasvu.

Sote-uudistus tulee läpi mennessään entisestään pönkittämään sote-palveluiden rahoitusta, ja tässä tilanteessa toista suurista palvelueristä ei saisi jättää kellumaan, jopa ilman kunnollisia vaikutusten arviointoja. Se, mikä nyt kunnissa on ollut mahdollista, kokonaisharkinta, jää sotien toteutuessa heikommalle ja siirtyy palvelun käyttäjistä yhä kaukaisempiin käsiin. Sijoittaako koulutukseen, lasten ja nuorten palveluihin, hyvinvointiin vai priorisoidako kasvavan sotien palvelutarpeita, ikääntyvän väestön hoivaa, kehittyviä hoitoja, rakentaako koulu vai terveyskeskus ensin? Iso huoleni on, että sote-uudistus johtaa kuntiin jäävien palveluiden osalta yhä kiristyviin kukkaron nyöreihin, näin ainakin kasvukaupungeissa. Hienoa olisi, jos toimialojen vastakkainasettelulta vältyttäisiin, mutta realismia on, että priorisointia on jouduttu tähän asti aina tekemään.

Haasteena tulevana vuosikymmeninä tulee olemaan myös koulutuksen rahoituksen alueellinen kohdentuminen ja se, kuinka maaseudulla vähenevien lasten ja nuorten koulutuspalvelut voidaan hyvin järjestää, ja toisaalta se, kuinka samalla vastataan kasvukaupunkien tällä hetkellä noin neljäsosaltaan ja tulevana vuosina jopa kolmasosaltaan vieraskielisten lasten ja nuorten koulutustarpeisiin. Myös lasten ja nuorten hyvinvoinnin kysymykset ja oppimisen tuen tarpeet haastavat opetuksen laatua ja vaativat lisäresursseja.

Näihin rahoituksen huoliin toi hyviä näkökulmia osaamisen rahoituksen vaihtoehtokustannuksia koskeva Sitran selvitys ”Millä hinnalla?”. Sen viesti oli kirkas: Investoinnit osaamiseen maksavat itsensä takaisin pitkällä aikavälillä. Koulutuksen investointiluonneta ei sovi unohtaa. Se turvaa työllisyyttä, luo hyvinvointia ja on vientimenestyksemmekin pohja.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Puhemies! Onko 7 vai 5 minuuttia?

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: 5 minuuttia on suositus.

No, jatkanpa sitten vielä hetken.

Selvityksen mukaan julkiselle taloudelle aiheutuu vuosittain jopa 18 miljardin euron kustannukset siitä, että kaikki aikuiset eivät pääse mukaan työelämään. Suomen kannattaisikin panostaa osaamiseen nykyistä enemmän ja kohdentaa nämä panostukset harkiten. Kaikkein kannattavinta on työtä ja koulutusta vailla olevien nuorten osaamiseen satsaaminen. Jos esimerkiksi 10 000 nuorta saadaan työllistymään, yhteiskunta säästää Sitran laskelmamallin mukaan 85 miljoonaa euroa. Tämä vaatii laadukasta pohjatyötä koulutuksen ja kasvatuksen varhaisina vuosina ja perusopetuksessa. Nykytilanteessa, kun hoitajamitoituskkin jo päätettiin, olisin toivonut, että koulutuspoliittinen selonteko olisi ottanut rohkean linjan myös opettajamitoitukseen. Nyt sitä luvataan selvittää.

Koulutuksen rahoitustaso pitää jatkossa turvata, jotta koulutusselonteon tärkeisiin tavoitteisiin voidaan päästä. Rahoitusta tulee kehittää entistä paremmin tukemaan niin laatu- kuin Suomessa tähän asti ollutta vahvuutta, tasa-arvoa.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eskelinen.

18.30 Seppo Eskelinen sd: Arvoisa rouva puhemies! On tärkeää, että koulutuksen pitkän aikavälin tiekarttaa hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti, selonteon pohjalta, nyt laaditaan. Selonteko antaa hyvän tilannekuvan suomalaisen koulujärjestelmän nykytilasta ja haasteista. Toimintaympäristö muuttuu hyvin paljon niin väestörakenteen kuin työvoimatarpeiden muuttuessa, kansainvälistymisen, teknologian ja digitalisaation tullessa vahvasti koulumaailmaan ja opetukseen. Nyt on hyvä aika päivittää pitkästä aikaa koulutuspoliittista askellusta.

Hallitus on vahvasti nostanut koulutuksen, sen resurssit ja osaamisen hallitusohjelman kärjeksi. Hallituskauden aikana on tehty lukuisia päätöksiä suomalaisen koulujärjestelmän vahvistamiseksi: aloituspaikkojen lisäykset korkeakouluissa, toisen asteen maksuttomuus, oppivelvollisuusiän nosto, ammatillisen koulutuksen reformin purku, varhaiskasvatuksen uudistuksen kokeilut ja tulevaisuusinvestointirahoitukset hallitusohjelman mukaan niin perusopetuksen ryhmäkokoihin kuin erityiseen tukeen peruskouluissa sekä lukion laatuohjelmaan.

Muutamia asioita haluan nostaa esille:

Koronan myötä jo aiemminkin kehitys hyvinvointierojen ja oppimisen osalta on nousut vahvasti selonteossa esille. Onkin tärkeää, että koulutuspolun kautta pystytään rakentamaan toimenpiteitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi. Tähän tarvitaan oppilas- ja opiskelijahuollon sekä erityisen tuen ja osallisuuteen edistämisen toimenpiteitä.

Korkeakoulutuksen osalta ollaan asettamassa 50 prosentin koulutustavoitetta, joka on kova mutta sinänsä tavoiteltava asia.

Korkeakoulujen osalta on tullut viime päivinä huolestuttavia kommentteja lähinnä perustutkimuksen rahoituksen huomioimisesta. Yliopistot sinänsä kannattavat ja tukevat hallituksen 4 prosentin tutkimus- ja kehitysrahoituksen tavoiteasettelua. Tärkeää onkin huomioida, että sen sisällä perustutkimuksen merkitys ja rahoitus kasvavat. Tällä luodaan kumminkin uutta ja kasvupohjaa Suomeen.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Helposti — niin kuin tämänkin päivän salikeskustelussa — ammatillinen koulutus ja toinen aste kokonaisuutena jäävät vähän korkeakoulukeskustelun ja -tavoitteiden alle. Suomi tarvitsee osaamista ja kättentaitoja terveydenhoitoon, julkisiin palveluihin, teollisuuteen, palvelualoille ja rakentamiseen. Ilman vahvaa ammatillista koulutusta, oppisopimuskoulutusta ja jatkuvan oppimisen kehittämisen polkua emme pysty vastaamaan osaa- van työvoiman kysyntään, joka monessa maakunnassa on jo tälläkin hetkellä täyttä todellisuutta. Lukiokoulutuksen ja sen tutkintojen osalta niitä onkin uudistettu, ja uudet opsit tulevatkin syksyllä jo voimaan.

No, sitten tätä jatkotyötä: Minusta tässä jatkotyössä onkin tärkeää huolehtia, että mikään koulutusmuoto ei voi olla muista riippumaton saareke, vaan niiden kehittämistä on tarkasteltava yhä tiiviimmin ja enemmän koko koulujärjestelmän kehittämisen näkökulmasta. Aiemmin on ehkä liikaakin keskitytty kehittämään koulutusmuotoja itsellisinä ja ilman muun koulutuksen huomioimista. Yhteistyön tiivistämistä tarvitaan yhteisten koulupolkujen rakentamisessa tulevaisuuden haasteet huomioiden.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Viljanen.

18.35 Heidi Viljanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Laadukas ja tasa-arvoinen koulutus on vakaan yhteiskunnan perusta. Vain koulutuksen avulla saamme yhteiskuntaamme osaajia, työssäkäyviä veronmaksajia ja pidämme kaikki yhteiskunnan pyörät pyörimässä. Koulutus on laaja kokonaisuus. Se on luku- ja kirjoitustaitoa, osaamisen lisääntymistä, mutta se on myös sosiaalisten taitojen oppimista, tunnetaitoja ja elämänhallinnan opettelua. Suomen koulutusjärjestelmä on aina ollut hyvä ja niittänyt mainetta myös maailmalla. Kuitenkin totista totta ovat heikentyneet lukutaitotestien tulokset sekä suomalaistytöjen ja -poikien OECD-maiden suurimmat osaamiserot. Näihin on syytä kiinnittää huomiota, ja toimeen on ryhdyttävä tämän kehityksen pysäyttämiseksi.

Tämä koulutuspoliittinen selonteko on hyvä pohja tulevaisuuteen, kun tavoittelemme yhä osaavampaa Suomea. Se antaa suuntaviivat koulutuksen tulevaisuudelle. Maamme varhaiskasvattajat ja opettajat tekevät arvokasta työtä lasten kanssa päivittäin. Siksi on tärkeää, että me päättäjät teemme työtä sen eteen, että heillä on mahdollisuus työskennellä hyvin ja jaksaa työssään ja että ala houkuttelee osaajia myös tulevaisuudessa.

Opettajien lisäksi ympäröivillä palveluilla on suuri merkitys siinä, millaisen koulutuspolun lapsi ja nuori opinnoissaan kulkee. Voimme ehkäistä koulupudokkuutta ja olla tuke- massa hyvinvointia. Tunnistamalla ongelmat ajoissa on niihin mahdollista myös tehok- kaasti puuttua. Oppilaan opintojen etenemistä ja hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin tulee löytää tukea ja apua mahdollisimman varhain koko koulutuspolulla varhaiskasvatuksesta toisen asteen opintoihin. Näitä ovat etenkin mielenterveysongelmien ja neuropsykiatristen ongelmien sekä oppimisvaikeuksien ja oppimisen esteiden varhainen tunnistaminen, peda- goginen tuki, hoito ja kuntoutus. Lisäksi näihin liittyvän osaamisen kehittäminen oppilas- ja terveydenhuollossa on erityisen tärkeää. Jos vaikkapa lukivaikeus tai ADHD tunnistetaan vasta toisen asteen aikana, ollaan mielestäni kyllä vakavasti myöhässä. Myös nuorten päihdeongelmat on otettava vakavasti ja erityisesti nuorten lisääntynyt huumeiden käyttö. Halusimme tai emme, nuorten päihdeongelmat ovat totista totta, ja näen, että koulumaail- ma on yksi keskeinen lenkki näiden ongelmien ehkäisyssä ja varhaisessa tunnistamisessa. Resursseja on oltava tarpeeksi niin kouluissa kuin ympäröivissä palveluissa, jotta pystymme huolehtimaan lasten ja nuorten hyvästä kasvusta ja puuttumaan ongelmiin, jos niitä il-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

menee. Opiskeluhuollon merkitys korostuu koko ajan. On kuitenkin myös syytä muistaa, että suurimmalla osalla lapsista ja nuorista koulunkäynti sujuu mallikkaasti.

Viime aikoina on puhuttu paljon lasten ja nuorten pahoinvoinnista. Kiusaaminen on edelleen ongelma, johon tulee puuttua. On tärkeää, että voimme olla lasten tukena aina laadukkaasta varhaiskasvatuksesta lähtien. Tunnetaitojen tuominen osaksi kasvatusta antaa lapsille paremmat eväät selvitä sosiaalisista tilanteista myös myöhemmässä iässä. Myös koulun ja kodin välistä yhteistyötä tulee tiivistää nykyisestä.

Arvoisa puhemies! Muuttuva työelämä vaatii koulutuksen tarkastelemista myös työelämän näkökulmasta. Nykypäivänä ei enää pärjää pelkän peruskoulun varassa, ja siksi meillä on tärkeää olla tavoitteita lasten ja nuorten koulutuksessa mutta myös jatkuvan oppimisen saralla. On tärkeää, että jokainen nuori suorittaa toisen asteen tutkinnon, joka avaa ovet jatko-opintoihin ja työelämään. Lisäksi aivan erinomainen, joskin kunnianhimoinen tavoite on, että vähintään 50 prosenttia nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon. Osaamisen kehittämisen työuran eri vaiheissa tulee olla mahdollista kaikille.

Kasvatus ja koulutus ovat myös osa demokratian ja turvallisuuden vaalimista. Informaatiovaikuttaminen lisääntyy, ja valheellisen tiedon leviämisestä on tullut digitalisaation myötä yhä suurempi ongelma. Kriittiselle lukutaidolle on yhä enemmän tarvetta ihan jokaisessa ikäryhmässä.

Koulutuspolku on pitkä, vuosia kestävä ajanjakso lasten ja nuorten elämässä, ja siksi sillä on suuri merkitys myös ihmisen tulevaisuudelle ja koko elämälle. Eikä oppiminen pääty nuoruuteen, vaan sille on paikkansa koko elämän ajan. Jokaisella pitää olla mahdollisuus kehittää ja uudistaa osaamistaan työuran eri vaiheissa.

On tärkeää, että olemme huomioineet oppimisen kokonaisuutena ja katsomme koulutuspoliittisen selonteon avulla ennakoiden pitkälle tulevaisuuteen. Vain osaamiseen, koulutukseen ja tutkimukseen panostamalla voimme menestyä.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Vikman.

18.40 Sofia Vikman kok: Arvoisa rouva puhemies! Monista selonteon tavoitteista voi olla samaa mieltä, mutta on todettava, että konkretia jää monin paikoin melko vähäiseksi ja rahoitus monilta osin auki. Koulutuspolitiikkamme tarvitsee riittävän kauas katsovan vision. Yksittäisiä osaamis- ja korjaustarpeita on helppo luetella, mutta niiden rinnalle tarvitaan kauemmas katsova visio, jossa sivistys nostetaan arvoonsa.

Selonteon tavoitteena tulisi olla sitouttaa eduskuntapuolueet pitkäjänteiseen koulutusvisioon, jotta koulutuspolitiikka ei poukkoilisi hallitusten vaihtuessa. Jotta tähän päästäisiin eikä selonteko jäisi vain nykyhallituksen asiakirjaksi, yhteinen tahtotila olisi pitänyt hakea parlamentaarisesti puolueiden kesken jo valmisteluvaiheessa. Nyt hallitukselta ei löytynyt tahtoa toteuttaa tätä, ja ainakin se jätti toivomisen varaa. Parhaimmillaan onnistuneella pitkäjänteisellä koulutuspolitiikalla luodaan pohja koko kansakuntamme sivistykselle ja synnytetään kipinä elinikäiseen oppimiseen, jatkuvaan oppimiseen, sekä nostetaan tieteellinen tieto arvoonsa. Nämä siivittävät Suomen menestykseen.

Arvoisa rouva puhemies! Selonteossa esitetyt toimenpiteet koskien varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen lainsäädännön kokonaisuudistusta eivät ole esitetyssä muodossaan tarkoituksenmukaisia. Avoimeksi jää esimerkiksi se, mitä nyt tavoitellaan varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuslainsäädännön kokonaisuudistamisella.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Selonteosta on poistettava kirjaus, jonka mukaan lainsäädännön uudistaminen vahvistaisi strategista ohjausta, seurantaa ja koordinaatiota. Suomalaisen koulutusjärjestelmän on jatkossakin perustuttava toimijoiden vahvaan autonomiseen asemaan. Se on yksi suomalaisen koulutusjärjestelmän keskeisistä vahvuuksista, siis se, että luotamme maailman parhaiden koulutusalan ammattilaisten osaamiseen.

Luonnontieteiden ja matematiikan osaamisen vahvistaminen on myös nostettava osaksi lukutaidon vahvistamista. Kirjaus voidaan toteuttaa esimerkiksi puhumalla luku-, kirjoitus- ja laskutaidosta.

Peruskoulun jälkeen osaamisen pitää olla sillä tasolla, että opinnoista ja oppivelvollisuudesta voi suoriutua. Nyt peruskoulusta valmistutaan usein puutteellisin tiedoin ja taidoin. Se vaikeuttaa opiskelijan jatkoa ja heikentää mahdollisuuksia päästä kiinni työelämään.

Keskityn vielä toisen asteen koulutukseen.

Sen osalta selontekoon sisältyvät kehittämis ehdotukset eivät ole kaikilta osin perustelluja. Selonteossa esitelty tilannekuva analyysineen on puutteellinen. Suomessa toisen asteen koulutus on järjestetty kahta erillistä polkua. Lukiokoulutuksen ensisijainen tehtävä on antaa valmiudet jatko-opiskeluun korkeakouluissa. Ammatillisen koulutuksen ensisijainen tehtävä on valmistaa ammatillisia osaajia yhteiskunnan erilaisiin työtehtäviin. Tästä perustasta on jatkossakin pidettävä kiinni. Silti selonteossa tätä perusjakoa pyritään murentamaan monilla eri tavoilla. Lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta on jatkossakin kehitettävä omista lähtökohdistaan ja omina koulutusmuotoinaan. Tämä on kirjattava selkeästi ja yksiselitteisesti. Toisen asteen perusrakenteesta on pidettävä kiinni, vaikka yhteistyötä eri koulutusalojen toimijoiden välillä kehitetään.

Koulutuksen järjestäjien yhteistyötä on tehtävä sellaisilla toiminta-alueilla, joissa koulutuksen järjestäjät katsovat tämän toimivaksi tavaksi. Molemmat koulutusasteet vaativat erityisesti nyt omaa kehitystyötä, kun oppivelvollisuuden laajentamista koskeva lainsäädäntö tulee voimaan. Koulutusmuodoilla on erilaiset tehtävät, mikä on keskeinen osa suomalaista koulutusjärjestelmää.

Toista astetta koskevassa osiossa on vahvistettava koulutuksen laatua vahvistavien toimenpiteiden osuutta. Toinen aste ei tarvitse kokonaisvaltaista uudistamista, sillä molemmat koulutusmuodot, lukio ja ammatillinen, on juuri uudistettu ja oppivelvollisuutta on laajennettu. Tosin erityisesti oppivelvollisuuden laajennuksen kustannuksia ja muita vaikutuksia on seurattava tarkkaan. Hallituksen oppivelvollisuus uudistuksesta ei saa tulla tosiasiallinen koulutusleikkaus.

Arvoisa puhemies! Vielä pari sanaa lukiokoulutuksesta.

Sen osalta kunnianhimon tasoa täytyy nostaa lisäämällä toimenpiteisiin mahdollisuus suorittaa tulevaisuudessa englanninkielinen ylioppilastutkinto. Tämä osaltaan lisää Suomen kansainvälistä houkuttelevuutta ja mahdollistaa myös tehokkaamman koulutusviennin.

Selonteossa on linjattava lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistamisesta, jotta se vastaisi koulutuksen järjestämisestä tosiasiallisesti koituvia kuluja. Oppivelvollisuusiän noston vaikutuksia toisen asteen koulutuksen järjestäjien kustannuksiin on arvioitava ja uudet velvoitteet kompensoitava täysimääräisesti.

Selonteossa aikuisten ammattiin opiskelun pitäisi myös näkyä vahvemmin. Tätä ei nyt tunnisteta ollenkaan. Ja koulutusviennin roolia ja sen tarjoamia mahdollisuuksia on avattava selonteossa tarkemmin. Toisen asteen koulutusviennin lainsäädännöllisiä esteitä pitää poistaa. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

18.47 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa rouva puhemies! Kun me puhumme koulutuksesta, me puhumme myös tulevaisuudesta. Me puhumme siitä, millaiseen tulevaisuuden maailmaan me haluamme koulutuksen antavan valmiuksia. Me käytämme termejä kuten ”toimintaympäristön muutos”, ”väestön murros” ja ”digitalisaatio”. Me pyrimme ennakoimaan, ennustamaan ja osin myös arvaamaan, miltä ylihuominen näyttää. Mutta vaikka yhteiskunnan ja työelämän murroksia on välillä vaikea täysin ennalta aavistaa, niin yksi asia on kuitenkin selvä, ja se on se, että tulevaisuudessa ympäristön kestävyyskriisi tulee olemaan kirjaimellisesti päivän polttavin kysymys, ja sen takia minä olenkin tyytyväinen, että tässä koulutuspoliittisessa selonteossa toistuvasti nostetaan esille nämä kestävyysteemat.

Arvoisa puhemies! Koulutus ja kasvatus ovat oleellisessa asemassa niin luonnon monimuotoisuuden suojelun kuin ilmastokriisin ratkaisemisessa. Nämä ovat nämä meidän aikamme suurimmat haasteet. Selonteossa puhutaankin ekososiaalisesta sivistyksestä. Koulutuksen avulla me voimme kasvaa kestäväan ja globaalisti oikeudenmukaiseen elämäntapaan. Kuten selonteossa mainitaan, kestäväan kehityksen teemojen huomioiminen kaikilla koulutusasteilla mutta myös eri oppiaineiden ja tieteenalojen näkökulmasta auttaa oppijoi- ta hahmottamaan luonnon, talouden ja yhteiskunnan toimintaa ja vuorovaikutussuhteita. No, käsillä olevaan ympäristökriisiin puuttuminen tulee vaatimaan myös uudenlaisia kansalaistaitoja. Huomioimalla kestävyysteemat koulutuksessa aina varhaiskasvatuksesta aikuisten vapaaseen sivistystyöhön asti me voimme sekä vastata ympäristökriisiin että kasvattaa ihmisten osaamista ja valmiuksia huomisen kohtaamiseen.

Arvoisa puhemies! Koulutuspoliittisessa selonteossa esitetään kohti 2040-lukua ulottuva koulutuksen tavoitetilä Suomessa. Itse pidän hyvin tärkeänä, että tässä tavoitetilassa ekologinen kestävyys on nyt keskeisessä arvossa, ja toivon, että tämä painotus tulee näkymään kasvatuksessa ja koulutuksessa myös konkreettisesti yhä enemmän tulevaisuudessa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Könttä.

18.50 **Joonas Könttä kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Suomalainen koulutusjärjestelmä on yksi maailman parhaimmista, kiitos rohkean eteenpäin katsomisen. Me olemme kyenneet olemaan aallonharjalla, menestyneet Pisa-testeissä ja luoneet tasa-arvoisen mallin, jossa taustasta riippumatta on kuka tahansa voinut kykyjensä mukaan nousta aina maisteriksi saakka. Koulutusjärjestelmää, yhtä Suomen harvoista ainutlaatuisista pääomista, meidän on huolella ja harkiten vaalittava. Kuitenkin lähikoulujen ja erityisesti kyläkoulujen määrä on maassamme romahtanut. Vuonna 2019 meillä oli vajaat 2 300 peruskoulua eli saman verran kuin vuonna 1903. Nyt niitä on tätäkin vähemmän. Erityisesti kyläkoulujen määrä on tässä maassa romahtanut. Kyläkoulu on yleensä enemmän kuin pelkkä koulu, se on koko seudun, koko kylän sydän.

Useiden tutkijoiden ja asiantuntijoiden näkemysten mukaan kyläkoulut tarjoavat paljon mahdollisuuksia. Nämä tutkijat kirjoittivat 28.4.2021 Maaseudun Tulevaisuudessa seuraavasti: ”Meneillään oleva arvojen ja asenteiden muutos tarjoaa erityisesti haja-asutusalueille uusia mahdollisuuksia varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen järjestämiseen. Paikkariippuvuuden höllentyessä perheet voivat asua lähempänä luontoa ja väljemmässä ympäristössä. Tälle kehitykselle pitää antaa nyt tilaa ja aikaa.” Tämä asiantuntijoiden puheenvuoro on osuva. Siinä todetaan, kuinka monissa kunnissa on kouluja lakkautettu enemmän kuin väestökehitys olisi vaatinut. Kyläkoulujen myötä myös palvelut karkaavat. Lakkauttamis-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

vimmalle on saatava stoppi. [Mikko Lundén: Kyllä!] Kyläkoulu on enemmän kuin pelkkä rakennus. Tämä pitäisi tässä maassa ja kunnissa ymmärtää.

Koulutuspolitiikassa toivonkin pitkäjänteisyyttä niin valtakunnan politiikassa kuin myös kuntapolitiikassa. Vuoden säästöt tänään ovat usein tulevien vuosien menoja. On ennen muuta lasten etu, että koulumatka on lyhyt, turvallinen ja tuttu. Jättikoulujen ja keskitämisen ihannointi on pois lastemme turvallisesta koulupolusta. Toivon vakaasti, että ymmärrämme aiempaa paremmin lähikoulujen mahdollisuudet kokonaisvaltaisesti koko maassa.

Rouva puhemies! Koulutusjärjestelmämme kohtaa suuria muutosilmiöitä. Väestönkehitys, teknologiset muutokset, työelämän murros, kansainvälistyminen ja yhteiskunnan moninaistuminen vaativat myös koulutusjärjestelmämme kehittämistä ja kehittymistä.

Haluan vielä loppuun todeta viimeisenä lauseenani, että suuriin muutoksiin vastaaminen edellyttää kansallista yli vaalikausien menevää yhteistä näkemystä suomalaisen koulutuksen suunnasta ja sen takia tämänkaltaiselle selonteolle, yhteiselle parlamentaariselle linjaukselle, on suuri tarve.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Malm.

18.54 Niina Malm sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallitus tekee todella toimia koulutuksen ja sivistyksen eteen. Iso kiitos hallitukselle siitä. Yhteiskunnan vakaudelle, sisäiselle rauhalle, ennustettavuudelle sekä turvallisuudentunteelle on juuri oppimisella ja sivistyksellä suuri merkitys. Siksi koulutuksellinen tasa-arvo on periaate, josta meidän on pidettävä kiinni tiukasti. Jokaisella lapsella ja nuorella, mutta myös aikuisella, on oltava mahdollisuus kouluttautua ja päästä elämässään eteenpäin — ei vain siten, että vain harvoilla ja lahjakkailla on siihen mahdollisuus.

Olen itse käynyt ammatillisen koulutuksen ja näen, että siihen panostaminen on todella tärkeitä. Suomessa tarvitaan eri alojen osaavia ammattilaisia, jotta työpaikoille löytyy osaavaa työvoimaa myös jatkossa. Ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi on syvennettävä kumppanuutta työelämän kanssa entisestään. Siksi meidän täytyy vahvistaa koulutuksen ja työelämän yhteistyötä ja luoda uusia mahdollisuuksia työpaikalla tapahtuvaan opiskeluun. Samalla on hyvä tiedostaa erilaiset oppijat ja heidän tarpeensa. Osa opiskelijoista oppii paremmin käytännön työssä omilla käsillään työtä tehden. Esimerkiksi oppisopimus-koulutuksen mahdollisuuksia lisäämällä voidaan mahdollistaa näille oppijoille uusia väyliä. Samalla on kuitenkin ymmärrettävä, että osa tarvitsee enemmän ohjausta ja tukea oppimisen polullaan, ja silloin myös tarvitaan isompaa roolia koulutuksen tarjoajalta. Opetuksen laatu ja riittävä tuki jokaiselle opiskelijalle on varmistettava.

Toinen asia, jossa on vielä petrattavaa, on toisen asteen koulutuksen kansainvälisyyden vahvistaminen. Kansainvälisyys on monelle jo nuoresta pitäen jokapäiväistä arkea, mutta sitä tulisi hyödyntää jatkossa enemmän myös koulutuksessa. Erityisesti ammatillisessa koulutuksessa mahdollisuudet esimerkiksi ulkomaanvaihtoon ovat huomattavasti kapeamat kuin lukiossa. Opiskelijoiden ja opetus- ja ohjaushenkilöstön yhdenvertaisia mahdollisuuksia fyysiseen tai virtuaaliseen liikkuvuuteen on siksi parannettava. On hyvä, että nekin on tässä selonteossa huomioitu.

Arvoisa rouva puhemies! Kolmantena asiana vielä haluaisin nostaa esiin erikoisammattitutkintojen uudistamisen. Joustavuuden ja räätälöitävien eri osaamiskokonaisuuksien lisääminen on tärkeä vastaus nykypäivän tarpeisiin. Työelämän haasteet ovat aiempaa mo-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

ninaisempia, ja on vain luonnollista, että myös koulutuksessa pyritään tukemaan opiskelijoiden erilaisia oppimis- ja erikoistumistarpeita. Esimerkiksi ammattiin opiskelevan mahdollisuudet tähdätä vaikkapa huippu-urheilijaksi ovat tällä hetkellä erilaiset kuin lukiolaisen. Huippu-urheilijoiden treenaamisen ja opiskelun yhdistäminen on vielä tänäkin päivänä suunniteltu aika pitkälti lukiolaisten tarpeiden mukaan. Tästä kaipaaisinkin laajempaa yhteiskunnallista keskustelua, miten ammattiin opiskelevien asemaa voitaisiin parantaa myös eri urheilulinjojen osalta yhteistyössä muun muassa urheiluseurojen kanssa.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Koskela.

18.58 Jari Koskela ps: Arvoisa rouva puhemies! Koska edustaja Könttä piti juuri hyvän puheenvuoron kyläkoulujen puolesta, niin keskityn tässä omassani muuhun.

Koulutus on yksi yhteiskuntamme kivijaloista. Olimme aikanaan koulutuksen suurvalta, mutta sen aseman olemme menettämässä. Olemme edelleen kyllä kärkisijoilla, mutta suunta on huolestuttavasti alaspäin. Toimivat käytännöt ja opetusohjelmat on hylätty, ja tilalle on tullut inkluusiota, ilmiöoppimista ja digitalisaatiota. 2000-luvun koululaisia on käytetty näiden uusien ideologioiden testijoukkoina. Tulokset puhuvat puolestaan. Syrjäytyminen ja mielenterveysongelmat lisääntyvät. 13,5 prosenttia peruskoulun päättäneistä omaa vain heikon lukutaidon. Pojat pärjäävät selkeästi huonommin kuin tytöt, ja sukupuolten väliset kuilut kasvavat.

Kun peruskoulusta pääsee aina vain heikommilla taidoilla, ei siinä auta, että koko ikäluokka pakotetaan toiselle asteelle. Oppijoille pitää taata riittävä tietotaito selviytyä toisesta asteesta. Vähintäänkin lukutaidon pitää olla korkeammalla tasolla.

Me perussuomalaiset olemme ehdottaneet peruskoulun oppimistakuuta. Ketään ei päästettäisi luokalta ilman riittäviä tietoja ja taitoja. Tämä vaatii pienempiä luokkakokoja ja lisää erityisopetusta. Inklusioajattelusta on luovuttava.

Arvoisa rouva puhemies! Olen huolissani syksyllä voimaan tulevasta toisen asteen pakollisuudesta. Siihen myönnetyt määrärahat eivät tule riittämään. Lukiolaista kohden on tulossa vain 200 euroa, ja jo tietokone maksaa enemmän. Yhdelle ammattikoululaiselle rahaa on tulossa noin 150 euroa. Kunnat joutuvat sopeuttamaan toimintaansa, ja tällöin ovat vaarana myöskin leikkaukset opetuksen laatuun ja kurssitarjontoihin. Ryhmäkokojakin joudutaan kasvattamaan, mikä vain syventää jo olemassa olevia ongelmia. Peruskoulujen ja lukiodien rehtorit ovat tästä kaikesta varoittaneet. MTV Uutisten kyselyn mukaan heistä jopa 87 prosenttia pitää oppivelvollisuusiän pidentämistä tarpeettomana. Miksei olla kuunneltu kenttää? Myös opettajakunnalta on kuulunut samansuuntaisia viestejä.

Koronavirus pakotti vuosi sitten koulut siirtymään etäopetukseen. Tämän valtavan digiloikan kaikkia vaikutuksia emme vielä valitettavasti tiedä. Toiset koulut ja oppilaitokset ovat onnistuneet paremmin kuin toiset. Toisille opiskelijoille loikka on ollut helpompi kuin toisille. Luultavaa onkin, että kulunut vuosi syventää oppimiseroja ryhmien välillä. Korkeakouluopiskelijat ovat olleet etäopetuksessa käytännössä koko tämän ajan vailla taukoa. Heiltä kuulee paljon viestejä siitä, miten opinnot takkuavat ja riittävästi tukea ei ole ollut tarjolla. Etäopiskelu varmasti sopii joillekin, ja se on hyvänä lisänä varmasti koronan jälkeenkin, mutta lähiopetusta sen ei pidä antaa millään tavalla syrjäyttää.

Korkeakoulujen rahoitusmallia olisi myöskin syytä pohtia. Nykymalli korostaa suoritettuja tutkintoja. Mallia perustellaan muun muassa sillä, että se kannustaa opiskelijoita valmistumaan tavoiteajassa. Malli myös kannustaa korkeakouluja päästämään opiskelijoita

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

läpi vain rimaa hipoen tai jopa alta riman, jotta korkeakoulut saavat rahoituksensa turvattua. Kun jo alemmilla asteilla on mahdollista päästä läpi heikoilla taidoilla, vaikuttaa tämä tietysti myös korkeakouluihin. Pitää panostaa tutkintojen laatuun, ei määrään.

Koulutuspolitiikassa on helppo asettaa tavoitteita. Tavoitteiden asettelun tämä hallitus kyllä osaa, sen me tiedämme myöskin muilta sektoreilta. Vaikeampaa kuitenkin on keksiä keinoja, joilla näihin tavoitteisiin voidaan päästä — puhumattakaan siitä, että keinoille löydetään rahoitus. Keinojen ja rahoituksen suhteen koulutuspoliittisessa selonteossa ei ole ratkaisuja. Ongelmat kyllä ehkä tiedostetaan, mutta ratkaisuja ei oikein ole tai ratkaisut vain pahentavat ongelmia. Paluu perusasioihin ja perustasolle on hyvä paikka aloittaa. Ongelmiin on järkevintä puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Elomaa.

19.02 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Koulutuspoliittinen selonteko on täynnä hyviä tavoitteita. Esille nostetaan yhdenvertaisuutta, jatkuvaa oppimista ja erityisryhmien huomioimista eri tasojen toimilla. Tällä hetkellä koulutuksen saralla monet ongelmat johtuvat perusasioista. Esimerkiksi ryhmäkoot ovat liian suuria, mikä heijastuu opettajien sekä oppilaiden jaksamiseen ja näkyy väistämättä opetuksen tuloksissa ja yleisessä hyvinvoinnissa.

Ammatillisen koulutuksen puolella laajamittainen uudistus ei ole ollut ihan onnistunut. Muun muassa lähiopetuksen määrä romahti. Lähiopetus on korvaamattoman tärkeä opiskelijoiden ammattitaidon jalostamisessa, eikä sen vähäinen määrä voi olla näkymättä osaamisessa. Yritykset tarvitsevat päteviä tekijöitä, ja työelämässä ei ole välttämättä kunnolla aikaa perusasioiden opetteluun. Myös lähihoitajien koulutuksen yhteydessä on ilmennyt ongelmia. Jo opiskelijavalinnassa rima on pudotettu, ja valmiudet eivät ole kaikilla riittävät. Myös soveltuvuuskokeet on osittain unohdettu. Tämä yhdistettynä koulutuksen puutteellisiin resursseihin on huono yhdistelmä.

Riittävä kielitaito on myös korvaamaton resurssi. Tämä pätee niin lähihoitajiin kuin lastentarhanopettajiin, joita tuodaan nyt Suomeen Etelä-Eurooppaa myöten, koska ammattikorkeakoulujen sosionomien pätevyyden katsottiin olevan riittämätön lastentarhanopettajan ja -johtajan tehtäviin. Tulisiko tämä resurssin tuhlaus oikaista pian? Vastaa itse, että kyllä pitäisi.

Ensisijaisen tavoitteen tulee olla tietysti suomalaisten työllistäminen. Työllisyyden lisäämisen eteen tulisi tehdä konkreettisia toimia, joilla on oikeasti vaikuttavuutta, eikä ainoastaan laatia tavoitteita ja pyöritellä työllisyysasioita paperilla.

Arvoisa puhemies! Myös ammatillisen koulutuksen ja ihan tavallisen työnteon arvostus tulisi saada nousuun. Tulevaisuuden kannalta olisi monien nuorten haave olla vaikka poptähti tai tubettaja. Sinänsä erittäin arvokkaita ammatteja ja tulevaisuuden työtä, mutta vain pieni osa voi tehdä näitä tämän alueen tehtäviä ja töitä. Poptähtiä on vähän, ja tubettajiakin mahtuu vain pieni osa.

Kaiken kaikkiaan koulutukseen tarvitaan nyt lisää resursseja. Ei voida vain piirrellä paperille kauniita tavoitteita, vaan on oikeasti tehtävä toimia, jotka purevat. Tarvitaan lisää opettajia, jotta koulutuksen laatu voidaan turvata eri asteilla ja aloilla. Kuntien tilanne on myös otettava huomioon koulutuspoliittisessa päätöksenteossa, ja uudistuksia ei yksinkertaisesti voi maksattaa kunnilla, vaan valtion tukea tarvitaan.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Lopuksi vielä hieman koulukiusaamisesta yleensä. Sanotaan, että kiusaamista on ollut aina ja tulee olemaan. Mielestäni kiusaaminen saadaan pois ja se saadaan kitkettyä, jos todella halutaan. Hälyttävää on se, että jo päiväkodeissa tapahtuu kiusaamista. Koti ja perhe — siellä syntyy lapsen peruskasvatus ja arvojen kehitys, eli tuki sinne ensisijaisesti. Ja varhainen puuttuminen on huipputärkeää, jos ongelmia on. Kodin ja koulun todellisen yhteydenpidon ja yhteistyön on oltava kärjessä. Opettajien auktoriteetin vahvistaminen on tärkeää. Säännöt ja rajat ovat sitä varten, että niitä noudatetaan. Rakkaus ja rajat — niistähän se hyvä kasvatus syntyy, ja niitä lapset tarvitsevat, rakkautta ja rajoja.

Tuki jo alaluokille: Tämä itseopiskelu ja ilmiöopiskelu ei ole välttämättä pienelle lapselle se paras mahdollinen oppiympäristö ja tulevaisuuden ajatus koulutuksessa, vaan tarvitaan todella hyvää tukea jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Ohjausta ja tukea pitää olla saatavissa heti. Lapsi voi tuntea epävarmuutta, ja sen takia ohjaaminen ja ohjaus ja opinto-ohjaajat ovat ratkaisevassa asemassa myös.

Ja aivan lopuksi vielä:

Ehdottomasti liikuntaa lisää joka asteelle, kaikille tasoille.

Koulurauha-asiamies on se, mitä perussuomalaiset ovat ehdottaneet muun muassa koulukiusaamisen kitkemiseen. Se olisi yksi mahdollisuus. Siitä ollaan tehty lakialoittekin jo viime kaudella.

Ja edustaja Könttä nosti esille täällä todella tärkeän asian: koulujen keskittäminen ei ole hyvä asia. Kyläkouluja ei saa missään tapauksessa hävittää. On tärkeää, että ymmärretään niiden tärkeys. Saman Koskela nosti esille, tämän kyläkoulun. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lundén.

19.08 **Mikko Lundén ps:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Täällä on tänään pidetty niin hienoja ja upeita puheita, että jos kaikki nämä laitetaan toteen, arvosanoista tulee ainoastaan kiitettäviä. On todella mukava kuulla.

On hienoa, että koulutuspoliittisessa selonteossa tavoitteeksi on asetettu, että Suomessa on vahva sivistysperusta vuonna 2040, mutta on myös pakko sanoa, että on melkein käsittämätöntä, että olemme onnistuneet reilun kymmenen vuoden aikana tuhoamaan niin paljon sitä vahvaa, pitkäjänteistä rakennetta ja sivistysperustaa, joka Suomeen oli onnistuttu rakentamaan. Mielestäni asiat tulee nyt asettaa tärkeysjärjestykseen. Kansantalouden resurssit ovat todellakin rajalliset, joten koulutusinvestoinnit tulee kohdentaa kohteisiin, jotka hyödyttävät koko yhteiskuntaa ja kansalaisten hyvinvointia mahdollisimman kustannustehokkaalla tavalla, aivan kuten edustaja Antikainen mainitsi ryhmäpuheessamme.

Lisäksi tämä selonteko jatkaa hallituksen niin sanottua rautaista linjaa: tämäkään selonteko ei sisällä kovinkaan tarkkaa selvitystä siitä, miten selonteossa esitetyt toimet olisi tarkoitus rahoittaa. Kuntien rahoitustilanteeseen vaikuttaa keskeisesti valmisteltava sote-uudistus. Esimerkkinä voidaan mainita toisen asteen ammatillisen koulutuksen tilanne, josta kentällä puhutaan jo melkein täydellisenä alasajona. Jo Kataisen hallituksen aikana säästettiin euroja ja valmisteltiin esimerkiksi osaamispisteuudistus, jolla vaivihkaa leikattiin muun muassa yleissivistävien aineiden opetusta. Joissakin kouluissa tämä tarkoitti tiettyjen aineiden opetustuntien vähenemistä jopa 50 prosentilla.

Arvoisa rouva puhemies! Nämä vähennykset näkyvät nyt ammatilliselta puolelta valmistuvien luku-, kirjoitus-, lasku- ja kielitaidossa. Monien aineiden opetusmäärät on painettu niin alas, että niiden ympärille on enää mahdotonta rakentaa pedagogisesti järkeviä

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

jatkumoina. Esimerkiksi pakollisen englannin kolmen osaamispisteen kokonaisopetustuntimäärä kolmen vuoden aikana on keskimäärin noin 50 tuntia, eli kaikki englannit on opiskeltu reilussa puolessa vuodessa, jos pidetään kaksi oppituntia viikossa. Mihin tämä on johtanut? Yleensä kai tavoitteena pitäisi olla osaamisen kehittyminen, mutta uskallan väittää, että ammattiopistoissa monet perustaidot pikemminkin heikkenevät. Kentältä kuulee myös, että koulujen kansainväliset vieraat ovat ihmeissään tämän koulutuksen suurvallan raadollisesta todellisuudesta, jossa kaikenlainen sivistysperusta on miltei unohdettu. Nykyhallituksen kosmeettiset ja tilapäiset lisäsatsaukset eivät kokonaistilannetta juurikaan paranna.

Arvoisa rouva puhemies! Myös monet muut koulutusasteet ovat saaneet osansa näistä ongelmista. Mielestäni aiempien sukupolvien rakentamaa vahvaa sivistysperustaa olisi pitänyt vaalia huolella. Sen laiminlyönnistä joudumme nyt maksamaan kovaa hintaa uudelleenrakentamisen muodossa, mutta kaikkein kovimman hinnan maksavat ne nuoret sukupolvet, jotka jäävät vaille sitä osaamispääomaa, jonka he olisivat ansainneet. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäenpää.

19.11 Juha Mäenpää ps: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on ollut hyviä puheenvuoroja ja on aika laajalti käsitelty tätä asiaa, ja minä ajattelin, että minä menen hieman yksityiskohtaisempaan. Puhun lähinnä toisen asteen opinnoista, koska siitä on itsellä ja lähipiirillä kokemusta.

Täällä on tällaisia väittämiä:

”Lisäksi kaikki koulutuksen järjestäjät eivät ole onnistuneet toteuttamaan henkilökohdistamista ja opiskelijoiden opintoja siten, että ne olisivat täysipainoisia ja tuettuja. Tällöin osalla opiskelijoista koulupäivät ja -viikot ovat jääneet pirstaleisiksi.” Tässä väittämissä, jonka esitin, annetaan ymmärtää, että on opetuksen järjestäjästä kiinni, miten opetus järjestetään opiskelijan arjessa, ja että kaikki opetuksen järjestäjät eivät ole siinä onnistuneet. Erityisesti niin sanotut kalliit alat, kuten metsäopetus, maanrakennus, logistiikka, maatalous ja niin edelleen, ovat kärsineet tämän edellisen reformin saattelemana kahdesta resurssipulasta: henkilökunnasta ja laiteinvestoinneista. Viimeisen seitsemän vuoden aikana on muun muassa maatalousopetuksessa opiskelijahinta tippunut lähes puoleen siitä, mitä se oli aikaisemmin. Tämä vaikuttaa suoraan siihen, miten alakohtaiseen opetusvälineistöön voidaan investoida. Erityisesti vaikutusta on ollut henkilökunnan määrään ja sitä kautta opiskelijaryhmäkokoihin. Jos kalustoa on vähän ja opettajamäärää on vähennetty, tarkoittaa se sitä, että näillä aloilla opetuksen järjestäjillä on opetustunnin järjestämiseen kaksi vaihtoehtoa: osa opiskelijoista katsoo ja odottaa vuoroaan, kun muut tekevät, tai sitten jaetaan vielä pienempiin ryhmiin, ja osa opiskelijoista on kotona tai työssä oppimassa. Nämä eivät ole oikein hyviä, vaan siinä tarvitaan kuitenkin resursseja.

Tämmöinen väite: ”Aikuisen läsnäolo ja turvallinen opiskeluyhteisö ovat tärkeitä edellytyksiä perusasteen päättävän ikäluokan hyvinvoinnille ja oppimiselle. Toisen asteen koulutuksessa on varmistuttava siitä, että kaikilla on edellytykset riittävään tukeen ja opinnoissa menestymiseen.” Kyllä, mutta miten tämä tuki ja turva taataan, kun henkilökuntaa on viimeisten vuosien aikana vähennetty? Aina vain nämä ovat niistä resursseista kiinni. Työelämässä oppimisen määrää on lisätty.

Sitten toimenpiteiden kohdassa sivulta 25: ”Lisätään ammatillisten perustutkintojen yhteisten tutkinnon osien osuutta tutkinnossa tai tarjotaan muulla tavoin mahdollisuus suorit-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

taa nykyistä joustavammin ja laajemmin yleissivistäviä ja perustaitoja vahvistavia osaamiskokonaisuuksia ammatillisessa koulutuksessa. Samalla varmistetaan, että ammatillisen tutkinnon suorittaneilla on työelämässä edellytettävä osaaminen ja riittävät työelämävalmiudet.” Tällä hetkellä ammatillisesta oppimäärästä noin 20 prosenttia on yleissivistäviä eli näitä yhteisten tutkinnonosien opintoja, YTO-opintoja. Tämän määrän pakkolisääminen vie tilaa ammattiopinnoilta, jos näitten YTO-opintojen määrää lisätään säätämällä ammatillisten ja yleissivistävien opintojen suhdetta, eli ammattiopinnot vähenevät. Ammatillisissa opinnoissa opiskelevat ovat kuitenkin pääsääntöisesti kiinnostuneita ammattiopinnoista, ja osalle opiskelijoita erityisesti YTO-opinnot ovat haasteellisia — tämän olen monta kertaa todennut itsekin oppilaiden kanssa. Mielestäni näitä YTO-opintoja ei tulisi lisätä, mutta se voitaisiin toteuttaa sillä tavalla, että sinne koko opintokokonaisuuden sisälle laitettaisiin semmoinen, että opiskelija voi itse valita nämä YTO-opinnot sieltä opintojen joukosta, ja sillä tavalla se olisi parempi. Nämä ovat haasteellisia asioita.

Aikaisemmin täällä olen puhunut siitä, että maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kieliopiintojen ja kielitaidon pitäisi olla kunnossa, ennen kuin he siirtyvät ammatilliseen koulutukseen. Tämä on useiden opettajien viesti, että kansanopistoista on valmistunut kiitettävällä peruskoulutodistuksella semmoisia henkilöitä, jotka eivät ole millään tavalla kelpoisia sinne ammatilliseen opetukseen oppimaan, koska heidän kielitaitonsa on niin heikko. Jos tällainen heikkola kielitaidolla, kiitettävällä papereilla valmistunut maahanmuuttajataustainen opiskelija syrjäyttää suomalaisen nuoren siellä hakuprosessissa, niin se tarkoittaa sitä, että tämä mahdollisesti syrjäytetty suomalainen nuori ajautuu semmoiselle opintotalalle, jota hän ei itsekään halua välttämättä opiskella, ja se aiheuttaa turhautumista ja sitä kautta opintojen keskeyttämistä ja haasteita.

Vielä lyhyesti sanon omalla kokemuksellani, että kun siellä on puhuttu opetussuunnitelman kehittämisestä toisella asteella, niin se on erikoinen paletti. Kun se opetussuunnitelma saadaan tehtyä ja kehitettyä loppuun, niin luulisi, että se on hyvä, mutta sen opetussuunnitelman kehittäminen alkaa Opetushallituksessa saman tien uudestaan. Joskus olen miettinyt, kuinkahan paljon siellä on niitä virkamiehiä, jotka mielestäni vähän turhan usein kehittävät saman alan opetussuunnitelmaa. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kauma poissa. — Edustaja Asell.

19.18 Marko Asell sd: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko, joka sisältää koulutuspolitiikan laajan tilannekuvan ja ennakoi sen tarpeita ja tulevaisuutta. Edellisestä vastaavasta selonteosta on kulunut aikaa jo 15 vuotta. Tässä ajassa maailmakin on muuttunut, ja sen myötä myös koulutuksen, osaamisen ja työelämän vaatimukset ovat muuttuneet. Selonteko tähtää pitkälle, aina 2040-luvulle asti, mutta uskon, että maailman muutoksen kiihtyessä tällä vauhdilla myös seuraavaa selontekoa kannattaa työstää aiemmin tai ainakin päivittää näitä hieman useammin.

Tämänkaltaisen selonteon arvo perustuu niihin arvioihin ja suuntaviivoihin, joita me tässä hetkessä näemme tarpeelliseksi ottaa huomioon koulutuspolitiikassa tulevaisuuteen katsoen, mutta monien seikkojen, kuten muun muassa digitaalisuuden nopean kehityksen, tekoälyn, teknologian ja työn murroksen tai ilmastonmuutoksen mukanaan tuomat haasteet voivat muuttaa nopeastikin osaamistarpeita. Myös oppilaiden hyvinvointiin liittyvät asiat ovat sellaisia, joissa pitää voida tehdä nopeastikin isoja ratkaisuja. Koronavuoden haitalliset ilmiöt voivat kyteä — osataanko esimerkiksi siihen varautua riittävän hyvin?

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Voimme tarvita uusia linjauksia, joita esimerkiksi tässä selonteossa ei kyetä vielä riittävän hyvin näkemään. Tulevaisuuden ennustaminen on vaikeaa. On siis hyvä ymmärtää, että jo kymmenen vuoden sisällä näitä suuntaviivoja voi olla tarpeellista päivittää. Pitää pysyä muutoksessa mukana — ja mieluummin hieman muita edellä — esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyvässä teknologian kehittämisessä, joka vaatii osaamista.

Tähän selontekoon on antanut lausuntonsa työstövaiheessa 330 lausujaa, eli tällaisia koulutuspolitiikan osaajatahoja. Samoin valiokunnassa on kuultu jo kymmeniä asiantuntijakuulemisia tästä selonteosta, erittäin hyviä, eri kulmista tulleita näkemyksiä. On tietysti selvää, että tulee myöskin keskenään ristiriitaisia näkemyksiä, mutta se on tietysti politiikkojen asia täällä päättää, mihin suuntaan mennään. Mutta selonteko on kattava. Isoa työtä on pitänyt varmasti myös rajata jonkun verran, se on selvä. Koko oppimispolku, työelämän tarpeet ja niin edelleen nivoutuvat kaikkeen, joten on pakko tietty raami tietysti pitää selonteossa.

Hyvästä työstä huolimatta olisin itse kaivannut liikunnan merkityksen näkyvän siinä paremmin. Siinä on nyt hyvin vaatimaton osuus liikunnasta. Itse pidän lasten ja nuorten hyvinvointia merkittävänä koulutuspoliittisena seikkana ja liikuntaa hyvinvoinnin ja myös oppimisen kannalta merkittävänä asiana ja — väitän — tulevaisuudessa, 2040-luvulle mentäessä, aiempaa merkittävämpänä asiana, esimerkiksi vastapainona digitaalisuuden lisääntymisen aiheuttamiin vaikutuksiin. Tässä selonteossa olisin kaivannut tätä näkökulmaa vahvemmin kirjattavan.

Arvoisa puhemies! Selonteko on yksi työkalu tulevaisuuteen. Se on hyvä. Se jatkaa sitä hyvää sarjaa, jota Marinin hallitus on tehnyt koulutuspolitiikassa ja koko koulutuspolun vahvistamisessa. Tässä isoimpana uudistuksena tämän hallituksen saavutuksiin jää oppivelvollisuuden laajennus ja sen myötä maksuton toinen aste. Oppivelvollisuuden laajennus vastaa osaltaan koulupudokkaiden haltuunottoon siinä vaiheessa, kun oppilas päättää perusopetuksessa. Jokaiselle nuorelle järjestetään ja räätälöidään sopiva koulutus, jonka avulla nuorella on mahdollisuus työllistyä myöhemmin. Nuori on aina jonkun tahon vastuulla, joten tässä on monia hyviä ulottuvuuksia nuoren ja hänen perheensä elämään. Työllisyysprosentti nousee ajan myötä. Muutos ehkäisee syrjäytymistä ja tasa-arvoistaa mahdollisuuksia koulutukseen maksuttomuuden myötä, nostaa kaiken kaikkiaan osaamispääomaa.

Oppivelvollisuuden laajennus ei tietysti kuitenkaan ole autuaaksi tekevä hokkuspokkustempu, vaan koulutuspolun alkupään toimet ovat itse asiassa niitä merkittävämpiä, ja se lähtee jo varhaiskasvatuksesta, jossa jo näemme ne ongelmat, jotka tulevat vaikuttamaan lasten menestykseen koulussa ja sitä kautta muuhun elämään. Siksi on tärkeää panostaa varhaiskasvatukseen ja peruskouluun, ja näin myös tehdään. Perustaidot — lukeminen, kirjoittaminen ja laskeminen — ovat perusta tulevalle, ja se tehdään varhaisessa vaiheessa. Varhaiskasvatusta on vahvistettu tällä kaudella muun muassa ryhmäkokoja pienentämällä sekä subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamisella. Lisäksi varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon kehittämiseen panostetaan eli kehitetään muun muassa kolmiportaisen tuen mallia, jolla voidaan puuttua oppimisvaikeuksiin ajoissa, sekä laajennetaan 5-vuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilua.

Merkittävää on niin ikään se, että varhaiskasvatuksen maksuja alennetaan elokuusta alkaen, minkä arvioidaan lisäävän varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrää sekä vaikuttavan myös työllisyyteen. Varhaiskasvatuksen osallistumisaste Suomessa on esimerkiksi Pohjoismaita alemmalla tasolla. Siinä on parantamisen varaa, ja monesti varhaiskas-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

vatuksen palveluista ovat pois juuri ne lapset, jotka eniten hyötyisivät siitä. Suomi menestyy osaamisella, ja tämän perustan rakentaminen lähtee tietysti varhaisesta vaiheesta.

Tämä selonteko ei vastaa kaikkeen, mutta se on erittäin hyvä linjapaperi. Valiokunta kirjoittaa sitten mietintönsä, ja keskustelu jatkuu, kuten myös toimet sen pohjalta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Ollikainen.

19.24 Mikko Ollikainen r: Arvoisa rouva puhemies, ärade fru talman! Under dagens lopp har det varit en väldigt bra och mångsidig diskussion kring den utbildningspolitiska redogörelsen, och det är helt rätt. Vi bör faktiskt tala mer utbildning i det här landet. Förutom här i riksdagen så ser jag att det också är kommunernas del, där borde man också prata mer utbildning. Och kanske det blir så i och med att kommunerna mer och mer blir utbildningskommuner om och då social- och hälsovårdsreformen går igenom.

Det här dokumentet är ett brett dokument som täcker alla områden, delar inom utbildningen, och även stödfunktionerna som det har pratats om här tidigare, men ändå kanske på en sorts makronivå. I ministeriet har man börjat jobba på själva åtgärdsprogrammet, och det är ju egentligen det som är det väsentliga för att göra det till verklighet.

Skolan var helt annorlunda för 15 år sedan då jag jobbade som lärare, och det var då som den senaste utbildningspolitiska redogörelsen gjordes. Som det kom fram här i dag konstaterade minister Saramo att det säkert vore skäl att granska det varannan riksdagsperiod, och det tycker jag låter vettigt. Vi vet precis som ledamot Asell här nämnde att samhället förändras så snabbt att det är bra att kolla genom saker och ting. Yrken försvinner, andra yrken kommer till, och det här bland annat som led av digitaliseringen.

Det är nog otroligt viktigt här nu också att vi i samband med detta gör en nationell strategi som berör alla utbildningsstadier då det gäller digitalt lärande. Digitaliseringen som det har pratats mycket om här i dag är en möjlighet, men samtidigt ställer den också stora krav förstås på individen men också på utbildningsutövarna, lärarna, facket och förstås också på lärarutbildningen, som vi är väldigt stolta över. Men i det här avseendet krävs det en hel del för att förändra pedagogiken om vi går över till mer digitala lösningar inom utbildningssektorn i fortsättningen. För det gäller att hänga med i samhällsutvecklingen, och helst ska ju skolan vara ett steg före. Tiderna har ju förändrats massor sedan vi alla som är här i dag själv gått i skolan. Det bör vi tänka på då vi fattar beslut.

Tänään on käyty todella hyvää ja monipuolista keskustelua koulutuksesta kokonaisuutena ja myös sitten koskien kaikkia elämänvaiheita. Ajattelin tässä nostaa pari asiaa.

Perustaidoista on puhuttu, ja ne ovat todella tärkeitä. Panostuksia tulee tehdä oppipolun alkuun lukemiseen, kirjoittamiseen, laskemiseen. Näitä taitoja tarvitaan läpi elämän riippumatta tulevasta oppimispolusta tai työstä elämän aikana. Varsinkin tähän poikien lukutaitoon tulee panostaa, se on todella tärkeää.

Tässä on aikaisemmin puhuttu myös suomen kielestä, ja on todella hyvä, että siitäkin puhutaan ja tehdään panostuksia siihen. Tiedetään, että englannin kieli tulee yhä enemmän meidän yhteiskuntaamme, ja näihin peruskieliin, molempiin kansalliskieliin, tulee panostaa.

Tässä puhuttiin aikaisemmin myös luovasta ajattelusta, ja se on todella tärkeää, koska lasten ja nuorten tulee voida lukea yhteiskuntaa paremmin tulevaisuudessa: mikä on oikein, mikä ei esimerkiksi siinä, mitä robotti tekee. Joskus ehkä olisi myös hyvä käydä läpi

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

ja tarkistaa, että opetussuunnitelma vastaa nyt tämän päivän tarpeisiin. Tätä keskustelua tulee käydä koko ajan.

Tässä kokonaisuudessa haluan myös nostaa esille sen, minkä sinänsä myös ministeri Saarikko mainitsi, eli sivistys- ja koulutussektorin houkuttelevuuden. Se, että meillä on tarpeeksi opettajia, rehtoreita ja avustajia, on ensisijaisen tärkeää, ja se on meidän näkökulmastamme hienoa.

Listaa voisi tehdä vielä paljon pitemmäksi. Pääasia, että lapsi ja nuori voivat hyvin.

Här ska jag ännu säga på svenska att det ju alltså har kommit en hel del kritik kring att det fattas konkreti när det kommer i åtgärdsprogrammet. Sedan uppmanar jag ännu allihopa att granska den helhetsgranskning om den svenska utbildningen som gjorts av utredningsperson Gun Oker-Blom, för det är väldigt bra och viktigt att vi har en helhetsgranskning också gällande den svenska utbildningen, och jag uppmanar alla kollegor att ta del av den. — Kii-tos, tack.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Multala.

19.30 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! Tänään on käyty paljon hyvää ja vilkasta keskustelua koulutuksen tulevaisuudesta. Itseäni ehkä hieman huolestuttaa se, että kun tuossa katsoin nopeasti, kuinka paljon on kirjoitettu tästä keskustelusta, löysin oikeastaan ainoastaan puolueiden omia julkaisuja ja otteita puolueiden omista puheista.

Se, mikä minua huolestuttaa, on se, että me kyllä tässä salissa kovasti uskomme ja ymmärrämme koulutuksen voiman, mutta ymmärretäänkö sitä Suomessa enää yhtä laajasti kuin ennen. Kun tilastotiedettä katsoo, koulutus on edelleen paras vakuutus elämän hyvinvointiin ja toisaalta myös työttömyyttä vastaan. Korkeasti koulutetuilla on paremmat mahdollisuudet saada työtä ja toisaalta löytää uutta työtä, jos työttömyys iskee, ja on myös toisaalta helpompaa kouluttautua uudelle alalle, kun on pitkä pohjakoulutus alla.

Myös toisen asteen koulutuksen merkityksestä olemme täällä kaikki yhtä mieltä. Kaikilla puolueilla on se selkeä tavoite, että jokaisen tulisi saavuttaa vähintään toisen asteen koulutus. Se varmistaa paremmin sen, että työntekoon on mahdollisuuksia, vaikka työelämä hieman muuttuisikin.

Arvoisa puhemies! Tämä selonteko sisältää paljon kunnianhimoisia, hyviä tavoitteita, joista suurimmasta osasta vallitsee laaja yhteisymmärrys tässä salissa. Kuitenkin, kuten olemme jo kuulleet ja kuten myös olen lukenut siitä laajasta kommenttipalautteesta lausuntokierroksen jälkeen, joka tähän selontekoon tuli, ovat monet toivoneet enemmän konkretiaa, ehkä myös priorisointia ja toisaalta resursseja, millä nämä hyvät tavoitteet saadaan saavutettua. Tässä eduskuntakäsittelyssä sivistysvaliokunta tulee kuulemaan ja on jo kuullut, kuten tässä edustaja Asell totesi, laajasti asiantuntijoita — toivottavasti myös tutkijoita, jotka katsovat asiaa ehkä hieman lintuperspektiivistä ja voivat peilata muiden maiden kokemuksia ja tutkimustuloksia siihen, ovatko nämä meidän yhdessä asettamamme tavoitteet järkeviä.

Arvoisa puhemies! Tämän päivän päättäjät ja me aikuisikäluokat olemme voineet nauttia Suomen alati kohonneesta osaamis- ja koulutustasosta ja sen tuottamasta hyvinvoinnista, ja nyt onkin oikeastaan kyse siitä, kykenemmekö me tarjoamaan tämän kaikille tulevillekin ikäluokille. Selonteossa on linjattu, että tulevaisuudessa pienenevistä ikäluokista ikään kuin säästyvät määrärahat kohdennettaisiin takaisin koulutukseen, ja pidän tätä hy-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

vänä linjauksena. Kuitenkin tiedämme, että tulevina vuosina valitettavasti näyttää siltä, että jaossa on hieman enemmän kurjuutta kuin sitä jakovaraa, ja sen vuoksi on entistä tärkeämpää, että koulutuksen ymmärtäjiä ja koulutuksen arvon ymmärtäjiä on tässä eduskunnassa laajasti.

Arvoisa puhemies! Edustaja Asell otti myös esiin liikunnan merkityksen. On päivänseleä, että näin laajassa koulutuspoliittisessa selonteossa, kun katsotaan sitä hyvin pitkälti koulutusjärjestelmän näkökulmasta, kaikkia osa-alueita ei voida käsitellä yksityiskohtaisesti. Toisaalta meillä sivistysvaliokunnassa on nyt hyvä mahdollisuus perehtyä myös siihen, mitä tutkimustulokset ovat jo osoittaneet pitkään: että liikunnalla on tutkitusti yhteys oppimiseen. Siksi on perusteltua huomioida liikunta tiiviisti osana koulutuksen kehittämisestä. Liikuntakasvatuksen merkitys on tärkeä osa ihmisen elinkaaren vaiheita. Hyvinvoivista lapsista kasvaa aktiivisia nuoria, edelleen toimeliaita ja työelämän paineita kestäviä aikuisia sekä vireitä vanhuksia. Olisikin siis tärkeää, että myös tässä koulutuspoliittisessa selonteossa tunnistettaisiin paremmin liikunnan ja liikuntakasvatuksen merkitys sekä yläkoulujen, toisen asteen, urheiluoppilaitosten ja suomalaisen kaksoisuramallin rooli osana koulutuspoliittista järjestelmää.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sarkomaa poissa. — Edustaja Norrback.

19.35 Anders Norrback r: Ärade talman! Den utbildningspolitiska redogörelsen är mycket välkommen. Den skapar en vision om hur utbildningssektorn kommer att se ut i framtiden. Utbildningen är och kommer att vara ett av vårt lands viktigaste faktorer för att vi i framtiden ska ha tillgång till en yrkeskunnig arbetskraft och också trygga vår välfärd och vårt välbefinnande.

En tydlig utbildningspolitik behövs för att klara av att omforma utbildningarna i enlighet med de nya behov som ställs i dagens snabbt föränderliga värld. Därför är det viktigt att den här redogörelsen uppdateras. Jag skulle gärna se att den skulle uppdateras kontinuerligt. För att klara de här goda målsättningarna som presenteras här behövs ändå flera konkreta åtgärder som har nämnts här, men som det också har nämnts så är det arbetet på gång.

Det som förstås oroar oss alla som månar om utbildningen är finansieringen. Det är en avgörande faktor hur väl vi kommer att nå våra utbildningar, och därför är det viktigt att vi som ser utbildningen som en framgångsfaktor nu och i framtiden bevakar den biten.

Sedan några ord om yrkesutbildningen, andra stadiets yrkesutbildning, där vi talar väldigt mycket om livslångt lärande. Men när vi talar om andra stadiets yrkesutbildning, vilket jag också märkt här i dag, så talar vi väldigt mycket om ungas roll där, och den är viktig, men över hälften av de som deltar i andra stadiets yrkesutbildning i dag är vuxna, och de har andra behov och andra utgångspunkter.

Arvoisa puhemies! Koulutuspoliittinen selonteko on tervetullut selonteko siitä, miltä koulutuskentällä tällä hetkellä näyttää ja kuinka sitä tulisi jatkossa kehittää.

Haluan omassa puheenvuorossani kiinnittää huomiota varsinkin toiseen asteen ammatilliseen koulutukseen. Maamme tarvitsee jatkossa osaajia, jotka vastaavat yritystemme työvoimatarpeesta. Tämä koulutusmuoto poikkeaa muista, sillä koulutukseen osallistuvista yli puolet tänä päivänä on aikuisia. Koulutus on käytännönläheistä, ja siinä valmistutaan nimen mukaisesti ammattiin. Aikana, jolloin varaudumme työvoimapulaan, on ensiarvo-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

sen tärkeää, että koulutusputki on mahdollisimman toimiva, niin että ammattiin valmistuvien ja koulun välinen yhteistyö toimii saumattomasti. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hopsu.

19.38 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Selonteko tunnistaa maahanmuuttajien koulutusmahdollisuuksiin liittyviä haasteita. Nostin siinä aiemmassa puheenvuorossa esiin, että kasvukaupungeissa tällä hetkellä neljäsosa opiskelijoista tai oppilaista saattaa jo olla, tai onkin, vieraskielisiä taustaltaan ja seuraavan viiden vuoden kuluessa jo kolmasosa opiskelijoista. Siis näiden haasteiden tunnistaminen on erittäin ajankohtaista ja tärkeää.

Tavoitteena pitää olla kieli- ja kulttuuritietoinen koulutuspolku ja opetus. Täällä on useampikin kantanut huolta suomen kielen ja ruotsin kielen asemasta, ja nämä on täällä selonteossa minusta hyvin otettu huomioon. Tämän opetuspolun pitäisi antaa yhdenvertaiset mahdollisuudet kaikille. Maahanmuuttajien kohdalla se tarkoittaisi erityisesti vahvempaa tukea juuri kielen oppimiseen koko koulutuspolun ajan eli ei vain siellä varhaisessa vaiheessa vaan myös ihan aikuiskoulutukseen asti.

Selonteossa tavoitteeksi on otettu vakiinnuttaa laadukas S2, joka pätee siis molempiin, svenska 2 ja suomi toisena kielenä -opintopolku koulutusjärjestelmän kaikilla asteilla. Myös lasten yhdenvertaista oikeutta saada valmistavaa opetusta luvataan vahvistaa. Tähän liittyen jätin viime viikolla lakialoitteen, jossa perusopetuksen valmistava opetus tulisi kunnille velvoittavaksi ja sen kesto voisi tarvittaessa olla kaksi vuotta, kun se nyt on vuoden. Opettajien osaaminen, ryhmäkoot ja rahoitus kulkisivat toki tämän rinnalla, ja näin toivottavasti helpotettaisiin niin yksittäisen lapsen koulupolkua kuin näiden heterogeenisten luokkien tilannetta ja arkea. Selonteossa maahanmuuttajien valmistava koulutus lisätäisiin myös yliopistolakiin. Tämänkin vuoksi ajattelen, että tämä perusopetusta koskeva lakiesitys on varsin ajankohtainen.

Vielä haluan korostaa koulutuspolun alun merkitystä. Pidänkin yhtenä selonteon ja viimeaikaisen koulutuspolitiittisen keskustelun saavutuksena sitä, että varhaiskasvatuksen arvostus on kohonnut ja sen merkitys ymmärretään paremmin. Tästä kiitos myös tutkimukselle. Selonteossa käsitellään varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen kokonaisuudistusta, jonka päämääränä on nimenomaan koulutuksen tasa-arvo. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa lasten kokonaisvaltaisen oppimispolun syntymistä ja helpottaa joustavia siirtymiä varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen. Uudistuksen yhteydessä hyödynnetään kaksivuotisen esiopetuksen ja maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilujen tulokset, eli hyvää pohjaa on tähän rakennettu jo pidemmän aikaa.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Vikman.

19.41 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Muutama sana jatkuvasta oppimisesta.

Jatkuvan oppimisen edistäminen on yksi koulutuspolitiikkamme kohtalonkysymyksistä. Tähän peilaten sekä ottaen huomioon jatkuvan oppimisen uudistamisen linjaukset on suorastaan hämmäntävää, miten pienessä roolissa jatkuva oppiminen tässä selonteossa näkyy. Jatkuvan oppimisen on oltava kaikki koulutuspolut ja -asteet poikkileikkaavaa toimintaa. Se lähtee siitä, että koulutusjärjestelmämme tukee ja kannustaa jokaista kehittämään omaa osaamistaan läpi elämän.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Kokoomus on esittänyt useaan otteeseen niin sanotun tulevaisuussopimuksen laatimista. Siinä valtio, työmarkkinaosapuolet sekä koulutuksen järjestäjät sopivat yhdessä jatkuvan oppimisen edistämisestä sekä rahoituksesta. Osana jatkuvaa oppimista pitää myös käynnistää erilaisia kokeiluita. Eri alueilla toteutettaviin kokeiluihin saadaan arvokasta tietoa järjestelmän toimivuudesta sekä siitä, mitä lainsäädännön muutostarpeita yhteiskunnassamme on jatkuvaan oppimiseen liittyen tai muihinkin koulutusta koskeviin asioihin liittyen.

Jatkuva oppiminen on jokaisen oikeus, mutta me kokoomuksessa näemme, että tähän ei ole olemassa yhtä ainoaa patenttiratkaisua, joka toimisi kaikille kaikissa tilanteissa. Meidän pitää ottaa huomioon, että osaamisen päivittämiseen liittyvät tarpeet ovat hyvin erilaisia ja moninaisia.

19.43 Tom Packalén ps: Arvoisa puhemies! Suomessa vallitsee laaja yhteisymmärrys siitä, että korkealaatuinen koulutus mahdollistaa Suomen ja suomalaisten hyvinvoinnin sekä menestymisen. Koulutus luo taloudellista kasvua ja hyvinvointia. Tästä syystä lasten ja nuorten sivistykselliset oikeudet ja hyvinvointi tulee turvata, ja juuri siksi mahdollisuus myös itseoppimiseen koulussa tulee turvata.

Perusopetuksen oppimistulosten lasku on kuitenkin Suomessa jo vallitseva tosiasia. Tämä ja ongelmat kouluissa viestittävät nykyisten toimintatapojen ja rakenteiden perusteellisen uudistamisen tarvetta. Kouluissa moninaisuuteen kannustava ja sitä aukottomasti hyväksyvä toimintakulttuuri on kaunis ajatus. Erityisoppilaiden integroiminen väkisin normaaleihin luokkiin ei kuitenkaan aja kaikkien oppilaiden oikeutta ja mahdollisuutta opetukseen sekä oppimiseen. Kun opintojen etenemiseksi joudutaan erityisoppilaiden kohdalla tekemään usein erilaisia erityistoimia tai mukautuksia, se heikentää nykyisillä resursseilla väistämättä muiden luokalla olevien oppilaiden oikeuksia. Tätä tukevat myös Suomen Pisa-tulokset, jotka osoittavat karua kieltä osaamisen heikentymisestä. Viimeistään nyt onkin käännettävä katse koulupäivän arkeen ja syihin, jotka oppimista heikentävät.

Peruskoulussa opittavat luku- ja laskutaidot sekä myös suomen kielen taito ovat kaiken oppimisen perusedellytyksiä. Peruskoulujen tavoitteena tulee olla, että lapsi valmistuu koulusta omien kykyjensä pohjalta mahdollisimman korkealla tasolla. Oppimisvaikeuksia omaavat oppilaat heikentävät kuitenkin normaaliluokassa koko luokan suoritusta ja oppimisvauhtia, kun luokanopettajan aika on pois koko luokan opettamisesta. Tällainen järjestely ei edistä tavoitetta, että suomalainen koulutus- ja osaamistaso olisi jatkossakin maailman kärkeä. Tukea on kuitenkin ehdottomasti tarjottava sitä tarvitseville. Tämä voitaisiinkin toteuttaa budjettineutraalisti esimerkiksi siten, että homogeenisiä ryhmäkokoja, joissa oppimisen perusedellytykset ovat kunnossa ja oppiminen tapahtuu yhtäläistä vauhtia, voitaisiin kasvattaa. Samalla taas tuen tarpeessa olevien oppilaiden ryhmäkokoja voitaisiin pienentää. Tällöin lähtökohtana olisi, että oppimisen riittävä tuki tarjotaan oppilaan omassa lähikoulussa.

Oppimisvaikeuksien lisääntyessä myös peruskoulujen erityisluokkia ja tasoryhmiä on lisättävä jopa ohi ikätasojen. Myös erityisopettajia ja oppilashuollon resursseja on saatava kouluihin lisää. Opetus ja mahdollisuus oppimiseen on järjestettävä laadukkaasti, ja oikeus siihen on turvattava jokaiselle oppilaalle sekä opetusalan henkilöstölle.

Vaikka sivistys nyky-yhteiskunnassamme näkyy moninaisuuden ymmärtämisenä, moninaisuutta hyväksyvä ja siihen kannustava toimintakulttuuri vaativat osaltaan tiukkoja opetuksen laatutavoitteita. Tämä taas vaatii kasvavia voimavaroja sekä resursseja. Jos jat-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

kamme nykyisellä sallivuuden ja ymmärtämisen tiellä ilman tarvittavia erityisjärjestelyjä, esitän huoleni opetusalan henkilöstön työssäjaksamisesta sekä ammattitaitoisen ja pätevän henkilöstön saatavuudesta tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Jotta Suomi pärjää myös tulevaisuudessa, tulee opetuksessa jo nyt panostaa edellä mainitsemieni asioiden lisäksi myös tietoihin ja taitoihin, jotka tulevaisuudessa ihmisiä työllistävät. Koodaaminen eli ohjelmointitaidot, joiden osaajista jo nyky-markkinoilla on pulaa, tulee ottaa peruskouluissa viralliseksi oppiaineeksi. Ohjelmointi ja algoritminen ajattelu ovat nykypäivän perustaitoja siinä missä puu- ja käsityöt ovat. Suomessa onkin mahdollisuus panostaa aloihin, joiden tiedämme tarvitsevan tulevaisuuden osaajia. Näin meillä on todellinen mahdollisuus olla edelläkävijä uuden tiedon ja osaamisen tuottamisessa sekä myös niiden käyttöönotossa.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Multala.

19.48 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Tässä juuri vähän aikaa sitten eräs viisas, itseäni viisaampi, henkilö totesi, että usein kun meillä on ongelmia, päättäjillä on taipumus ja tarve rynnätä ikään kuin rikkoutuneiden sirpaleiden perään ja kasata niitä sirpaleita, ja unohtuu oikeastaan, mitkä ovat niiden ongelmien syyt, joita meidän oikeasti pitäisi ratkaista. Näin se taitaa vähän olla.

Tänäänkin täällä monet ovat puhuneet kiusaamisesta. Ratkaisuksi on tarjottu lisää aikuisia, on puhuttu koulutuksen segregaatiosta, tyttöjen ja poikien oppimiserojen kasvusta ja niin edelleen. En oikeastaan usko, että meillä kellään lopulta ehkä on sitä oikeaa ratkaisua, miten tämä tulisi ratkaista. Sen sijaan tuossa kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossakin totesin, että oikeastaan se ainoa kestävä tapa ratkaista näitä ongelmia on ikään kuin siellä paikallistasolla, että jokaisella varhaiskasvatuksen yksiköllä, jokaisella opettajalla, jokaisella ryhmällä, jokaisella koululla, jokaisella oppilaitoksella on olemassa resurssit ja osaaminen ja tietysti tarvittava henkilöstö siihen, että siellä voidaan puuttua pienimpiinkin ongelmiin heti ja niin, että niitä voidaan ennalta ehkäistä.

Mediassa on puhuttu paljon viime aikoina lisääntyneestä väkivallasta nuorison keskuudessa, kouluväkivallasta, koulukiusaamisesta. Itse asiassa toisin kuin tästä keskustelusta täällä salissa voisi päätellä, isossa kuvassa ollaan menty oikeaan suuntaan, eli siis 2000-luvulla kiusaaminen on vähentynyt, väkivalta on yleisesti vähentynyt, mutta sitten viime aikoina, koronan seurauksena osittain, väkivaltaa tekevien nuorten väkivalta on raaistunut ja yhä useampi esimerkiksi käyttää teräaseita, jolloin se väkivalta voi tietysti olla erittäin tuhoisaa kohteelle.

Yksi, mikä korona-aikana on aivan varmasti kärsinyt, on yhteisöllisyys. Esimerkiksi oma ekaluokkalaiseni aloitti koulun korona-aikana. Hänelle se on tietysti ihan normaalia, kun ei muusta tiedä, mutta vanhemmasta se tuntuu oudolta, kun ei tunne perheitä, joita luokalla on. Tämä on itse asiassa tutkittu fakta, että mitä paremmin kouluyhteisön tai minkä tahansa yhteisön, jossa on lapsia, perheet tuntevat toisensa, sitä vähemmän on kiusaamista. Mitä yhteisöllisempää, mitä paremmin tiedetään, minkälaisista perheistä ne muut tulevat, sitä paremmin myös ymmärretään erilaisuutta ja toisaalta osataan käsitellä erilaisia tunteita. Uskonkin, että koronan jälkeen tämä yhteisöllisyyden kasvattaminen on se asia, johon ensisijaisesti tulisi panostaa.

Aika näköjään loppuu. Voin pyytää uuden puheenvuoron.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hopsu.

19.51 **Inka Hopsu vihr:** Kiitos, puhemies! Hieno puheenvuoro, edustaja Multala, ja täysin jaan tämän näkemyksen siitä, että lähiopetusta pitää lisätä mutta myös sitä perheiden kohtaamista siellä koulussa ja se on sitten osaltaan auttamassa opettajan ja muun kouluhenkilöstön arkea.

Halusin myös kiittää edustaja Kivelää siitä, että hän nosti esiin kestävän kehityksen merkityksen ja sen, miten niitä taitoja ja osaamista tarvitaan tulevaisuuden maailmassa, ja sen, että se on hyvin tuonne selontekoon sisään myös kirjoitettu.

Edustaja Kauma puhui täällä siitä, että lukion opiskelijat valitsevat kielivalintoja pois ja valitsevat pitkän matematiikan päästäkseen varmemmin yliopistoihin sisään. Vielä enemmän kuin kieliä he valitsevat pois maantiedon opetusta, ja se on surullista tutkailtaessa sitä yhteen tämän edustaja Kivelän nostaman kestävän kehityksen tarpeen ja osaamistarpeen kanssa, koska nimenomaan siellä maantiedon kursseilla olisivat lukiossa ne sisällöt, joissa näihin globaaleihin ilmiöihin pureuduttaisiin, ja nyt ne jäävät hyvin vähälle opiskelulle juuri tämän tiedostavan valinnan myötä.

Sitten edustaja Vikman kyseli jatkuvasta oppimisesta ja sen vähydestä tässä. Siinä on ollut rinnalla tämä parlamentaarinen työryhmä, joka on hyvätkin tavoitteet saanut kasaan, ja tämä selonteon lyhyempi teksti on kyllä hyvin linjassa sen parlamentaarisen työryhmän kirjoittamien tavoitteiden kanssa. Siellä muun muassa sanotaan näin: ”Koulutuksen työelämävastaavuutta lisätään. Tarjontaa täydennetään joustavilla, lyhytkestoisilla koulutuksilla, joilla voi vastata työelämän nopeisiin tarpeisiin ja täydentää osaamista ennakoivasti. Myös nykyistä koulutustarjontaa kehitetään aikuisväestön ja työelämän tarpeita vastaavaksi.” Ja nimenomaan on pyritty huomioimaan näitä aliedustettuja ryhmiä, jotka eivät ole täydennyskoulutukseen osanneet aiemmin niin aktiivisesti hakeutua, ja tämmöistä hakevaa toimintaa ja digitaalista tietokantaa lisätään ja kehitetään tämän osalta.

Ja vielä viimeiseksi haluaisin nostaa Suomessa asuvat ulkomaalaistaustaiset naiset, jotka ovat erittäin korkeakoulutettuja, enemmän kuin osaamme ehkä arvata. Heistä noin 43 prosentilla on korkeakoulututkinto. Tästä huolimatta puolet heistä pääsee työelämäänsä vasta 15 vuotta Suomessa oltuaan. Tässä joukossa olisi potentiaalia, ja heidän koulutustasonsa on korkeampi kuin suomalaissyntyisten miesten koulutustaso. Toivonkin — nyt eivät ole ministerit enää kuulolla — että tähän ryhmään osattaisiin tarttua. Me ollaan tasa-arvon mallimaa, ja toivottavasti osaamme myös auttaa heitä työelämässä eteenpäin.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Vikman.

19.54 **Sofia Vikman kok:** Arvoisa puhemies! Suomalaisen koulutusjärjestelmän ylivoimainen vahvuus ovat korkeasti koulutetut, maailman parhaat opettajat. Kasvatus- ja opetusalan henkilöstön kelpoisuusvaatimukset on säilytettävä vähintään nykytasoina, eikä niitä saa madaltaa millään koulutusasteella. Päinvastoin olisi tarkasteltava, pitäisikö joillain koulutusasteilla jopa nostaa opettajien kelpoisuusvaatimuksia, jotta pedagogisesti laadukas opetus turvataan jokaiselle nuorelle. Tämä liittyy koulutuspoliittisen selonteon kohtaan, jossa opetus- ja kasvatusalan henkilöstön koulutuksella halutaan vastata tulevaisuuden osaamistarpeisiin.

Opetus- ja kasvatusalan ammattilaisten lakisääteistä oikeutta täydennyskoulutukseen on myös tarkasteltava osana koulutuspoliittista selontekoa. Lisäksi viime vaalikaudella käyn-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

nistettyä opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen kehittämistyötä on jatkettava. On hienoa, että hallitus jatkaa aiemman hallituksen viitoittamalla tiellä tämän osalta. Viime vaalikaudella nimittäin käynnistettiin opettajankoulutusfoorumin työ, jonka tavoitteena oli uudistaa ja kehittää opettajien perus- ja täydennyskoulutusta.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Multala.

19.56 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Jatkan vielä muutaman sanan koulun ja kodin yhteistyöstä.

Erilaiset oppimisvaikeudet ovat olleet tänään myös keskustelussa monta kertaa esillä. Jonkin aikaa sitten perehdyin vähän tarkemmin tällaiseen lukihäiriöisiin auttavaan hankkeeseen — se tapahtui meillä Vantaalla, joka on siis Suomen monikulttuurisin kunta, vieraskielisten osuus on jo noin viidennes kunnan asukkaista — jossa he tekivät tällaista perheiden valmennustyötä, ikään kuin auttoivat vanhempia auttamaan lapsiaan, jotta lapset saisivat enemmän kuin sen koulun tukiopetuksen. Aika hyvin kävi ilmi niissä keskusteluissa, että meillä Suomessa on ikään kuin oletus siitä, että vanhemmat ovat kiinnostuneita lastensa koulunkäynnistä ja osaavat siinä myös auttaa ja tukea. Maahanmuuttajaperheissä ei tällaista tilannetta välttämättä ole. Oletetaan, että kaikki hoituu koulussa, ja toisaalta ei välttämättä ole kykyä, osaamista eikä ensinnäkään kielitaitoa edes ymmärtää niitä asioita, mitä koulussa opetetaan.

Arvoisa puhemies! Ajattelen, että tämä on varmasti sellainen asia, johon tulisi paremmin kiinnittää huomiota meidän peruskouluissa, erityisesti kunnissa — pääkaupunkiseudulla oikeastaan kaikki kunnat ovat sellaisia — joissa joissakin kouluissa vieraskielisten osuus saattaa luokalla olla jo yli puolet. On ymmärrettävää, että jos kotona ei saa riittävästi tarvittavaa tukea varsinkin tilanteissa, joissa suomen kielen tai ruotsin kielen taito ei ole paras mahdollinen, ja jos yli puoletkin lapsista puhuu vierasta kieltä äidinkielenään, niin se vaatii erityistä tukea.

Ja, arvoisa puhemies, on myös niin, että tietenkin olisi hyvä, jos meillä, kun vieraskielisiä paljon pääkaupunkiseudulla ja suurissa kaupungeissa on — ja näin tulee varmasti jatkossakin olemaan — kuitenkin pystyttäisiin suunnittelemaan kaupunkejakin siten, että vieraskielisten osuus ei kasvaisi niin suureksi, niin että se suomen tai ruotsin kielen taito siellä vahvistuisi ikään kuin mahdollisimman luonnollisesti.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Vikman.

19.58 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Pienen Suomen ehdoton vahvuus ja oikeastaan edellytys meidän osaamisella menestymiselle on se, että jokaisella taustasta ja varallisuudesta riippumatta on mahdollisuus kouluttautua niin pitkälle kuin oma kiinnostus ja ahkeruus riittää ja vie. Se ei tosiaan saa riippua esimerkiksi kotitaustasta tai varallisuudesta.

Tässä maksuttoman koulutuksen ohella yksi keskeinen elementti on opintotukijärjestelmä. Käsittelyssämme olevassa selonteossa esitetyt toimenpiteet muun muassa opintotuen tulorajojen korottamiseksi ovat kannatettavia. Tulorajojen korotus parantaa opiskelijoiden mahdollisuuksia työnteekoon opintojen aikana. Lisäksi tulorajojen korotus esimerkiksi 50 prosentilla on nettovaikutuksiltaan jopa positiivinen julkiseen talouteen. Lisäksi opintotuen kannustinelementtejä, kuten opintolainahyvitystä, on kehitettävä, koska jo tällä hetkellä

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

on havaittavissa, että sillä on ollut myönteisiä vaikutuksia korkeakoulututkinnon suoritusaikoihin.

Opintotukeen on useina hallituskausina tehty muutoksia. Opintotukilainsäädäntöä pitäisikin tulevaisuudessa tarkastella kokonaisuutena, sillä nyt tämä kokonaisuus on hyvin pirstaleinen ja monimutkainen. Mutta kaiken kaikkiaan tietysti mahdollisuuksien tasa-arvon ja suomalaisten koulutusmahdollisuuksien kannalta on tärkeää, että sitä jatkossakin näiden kuvattujen elementtien pohjalta kehitetään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hopsu.

20.01 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Vielä kiitokset edustaja Mäkisalo-Ropposen puheenvuorosta, jossa nostettiin taiteen perusopetuksen merkitystä. Sali on keskustellut paljon liikunnan tärkeydestä, ja sen jaan, mutta taiteen ja kulttuurin puoli on jäänyt vähemmälle, ja hän minusta hyvin puheenvuorossaan käsitteli tätä. Toivoisinkin, että kun tätä Suomen omaa harrastusmallia lähdetään rakentamaan, niin siinä taiteen perusopetus otettaisiin yhtenä toimijana vahvasti mukaan ja samoin koronatukia jaettaessa huomioitaisiin myös nämä erilaiset taiteen perusopetuksen toimijat. Se on harrastustoimintaa, joka myös ehkäisee syrjäytymistä ja auttaa lapsia ja nuoria pääsemään elämässään loistamaan omalla potentiaalillaan.

Sitten vielä halusin selonteosta nostaa tämän kulman, joka ehkä koulutuspoliittisessa keskustelussa tämän myötä vahvistui, ja se on hyvinvoinnin huomioiminen entistä vahvemmin ja myös sen tuominen vahvasti koulun yhteyteen ja koulutuskeskusteluun. Semmoisia konkreettisia asioita, mitä nyt on tullut, ovat nämä oppilas- ja opiskeluhoitojen mitoitukset ja niiden seuraaminen. Tietysti mitoituksista voi aina olla sitä mieltä, että ne voisivat olla vielä parempia, mutta hyvä, että joku pohjataso nyt päästään asettamaan.

Ja kuten edustaja Vikman, näen, että korkeakouluopiskelijoilla ja toisen asteen opiskelijoilla opintotuki on yksi tärkeä tekijä opiskelijoiden hyvinvoinnissa. Sen osalta kirjataan selonteossa, että tavoitteeksi on asetettu, että opintotuki mahdollistaa päätoimisen opiskelun, opintotuen rakennetta ja tasoa tarkastellaan osana sosiaaliturvan uudistustyötä ja opiskelijan omia tulorajoja korotetaan opiskelun ja työssäkäynnin yhdistämisen edistämiseksi. Tämä on myös osa sitä jatkuvan oppimisen selvitystä, jotta aikuisopiskelijoilla työn ja opiskelun yhdistäminen tapahtuisi entistä helpommin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Multala.

20.03 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Ehkä viimeinen puheenvuoro, katsotaan.

Edustaja Hopsu sai vielä muistamaan, että piti todeta, että tässä koulutuspoliittisessa selonteossa on paljon hyvää, mutta kuitenkin se, mikä on se aikamme suurin haaste, on elinikäisen oppimisen, jatkuvan oppimisen mahdollistaminen. Tässä selonteossa se käytännössä ratkaistaan perustamalla uusi virasto ja jättämällä sitten ongelmat sen ratkaistavaksi. Toki se kulkee palvelukeskuksen nimellä.

Meillä Vantaalla on ollut suunnitelma, joka perustuu ikään kuin tällaiseen digitaaliseen alustaan, jossa erilaiset koulutuksen tarjoajat voisivat tarjota erilaisia sisältöjä, ja sieltä sitten yhteistyössä yrityselämän kanssa sitä kysyntää luotaisiin ja sitä sitten tarjottaisiin asiakkaille, joita voivat olla joko ne yritykset itse ja heidän työntekijänsä tai sitten esimerkiksi työttömät työnhakijat tai ylipäänsä uudelleen koulutusta haluavat henkilöt.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Tällainen digitalisaatioon perustuva, erilaisia koulutusmuotoja ja koulutustasoja yhdistävä järjestelmä, systeemi, Suomesta puuttuu. Meillä kaikki koulutusjärjestelmän tasot jo tunnistavat jatkuvan oppimisen osaksi omia tehtäviään, ja ammatillisessa koulutuksessa myös rahoitusjärjestelmä on muutettu ammatillisen koulutuksen reformin yhteydessä tukemaan erilaisia lyhyempiä osaamiskokonaisuuksia, joita kannattaa tarjota opiskelijoille. Tällainen suora kannustin vielä vähän puuttuu yliopistojen rahoitusmallista. Toki sinne nyt tuli hieman kannustimia tähän suuntaan uuden rahoitusmallin myötä.

Ajattelen, arvoisa puhemies, niin, että kun sivistysvaliokunta tästä asiasta nyt laajalti asiantuntijoita kuulee, meidän olisi aivan ehdottomasti kyettävä tuomaan hieman enemmän konkretiaa tähän jatkuvan oppimisen kokonaisuuteen ja nostettava se sille kuuluvaan arvoon, sillä tiedetään, että on niin, että osa aloista tulee katoamaan täysin ja toisilta aloilta puuttuu vaikka kuinka paljon työntekijöitä eikä kaikille ole mahdollista se, että suorittaa koko koulutuspolun sieltä alusta asti, vaan tarvitaan ikään kuin nopeampaa täydennyskoulutusta. Yksi sellainen ala on vaikkapa terveydenhuolto, jossa jo nyt tällä hetkellä tiedetään olevan suuri pula tekijöistä, toinen varhaiskasvatus. On monia muitakin aloja, jotka eivät välttämättä vaadi korkea-asteen koulutusta, saattavat vaatia vain päivitystä esimerkiksi ammatilliseen osaamiseen, ja tähän pitää löytyä ketterät tavat hoitaa tämä nykyisen koulutusjärjestelmän puitteissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan, jolle tulevaisuusvaliokunnan on annettava lausunto.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vesiliikennelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 54/2021 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä kohtaa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Harakka, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.04 Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka (esittelypuheenvuoro): Kunnioitettu puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys vesiliikennelain muuttamisesta. Muutoksella on tarkoitus lisätä vesiliikenteen turvallisuutta ja helpottaa sen valvontaa.

Vesiliikennelain kokonaisuus tuli voimaan 1. kesäkuuta viime vuonna. Tarpeita lain täsmentämiseksi on ilmennyt muun muassa viime kesän valvonnan yhteydessä sekä täysin uudentyyppisten vesikulkuneuvojen tultua markkinoille.

Ehdotamme ensinnäkin, että lakia täsmennettäisiin niin, että sen vesialueella liikkumisen kielto ja rajoitusasioita koskeva kuulutusmenettely muutettaisiin vastaamaan hallintolain sääntelyä julkisista kuulutuksista ja että laissa otettaisiin huomioon se, mitä liikenne-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

järjestelmästä ja maanteistä annetussa laissa säädetään lauttaväylien väylänpidosta. Samoin ehdotamme, että yhtenä vesialueiden valvojatahona huomioidaan Metsähallituksen erävalvojat tätä koskevan lain mukaisesti.

Ehdotamme myös, että tietyillä vesikulkuneuvoilla liikkuvilta voitaisiin kieltää pääsy tietyille sulkukanaville tai heidän pääsyään niille voitaisiin rajoittaa, jos se olisi turvatonta tällaisen vesikulkuneuvon päällikölle, siinä kuljetettavalle muulle henkilölle tai itse vesikulkuneuvolle. Kielto tai rajoitus voisi koskea esimerkiksi vesiskoottereilla liikkumista sellaisilla vanhemmilla sulkukanavilla, joilla virtaus on voimakasta.

Lisäksi esitämme, että huviveneitä suurempien huvialusten eli yli 24-metrinen huvialusten nykyisiä kelpoisuusvaatimuksia ja varustevaatimuksia tarkennettaisiin ja että väyläpäättöksiä ja vesikulkuneuvojen rekisteröintejä koskevia menettelyjä tarkennettaisiin.

Vielä ehdotamme, että lisättäisiin lakiin mahdollisuus myöntää poikkeuksia tietyn urheiluun tai vapaa-ajan viettoon tarkoitetun vesikulkuneuvotyypin varusteita ja tarvikkeita koskevista määräyksistä. Säännös olisi tarpeen, koska markkinoille tulee sellaisia aivan uusia vesikulkuneuvoja ja on tullut ja tulee varmasti jatkossakin, joiden on käytännössä mahdotonta täyttää kaikkia lain varustevaatimuksia, kuten vaatimusta vesipumpusta tai muusta välineestä veden poistamiseksi. Tällaisia uusia Suomessakin jo käytössä olevia vesikulkuneuvoja ovat esimerkiksi moottorilla varustetut lainelaudat. Poikkeus edellyttäisi kuitenkin aina sitä, ettei turvallisuutta tai ympäristöä vaaranneta.

Merenkulun turvalaitteiden määrittelyyn esitämme lisättäväksi virtuaaliset turvalaitteet. Niitä käytettäisiin lähinnä tilapäisesti alueilla, joilla on vaikea ylläpitää fyysistä turvalaitetta, esimerkiksi vaikeissa jääolosuhteissa. Tämä edistäisi paitsi vesiliikenteen turvallisuutta myös merenkulun automaatiota.

Ja ehdotamme lisäksi, että jos merikartta puuttuu sellaiselta matkalta, joka edellyttää reitin suunnittelua, ei voitaisi enää tuomita vesikulkuneuvon päällikköä sakkoon, koska tätä sääntelyä on pidetty liian tulkinnanvaraisena ja siksi vaikeasti valvottavana. Valvonnan helpottamiseksi ehdotamme myös, että rekisteröintirikkomuksia ja nopeusrajoitusten rikkomisia koskevaa sääntelyä selkeytettäisiin nykyisestä.

Lain on tarkoitus tulla voimaan 1. päivänä heinäkuuta 2021.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kymäläinen.

17.08 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministeri Harakalle lain eduskuntaan tuomisesta ja tästä hyvästä esittelystä lain osalta ja kiitos siitä, että käytännön valvonnan yhteydessä huomattuihin haasteisiin on lainsäädännöllä pyritty välittömästi puuttumaan.

Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä olevalla esityksellä ehdotetaan siis muutettavaksi uutta vesiliikennelakia, joka astui voimaan 1. kesäkuuta 2020. Viime kesänä voimaan astunut uudistus oli laaja, joten on ymmärrettävää, että käytännön kokemuksen myötä on herännyt tarpeita lain täsmentämiselle eräin osin. Tämän esityksen tarkoituksena on ennen kaikkea parantaa vesiliikenteen turvallisuutta sekä helpottaa ja selkiyttää viranomaisten käytännön valvontatehtäviä. Varmasti kaikki tässä salissa pidämmekin näitä tavoitteita tärkeinä.

Eräs keskeisimpiä ja turvallisuuden kannalta tärkeimpiä muutoksia esityksessä ehdotetuista on, että tiettyjen vesikulkuneuvojen liikkumista sulkukanavissa voitaisiin rajoittaa tai pääsy sulkukanaviin estää. Viime aikoina erilaiset uudet vesikulkuneuvot ovat yleisty-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

neet ja sulkukanavissa sekä ylipäätään vesillä liikkuminen on lisääntynyt. Osa Suomen sulkukanavista on kuitenkin vanhoja tai niissä käy niin kova virtaus, että niissä ei välttämättä ole turvallista liikkua kaikilla vesikulkuneuvoilla. Tästä syystä onkin katsottu tarpeelliseksi, että sulkukanavissa liikkumista voitaisiin tarvittaessa rajoittaa tai estää tiettyjen kulkuneuvojen, kuten esimerkiksi vesiskootterien, kohdalla.

Arvoisa puhemies! Myös esimerkiksi viranomaisvalvonnan kannalta lakia on keskeistä täsmentää. Uusi laki oli viime kesän veneilykaudella käytössä ensimmäistä kertaa, ja tuolloin viranomaiset huomasivat haasteita tiettyjen lainkohtien tulkinnassa ja sitä kautta lain mahdollistamien sanktioiden määräämisessä. Näiden muutosten lisäksi esitetään eräitä muita pitkälti teknisluonteisia täsmennyksiä.

Arvoisa puhemies! Ehdotettujen muutosten toivotaan tulevan voimaan heinäkuun alussa, jotta niitä voitaisiin soveltaa jo tulevan kesän veneilykauden aikana. Me olemme liikenne- ja viestintävaliokunnassa jo ottaneet tämän esityksen ennakkokäsittelyyn, jotta laki saataisiin määräaikaan mennessä hyväksytyksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Multala.

17.10 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille ja valiokunnan puheenjohtajalle tämän esityksen esittelystä. Itsekin tässä kuuntelin, mitä muutoksia juuri hyväksyttyyn lakiin on tulossa, ja ehkä tähän tämä puheenvuoroni pointti liittyykin. Tässä vesiliikennelaissahan ei ollut silloin viimeksikään, kun tätä käsiteltiin, mitään poliittisia intohimoja. Se oli pitkään ja hartaasti ministeriössä hyvässä yhteistyössä alan eri toimijoiden kanssa valmisteltu, ja myös täältä eduskunnasta sujuvasti läpi meni ja voimaan tuli, ja nyt tehdään sitten tämmöisiä tiettyjä täsmennyksiä, jotka varmasti ovat myös ihan perusteltuja, vaikka en nyt itse niihin ennakolta niin tarkkaan olekaan tutustunut.

Tämä pointtini liittyy viestintään. Kun nyt ensin pitkän aikaa valmistelussa ollut uusi laki on ollut vain vähän aikaa voimassa ja nyt jo heti siihen tehdään uusia muutoksia, niin miten olette ministeriössä ajatelleet tämän ikään kuin viestinnän niille, jotka tuolla vesillä liikkuvat? Se, kuinka harvalukuinen joukko meillä täällä salissakin on tästä asiasta puhumassa, kertoo ehkä siitä, että vesillä liikkuminen ei ole ihan niin yleistä kuitenkaan, vaikka meillä kaunis saaristo ja upeat paikat liikkua onkin, ja siten sen joukon tavoittaminen, jotka siellä liikkuvat, ei varmasti tapahdu ainakaan pelkästään täällä eduskunnassa puhumalla, vaan tarvitaan ihan kohdennettua viestintää, jotta ihmiset eivät ainakaan sitten ikään kuin tieteen tahtoon rikkoisi lakia.

Arvoisa puhemies! Ehkä sen vielä tähän totean, että yleisesti ottaenhan suomalaisten kyky toimia niin vesillä kuin maalla on hyvä, ja tunnetaan hyvin niin lainsäädäntö kuin muutkin vaatimukset, esimerkiksi nyt mitä tulee veneiden katsastamiseen ja niin edelleen. Mutta kuitenkin on myös fakta, että tekninen apuvälineistö on kehittynyt vauhdilla, ja se on tietysti hyvä asia, se parantaa monella tavalla turvallisuutta. Toisaalta se antaa monesti vähän valheellisenkin turvallisuudentunteen, eikä välttämättä enää osata navigoida veneillä, jotka kulkevat erittäin kovaakin vauhtia. Itse asiassa melko kovaakin vauhtia kulkevien veneiden kuljettamiseenhan ei mitään erityistä lupakirjaa tarvita. Sen vuoksi onkin erittäin tärkeää, että jatkossakin meillä on erittäin hyvä ja kattava mahdollisuus kouluttautua, ja toivottavasti sitä myös mahdollisimman monet käyttävät.

Arvoisa puhemies! Kysyn kuitenkin, jos ministerillä on mahdollisuus vastata: onko ministeriössä käyty keskustelua, jatkettu sitä keskustelua, jota käytiin silloin tämän vesiliik-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

kennelain valmistelun yhteydessä, tällaisesta ikään kuin veneajokortista? Tiedän, että siihen oli aika paljon vastustusta, mutta myös joitakin toiveita, että sellaisia lähdetäisiin kehittämään. Onko tätä keskustelua nyt vielä jatkettu, kun näitä tarkennuksia tänne tuotiin?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Ronkainen.

17.13 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille esittelystä ja samoin valiokunnan puheenjohtajalle omasta puheenvuorostaan. Aina kun puhutaan liikenneasioista, kun sanotaan sana ”turvallisuus”, niin minulle se on sellainen, mikä menee kaiken edelle — ja tässä ministerikin nosti sen omassa puheenvuorossaan hyvin esille.

Vesikulkuvälineet ja varsinkin uudet vesikulkuvälineet: Minusta nykyään tuntuu, että kaikkeen vedessä liikkuvaan, mihin vain pystytään rakentamaan moottori, sellainen rakennetaan, ja senpä takia nyt kysynkin: pystyttekö te ottamaan kaiken huomioon tässä kohtaa? Toivottavasti näin, kun kuitenkin kehitys menee kovaa vauhtia eteenpäin.

Sitten toinen huomio on, samoin kuin tässä edustaja Multalalla, tämä viestinnän puoli: kun puhutaan tuoreesta laista ja meillä on muistakin lainsäädännöistä sitä kokemusta, että on tuore laki olemassa ja sitä ruvetaan heti muuttamaan, niin miten se hoidetaan, ettei tule epäselvyyksiä ja muuta ja että varmasti oikea tieto menee eteenpäin? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, ja nyt ministeri Harakka, olkaa hyvä.

17.15 Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia valiokunnan puheenjohtajalle ja muille edustajille hyvistä puheenvuoroista ja kysymyksistä.

Jos itsekkin aloittaisin tuosta turvallisuudesta, joka on tässä ylipäätään vahvasti esillä kaikkien kulkumuotojen osalta: Meillä on nyt juuri valmisteilla ajokorttilain muutokset, ja siinä lähtökohtana on nimenomaan nuorten kuljettajien turvallisuuden parantaminen, mutta se ei tietenkään ole myöskään vesillä liikkumisen osalta yhtään sen vähäisempi huoli, ja siihen viime kesä antoi tuki myöskin aiheita. Se keskustelu, mitä silloin käytiin veneilykortista, kyllä on otettu huomioon, ja meillä on juuri nyt tekeillä laajempi liikenneturvallisuusstrategia, jonka yhteydessä tätä keskustelua voidaan tarvittaessa käydä vielä lisää. Siinä todellakin hyvin monipuolisesti käsitellään liikenneturvallisuusasioita. Lakihan siis edellyttää tällä hetkellä tarvittavaa ikää, kykyä ja taitoa vesikulkuneuvon hallitsemisessa ja moottorivesikulkuneuvon osalta 15 vuoden ikää, mutta jo nyt on mahdollisuus edellyttää päälliköltä 18 vuoden ikää ja osoitusta siitä, että hallitsee tarvittavat tiedot ja kyvyt, jolloin siis näin ollen tarvittaessa tätä asiaa voidaan myöskin tiukentaa.

Tiedottaminen ja viestintä on aina tärkeätä lakimuutosten osalta. Silloin kun viime kesänä tätä voisi sanoa kokonaan uutta lakia tehtiin, siinä oli totta kai valtava määrä asioita, jotka olivat uusia ja tiedotettavia, ja varmaankaan kaikkia ei edes voitukaan saada ihmisille täysin läpi. Mutta kun katsoo näitä muutosesityksiä, niin näissä itse asiassa on hyvin vähän mitään uusia rajoituksia. Oikeastaan ne koskevat vain näitä kaikkein isoimpien veneiden päälliköiden edellytyksiä. Sen sijaan taas aika monelta osin sitten vapautetaan ja suh- taudutaan helläkäisemmin toimintaan, jolloin kuvittelisin, että ne ovat sitten useimmille aika miellyttäviä yllätyksiä, jos niihin on edes varautunut. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Vielä liikenne- ja viestintävaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Kymäläinen.

17.17 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille jo selvennöksistä. Ihan muutaman esimerkin esitettyihin kysymyksiin ja ministerin puheenvuoron jatkoksi toteaisin.

Tosiaan varustevaatimuksiin ehdotetaan näitä poikkeamismahdollisuuksia niin, että näitä suurempien huviveneiden tai huvialusten kelpoisuusvaatimuksia tai varustevaatimuksia esitetään tarkennettavaksi, mutta kuten ministeri juuri sanoi, poikkeuksia voitaisiin myöntää esimerkiksi urheilu- ja vapaa-ajan viettoon tarkoitettujen vesikulkuneuvotyyppien varusteisiin ja tarvikkeisiin koskeviin määräyksiin. Esimerkiksi monissa sellaisissa jo vesiliikenteessä olevissa kulkuneuvoissa kuin esimerkiksi moottorilla varustetuissa lainelaudoissa on turhaakin varustevaatimusta tällä hetkellä tämän uuden, vuosi sitten määrätyn lain osalta olemassa. Samaten merenkulun turvalaitteen määritelmään lisättäisiin virtuaaliset turvalaitteet, joita käytettäisiin lähinnä tilapäisesti alueilla, joilla on vaikea ylläpitää fyysistä turvalaitetta. Lisäksi ehdotetaan esimerkiksi selvennyksiä rekisteröintirikkomuksia tai nopeusrajoitusten rikkomisia koskevaan sääntelyyn. Toisaalta ehdotetaan asianmukaisten merikarttojen puutteesta vesikulkuneuvossa, ettei siitä enää voisi tuomita vesikulkuneuvon päällikköä sakkoon. Eli nämä tarkennukset ovat hyvin käytännönläheisiä ja helpottavat sitä vesillä liikkumista ja tuovat turvallisuutta. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 ja 351 §:n ja tietoyhteiskuntakaaren muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 55/2021 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Harakka, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.20 Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on nyt hallituksen esitys laeiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 ja 351 §:n ja tietoyhteiskuntakaaren muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta. Ehdotuksessa siis ehdote-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

taan, että nykyistä välitystiedon määritelmää ja radioviestinnän luottamuksellisuutta koskevaa sääntelyä jatketaan väliaikaisesti nykyisen kaltaisena kolmella vuodella 21.6.24 asti.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 40 kohdan mukainen välitystiedon määritelmä on muutettu väliaikaisesti tietoyhteiskuntakaaren muuttamisesta ja väliaikaisesti muuttamisesta annetulla lailla. Samalla lisättiin sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin väliaikaisesti 136 §:n 5 ja 6 momentit, joilla laajennettiin oikeutta käsitellä ja hyödyntää radioviestinnän anonymisoituja välitystietoja. Sähköisen viestinnän palvelusta annetun lain 3 §:n 40 kohdan mukaan välitystiedoilla tarkoitetaan oikeus- tai luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä olevaa tietoa, jota käsitellään viestin välittämiseksi, sekä tietoa radioaseman tunnistesta ja radiolähtetimen käyttäjästä sekä tietoa radiolähetysten alkamisajankohdasta, kestosta ja lähetyspaikasta.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 136 §:n 5 momentin mukaan radioviestintää tai sen välitystietoja voi käsitellä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla tilastollisesti, jos kyseessä on ensinnäkin pienoismallin tai miehittämättömän aluksen kauko-ohjaukseen liittyvä radioviestintä tai toisekseen päätelaitteen ja langattoman lähiverkon tai matkaviestinverkon välinen radioviestintä yhteyden muodostamista tai ylläpitoa varten. Pykälän 6 momentti rajaa 5 momentissa annettua käsittelyoikeutta, ja sen mukaan radioviestintää tai sen välitystietoja voi käsitellä vain, jos käsittelyssä tai käsittelyn tuloksesta ei voida tunnistaa yksittäistä luonnollista henkilöä.

Tätä väliaikaisen sääntelyn jatkamista pidetään tarkoituksenmukaisena, jotta lakia hyödyntävät tahot voivat jatkaa toimintaansa. Tätä sääntelyä valvovalla Traficomilla on tiedossa muutamia toimijoita, jotka ovat soveltaneet ja hyödyntäneet kokeilu- ja kehittämis-toiminnassaan radioviestinnän luottamuksellisuutta koskevaa sääntelyä. Tätä on sovellettu ainakin Helsinki-Vantaan lentokentällä, ja sillä on voitu edistää lentoliikenteen turvallisuutta, kun on havainnoitu alueelle saapuvia miehittämättömiä ilma-aluksia. Tarve on tunnistettu myös esimerkiksi kauppakeskuksissa ja rautatieasemilla, joissa liiketoiminnan kehittämiseksi voisi olla hyödyllistä seurata asiakasvirtojen liikkumista alueella.

Samoin esityksessä ehdotetaan, että nykyistä matkapuhelinliittymien puhelinmarkkinoinnin kieltoa jatketaan nykyisen kaltaisena kolmen vuoden määräajaksi 1.7.24 asti. Tästä matkapuhelinliittymien puhelinmarkkinoinnin kiellosta on säädetty sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 201 §:ssä, jonka mukaan matkapuhelinliittymää ei saa markkinoida kuluttajalle puhelimitse muuten kuin kuluttajan nimenomaisesta pyynnöstä. Teleyritykset saavat kuitenkin markkinoida matkapuhelinliittymiä omille matkapuhelinasiakkailleen.

Tämän kiellon taustalla ovat havaitut epäterveet ja harhaanjohtavat myyntikäytännöt matkapuhelinliittymän irtisanomistilanteessa. Ongelmat ovat liittyneet ennen kaikkea numeronsiirtoprosessiin, jota ei voida toteuttaa reaaliaikaisesti. Tarve kuluttajien suojaamiselle on edelleen olemassa, sillä nämä numeronsiirtoprosessit ovat pysyneet ennallaan. Kielto on vähentänyt merkittävästi viranomaisille ja teleoperaattoreille osoitettujen asiakasvalitusten määrää.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 21 kohtaan tehtäisiin tekninen muutos, jolla korjataan viittaus tavaramerkkilakiin viittauksella voimassa olevaan tavaramerkkilakiin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Liikenne- ja viestintävaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Kymäläinen.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

17.24 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa herra puhemies! Arvoisa ministeri Harakka, kiitos tästäkin tarpeellisesta aloitteesta. Olemme ottaneet myös tämän hallituksen esityksen jo liikenne- ja viestintävaliokunnassa ennakkokäsittelyyn. Esityksen tarkoituksena on osaltaan toteuttaa pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaisia tavoitteita, joilla panostetaan osaamiseen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomeen.

Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä olevalla esityksellä ehdotetaan muutettavaksi sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia ja tietoyhteiskuntakaaren muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annettua lakia. Käytännössä esityksellä ehdotetaan jatkettavaksi kolmen väliaikaisen säädöksen voimassaoloa. Ensinnäkin esityksellä jatkettaisiin matkapuhelinliittymien puhelinmarkkinointikieltoa, josta säädettiin ensimmäisen kerran jo vuonna 2012. Nykyinen kiello on voimassa heinäkuun alkuun 2021 saakka, ja sitä ehdotetaan jatkettavaksi samalla lailla kolmella vuodella heinäkuun alkuun 2024 saakka. Kiellon mukaan matkaviestinverkon puhelinliittymää ei saa markkinoida kuluttajalle puhelimitse muuten kuin kuluttajan nimenomaisesta pyynnöstä. Kiello ei kuitenkaan estä teleyrityksiä markkinoimasta omille matkapuhelinasiakkailleen liittymiä.

Matkapuhelinliittymien puhelinmarkkinoinnin kiellon tarkoitus on puuttua epäterveen kilpailun aiheuttamiin häiriöihin markkinoilla ja ennen kaikkea suojata kuluttajia häiritsevältä markkinoinnilta matkapuhelinliittymän irtisanomistilanteessa. Taustalla tässä kiellossa ovat 2010-luvun alun aggressiiviset matkapuhelinliittymien puhelinmarkkinointikampanjat, joilla oli kielteisiä vaikutuksia kuluttajiin ja jotka johtivat lukuisiin kuluttajavalituksiin. Ennen nykyistä sääntelyä kuluttajille oli esimerkiksi päätynyt päällekkäisiä liittymiä ja liittymien toiminnassa oli ilmennyt katkoksia. Säädöksellä on havaittu olleen positiivisia vaikutuksia, joten on hyvä, että sitä jatketaan.

Arvoisa puhemies! Lisäksi esityksellä ehdotetaan jatkettavaksi sähköisen viestinnän palvelulain välitystiedon määritelmän ja radioviestinnän luottamuksellisuutta koskevien säädösten voimassaoloa kolmella vuodella 21.6.2024 asti. Nykyiset säädökset ovat olleet voimassa viisi vuotta. Radioviestinnän anonymisoitujen välitystietojen avulla pystytään mahdollistamaan uudenlaisia liiketoimintamalleja yksityisyydensuojaa vaarantamatta, mikä on erittäin tärkeää. Anonymisoitujen välitystietojen käsittelyä voidaan hyödyntää muun muassa liikkumisesta tehtäviin analyysiin [Puhemies koputtaa] sekä miehittämättömien ilma-alusten käytön valvontaan. Asiakasvirtojen liikkumisen seuraamiseen tätä teknologiaa [Puhemies: Näin!] voidaan hyödyntää esimerkiksi lentoasemilla ja kauppakeskuksissa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Ronkainen.

17.27 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Kiitoksia jälleen kerran esittelystä. Minä itse aina mietin sitä, että kun nämähän ovat kaikki hyvin tarpeellisia, me tiedetään olemassa olevat ongelmat varsinkin tämän puhelinmarkkinoinnin kiellon osalta — se on ollut hyvinkin häiritsevää aikanaan — niin minua vähän mietityttää se, miksi sääntelyä jatketaan väliaikaisesti tai kielloa jatketaan väliaikaisesti. Osaisiko ministeri kertoa silleen lyhyesti ja ytimekkäästi, miksei tehdä jotain pysyvämpää vaan tehdään vain kolmen vuoden ajalle aina joitain kieltoja? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja ministeri Harakka, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

17.28 Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustajille.

Edustaja Ronkaisen kysymyshän on erittäin aiheellinen. Mietin tätä itsekin, mutta kyllä se yritysten toimintaedellytysten kannalta ja myöskin elinkeinovapauden kannalta on aika raju toimenpide, jos jatkettaisiin täyskieltoa ikään kuin pysyvä. Siksi se on päätetty tehdä määräaikaisena, jotta samalla voidaan myöskin tarkastella sen säännöksen vaikutuksia ajan oloon ja myöskin sitten vielä varmistua siitä, millä tavalla huomioidaan Euroopan unionin lainsäädännön kehitys. Siellä EU:ssahan on valmisteilla sähköisen viestinnän tietosuoja-asetus, ePrivacy, joka sitten sisältää myöskin puhelinmarkkinointia koskevat yleiset säännökset. Ja näin ollen sitten on varmaankin parasta myöskin Suomen puhelinmarkkinointiin hakea ratkaisua toimiala- ja teknologianeutraalin lainsäädännön keinoilla ja yrittää luoda sellaista lainsäädäntöä, joka olisi kestävä ja selkeää ja johdonmukaista, ja silloin se myöskin pohjautuisi tähän mainittuun viestinnän tietosuoja-asetukseen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Ja keskustelu on... — Ahaa, edustaja Kymäläinen vielä onkin.

17.29 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa herra puhemies! Todellakin, ministeri tässä vastasi, ja selvennykseksi ja jatkoksi tähän totean, että tämä esitys todellakin linkittyy Euroopan unionissa valmisteilla olevaan sähköisen viestinnän tietosuoja-asetukseen. Tämä asetus on tehty Euroopan unionissa 2017, ja tämän asetuksen valmistuessa ja voimaan tullessa sillä olisi vaikutusta näihin keskeisiin asioihin, joita tässä nyt kolmen vuoden jatkoajalla pyrimme muuttamaan ja säätämään.

Tällä siis pyritään vaikuttamaan siihen, ettei tarvitse jälleen voimassa olevaa lakia sitten muuttaa tämän EU-asetuksen ja direktiivin mukaan, koska tällä asetusehdotuksella olisi voimaan tullessaan vaikutuksia digitaalista toimintaa harjoittaviin yrityksiin ja muihin tahoihin. Ja sähköisen viestinnän tietosuojaa koskeva kansallinen säätely uudistuu kokonaisuudessaan, jos tämä Euroopan unionissa oleva asetus hyväksytään.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisen kauppaja yhteistyösopimuksen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja rikosrekisteritietojen vaihtamista koskevien määräysten soveltamisesta sekä kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 58/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu alkaa, ministeri Henriksson.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Keskustelu

17.31 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisen kauppaa- ja yhteistyösopimuksen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja rikosrekisteritietojen vaihtamista koskevien määräysten soveltamisesta. Lailla säädettäisiin sopimusta täydentävää kansallista lainsäädäntöä, sillä sopimuksen määräykset rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta ja rikosrekisteritietojen vaihtamisesta eivät tietyiltä osin ole sovellettavissa itsenäisesti. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettua lakia.

Yhdistynyt kuningaskunta erosi Euroopan unionista 1. helmikuuta vuonna 2020. Neuvottelut yhteistyöstä EU:n jäsenvaltioiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä sitä koskevaan EU—UK-sopimukseksi saatiin päätökseen 24.12.2020. Euroopan unionin neuvosto teki 29. joulukuuta 2020 päätöksen sopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta 1.1.2021 alkaen. Kyseessä on niin sanottu unionisopimus, joka on suoraan unionin toimielimiä ja jäsenvaltioita velvoittava, eikä sitä saateta erikseen kansallisesti voimaan.

Suomen kannalta sopimus kuitenkin tietyiltä osin edellyttää asiallisia täytäntöönpanosäädöksiä. Esityksessä ehdotetulle sopimusta täydentävälle kansalliselle lainsäädännölle on välitön tarve, jotta sopimusta voidaan näiltä osin täysimääräisesti soveltaa. Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Värderade talman! Den gällande lagstiftningen om utlämning för brott mellan Europeiska unionens medlemsstater grundar sig på rambeslutet om en europeisk arresteringsorder.

Bestämmelserna om överlåtelse för brott i handels- och samarbetsavtalet motsvarar i stor utsträckning de gällande bestämmelserna i rambeslutet med vissa undantag. Det är till exempel med avvikelser från EU-bestämmelserna tillåtet att vägra lämna ut eller att begränsa utlämningen av egna medborgare. I propositionen föreslås det att Finland inte ska utlämna finska medborgare till Förenade kungariket.

Arvoisa puhemies! Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä voimassa oleva rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskeva sääntely perustuu eurooppalaista pidätysmääräystä koskevaan puitepäätökseen. EU—UK-sopimuksen luovuttamista koskevat määräykset EU:n jäsenvaltioiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä vastaavat pitkälti tätä Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä voimassa olevaa sääntelyä joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Esimerkiksi EU-sääntelystä poiketen sallittua on kieltäytyä omien kansalaisten luovuttamisesta tai asettaa rajoituksia heidän luovuttamiseensa. Esityksessä ehdotetaan, ettei Suomi luovuttaisi omia kansalaisiaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista muihin jäsenvaltioihin sääntelee Suomessa niin sanottu EU-luovuttamislaki, jolla on pantu täytäntöön eurooppalaista pidätysmääräystä koskeva puitepäätös. EU-eron jälkeen laki ei enää sovellu Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Koska EU—UK-sopimuksen luovuttamista koskevat määräykset vastaavat pääosin eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan puitepäätöksen säännöksiä, esityksessä ehdotetaan, että EU-luovuttamislaki olisi tietyiltä osin noudatettavissa sopimuksen määräysten kanssa soveltuvien osin rinnakkain.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

EU—UK-sopimuksen määräykset rikosrekisteritietojen vaihtamisesta EU:n jäsenvaltioiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä niin ikään vastaavat pitkälti EU:n jäsenvaltioiden välistä sääntelyä eli niin sanottua ECRIS-puitepääöstä ja ECRIS-päätöstä. Nämä on Suomessa pantu täytäntöön säätämällä niin sanottu EU-rikosrekisterilaki. EU-eron jälkeen laki ei enää sovellu Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Koska EU—UK-sopimuksen rikosrekisteritietojen vaihtamista koskevat määräykset vastaavat pääosin ECRIS-puitepääöksen ja ECRIS-päätöksen vastaavia säännöksiä, esityksessä ehdotetaan, että EU-rikosrekisterilaki olisi tietyiltä osin noudatettavissa sopimuksen määräysten kanssa soveltuvien osin rinnakkain. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 65/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään puoli tuntia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu alkaa. Ministeri Haatainen ensin, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

17.37 Työministeri Tuula Haatainen (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Kaikki TE-toimistot antavat toimialueellaan työvoimapoliittisia lausuntoja työttömyyskasvoille ja Kansaneläkelaitokselle työttömyysetuutta hakevien työnhakijoiden etuuden saamisen edellytyksistä. TE-toimistojen tulee antaa nämä työvoimapoliittiset lausunnot ilman aiheutonta viivytystä, kuitenkin 30 päivän kuluessa siitä, kun hakija on toimittanut lausunnon antamiseksi tarpeellisen selvityksen tai kun määräaika selvityksen antamiseen on päätynyt.

Suuri osa lausunnoista annetaan asiakaspalvelun yhteydessä. Laajempaa selvittämistä ja harkintaa vaativat asiat ratkaistaan asiakaspalvelusta erillisissä asiantuntijayksiköissä, ja tällöin asian käsittely saattaa kestää pidempään. Käsittelyajoissa on toimistokohtaisia eroja.

Nykyisen lain mukaan TE-toimistojen välisestä tehtävänjaosta ja sitä koskevasta alueellisen toimivallan järjestämisestä määrätään ely-keskuksen päätöksellä, jos kyseessä on keskuksen toimialueen sisäinen järjestely. Muussa tapauksessa asiasta määrätään työ- ja elinkeinoministeriön päätöksellä.

Hallitus esittääkin nyt, että lakiin lisättäisiin asetuksenantovaltuus, jonka perusteella valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tiettyjen, nykyisin kaikille työ- ja elinkei-

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

notoimistoille kuuluvien työttömyysturva-asioden käsittelyn hoitamisesta useamman kuin yhden työ- ja elinkeinotoimiston toimialueella.

Tällä esitetyllä muutoksella mahdollistetaan valtioneuvoston asetuksella tapahtuva päätoksenteko keskitettävistä tehtävistä ja keskitettävät tehtävät hoitavasta TE-toimistosta. Työ- ja elinkeinoministeriön päätöstä TE-toimistojen toimialueen laajentamisesta työttömyysturvatehtävien osalta ei pidetä riittävänä säädöstasona, koska osa keskitettävistä tehtävistä koskee merkittävää julkisen vallan käyttöä, kuten karenssiin määräämistä.

Esitetyn muutoksen tavoitteena on mahdollistaa työttömyysturvatehtävien keskittäminen. Keskittämisellä voitaisiin nykyistä paremmin turvata vaativampien työttömyysturva-asioden viivytyksetön käsittely, ja samalla voidaan edistää myös ratkaisukäytännön yhdenmukaisuutta, joka on tavoiteltava tila.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Taimela.

17.39 Katja Taimela sd: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministeri Haataiselle lain esittelystä. — Kysymys on siis hallituksen esityksestä, joka mahdollistaa työttömyysturvatehtävien keskittämisen yhteen TE-toimistoon valtioneuvoston asetuksella. Tarkoitus on toimia monipaikkaisesti, eli muutos ei varsinaisesti aiheuta työskentelypaikkakunnan muutoksia. Toki pitää muistaa, että muutoksessa muutoin noudatetaan ja huomioidaan hyvää henkilöstöpolitiikkaa ja henkilöstön pitää voida olla mukana toteuttamassa itse tätä muutosta. Aloitimme työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa eilen asian ennakkokäsittelyn, jotta saamme lakiesityksen sujuvasti eteenpäin. Laki on tulossa voimaan lokakuun alusta, ja sen keskeinen tavoite on varmistaa yhtenäinen valtakunnallinen linja TE-toimistojen tulkintoihin.

Käsittelyaikatauluissa on ollut viiveitä ja ongelmia, niin kuin me tiedämme, ja tämän keskitettävän yksikön toiminta pitää voida resursoida niin, että viivytyksetön käsittely tullaan jatkossa paremmin turvaamaan. Tästä tulee valtavan paljon palautetta varmasti jokaiselle meistä edustajista.

Uudistus on myös yksi osa suuntausta kuntamalliin, kun kyseessä on tehtävä, jota ei ole tarkoituksenmukaista hajauttaa kaikkien kuntien tehtäväksi jatkossa.

Tärkeä lakihanke, joka toivottavasti etenee nopeasti tässä eduskuntakäsittelyssä, ja itse koen, että tämä on sentyyppinen lakihanke, että tämä on myös iso oikeudenmukaisuuskysymys, jos ajatellaan yhtenäistä linjaa tulkinnoissa. Siksi tämä on äärimmäisen tärkeää pystyä toteuttamaan jatkossa paremmin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ruokahallinnon tietovarannosta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 262/2020 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 7/2021 vp

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 262/2020 vp sisältyvien 1.—15. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatustilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 249/2020 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 1/2021 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 1/2021 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa, edustaja Eloranta.

Keskustelu

17.42 Eeva-Johanna Eloranta sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatustilain siten, että lakiin tulee tarkennuksia päiväkodin henkilöstömitoituksesta poikkeamisissa. On erinomaisen hyvä, että näitä hyvinkin epäselviä säännöksiä nyt täsmennetään, sillä on tietenkin selvää, että lasten tarpeita vastaava henkilöstömäärä on kaikkein keskeisin laadun tae varhaiskasvatuksessa. Kannattaakin lukea sieltä valiokunnan mietinnöstä — en käy nyt sitä tekstiä tässä toistamaan — siellä on erittäin hyvää pohdintaa siitä, miten näitä epäselviä säännöksiä olisi tosiaan hyvä tarkentaa vielä edelleen.

Tosiaan tähän lakiin tulisi mukaan myöskin varhaiskasvatustilain henkilöstön velvollisuus ilmoittaa havaitsemistaan lapsen varhaiskasvatustilain toteuttamiseen kohdistuvista epäkohdista tai niiden uhista ja niistä toimenpiteistä, joita sitten tällöisen epäkohdan poistamiseksi pitäisi tehdä, ja tämä ilmoitusvelvollisuus koskisi sekä julkista että yksityistä varhaiskasvatustoimintaa. Tarkoitus on siis, että vahvistetaan vaka-henkilöstön keinoja puuttua epäkohtiin, jos niitä ilmenee, mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti, ja samalla tällöinen omavalvontakulttuuri sitten näissä varhaiskasvatustilainyksiköissä pääsee kehittymään, ja on oikein hyvä, että tämä ennakollinen valvonta lisääntyy. Kaikkein oleellisinta on tietenkin huolehtia ja valvoa, että varhaiskasvatustilain aina järjestetään sitä koskevan lainsäädännön mukaisesti lapsen edun periaatetta aina noudattaen.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

17.44 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tässä lakiesityksessä tehdyt muutokset ovat kannatettavia. Kuten tämänpäiväisessä koulutuspoliittisessa keskustelussa tuli esille, laadukkaan varhaiskasvatustilain merkitys on suuri muun muassa lasten perhe-taustasta johtuvien oppimiserojen tasaamisessa. Varhaiskasvatustilain panostaminen on tasa-arvoteko. Laadukkaan varhaiskasvatustilain toteutumisen edellytys on, että kasvattajil-la on aikaa ja mahdollisuutta kohdata jokainen lapsi yksilönä, ja siksi lakiesityksen tavoite varmistaa riittävä mitoitustilain varhaiskasvatustilain kaikissa tilanteissa ja olosuhteissa on tärkeä.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Valiokunta on kuitenkin asiantuntijakuulemisissa tunnistanut, että tämän hetken ongelmat johtuvat ainakin osittain nyt voimassa olevan lain epäselvyydestä, ja pelkona on, että tämä sama epäselvyysoongelma saattaa olla myöskin tässä lakiesityksessä. Hyvä, että valiokunta on esittänyt myös hyviä ehdotuksia lainsäädännön selkeyttämiseksi jatkossa.

Kiitos valiokunnalle myös siitä, että se mietinnössään kiinnittää huomiota henkilökunnan riittävyyden lisäksi myös ammattitaitoon ja pysyvyyteen sekä lisäksi johtamisen merkitykseen. Hyvinvoivat varhaiskasvattajat toteuttavat laadukasta varhaiskasvatusta.

Puhemies! Toisena asiana tässä lakiesityksessä ehdotetaan varhaiskasvatuksen henkilöstölle samanlaista ilmoitusvelvollisuutta huomaamistaan epäkohdista kuin sosiaali- ja terveystoimen henkilöstöllä on jo nyt tällä hetkellä. On tärkeää, että tämä nähdään osana laadun kehittämistä, eikä tästä saa tulla mitään sanktioita työntekijälle. Tämä on kulttuurinmuutos varmaan osittain siellä varhaiskasvatuksessa. Niin kuin edustaja Eloranta sanoi, tämä on osa sitä omavalvontaa. Asia on hyvä, mutta tässäkin asiassa valiokunta on ollut tarkkana ja tehnyt lakiesitykseen joitakin selkeyttäviä muutoksia. Kaiken kaikkiaan hyvä asia, että tämä etenee.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eloranta.

17.46 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Voisin vielä tuoda esille sen, koska tänäänkin meillä on ollut koulutuspoliittinen keskustelu, että tietenkin on aina hyvä suunnata ajatukset tulevaan. Haluaisinkin tästä valiokunnan mietinnössä tuoda vielä esiin sen, että pitää huomata, että näitä varhaiskasvatuksen henkilöstömitoitusta koskevien nykyisten säännösten yksityiskohtia muuttamalla me ei välttämättä saavuteta semmoista selkeätä ja sitä toimintaa kaikkein parhaiten palvelevaa sääntelyä, sillä itse asiassa tätä henkilöstön määrää on säännelty samantyyppisin säännöksin jo noin 30 vuotta. Kuitenkin lasten ja perheiden tarpeet ovat muuttuneet todella paljon, ja päiväkodeissa tarvitaan hyvin monenlaista ja monialaista osaamista muun muassa lasten tukeen liittyen. Pelkästään se, että on nämä kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilöstö, mikä kuuluu mitoitukseen, ei välttämättä riitä, koska saatetaan tarvita toimintaterapeutteja, fysioterapeutteja, puheterapeutteja ja tämäntyyppisiä, jotka eivät kuulu siihen mitoitukseen.

Me valiokunnassa katsottiinkin, että on tosi tarpeellista arvioida koko sitä henkilöstömitoitusta koskevaa sääntelykokonaisuutta, sen toimivuutta ja sitä, mikä se kaikkein paras etu sitten on lasten ja perheiden kannalta, niin että se lasten etu pääsee parhaiten toteutumaan ja ne monenlaiset tarpeet, mitä lapsilla on, tulevat parhaiten huomioon otetuiksi.

Kaikkein tärkeintä on tietenkin se, että sitä ammattitaitoista henkilökuntaa on riittävästi, ja myöskin se, että se olisi pysyvää. Ei ole hyvä, että henkilökunta vaihtuu. Nämä ovat tosi tärkeitä asioita lasten turvallisuudelle ja sille, että kaikki sujuu hyvin siellä ryhmässä. Sillä on tosi iso vaikutus varhaiskasvatuksen laatuun. Näitä on tosiaan hyvä huomata, ja myöskin johtamisella on aina todella suuri merkitys.

Ja aina pitää muistuttaa, että varhaiskasvatus on sitä kaikkein vaikuttavinta koulutusta. 1 euron panostuksella voidaan saada jopa 7 euron edut, eli kannattaa aina muistaa, että se koulutuspolun alkupää on sitä kaikkein vaikuttavinta.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 249/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaaliturvasta Japanin kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 12/2021 vp
Valiokunnan mietintö StVM 8/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 6.5.2021 pidettävään täysistuntoon.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan eräiden tietojenluovutussäännösten muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 133/2020 vp
Valiokunnan mietintö MmVM 5/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 6.5.2021 pidettävään täysistuntoon.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla covid-19-epidemian johdosta sovellettavista väliaikaisista menettelyistä annettujen lakien voimaantulosäännösten muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 36/2021 vp
Valiokunnan mietintö MmVM 6/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 6.5.2021 pidettävään täysistuntoon.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi merilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 264/2020 vp
Valiokunnan mietintö LiVM 9/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 6.5.2021 pidettävään täysistuntoon.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 19/2021 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 2/2021 vp

Pöytäkirja PTK 51/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 6.5.2021 pidettävään täysistuntoon.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain, julkisista puolustus- ja turvallisuus-hankinnoista annetun lain 47 §:n sekä rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 244/2020 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 12/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 6.5.2021 pidettävään täysistuntoon.

17. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 6.5.2021 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 20.07.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola